

การออกแบบศูนย์วัฒนธรรมไทย - จีน ภายใต้ปรัชญาความเชื่อทางศาสนา

โดย

นายฐาปนพงษ์ ปริตาสักดา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการออกแบบภายใน

ภาควิชาออกแบบตกแต่งภายใน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การออกแบบศูนย์วัฒนธรรมไทย - จีน ภายใต้ปรัชญาความเชื่อทางศาสนา

โดย

นายฐานพงษ์ ปริตาสักดา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการออกแบบภายใน

ภาควิชาออกแบบตกแต่งภายใน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**INTERIOR ARCHITECTURE DESIGN PROPOSED FOR CHINESE - THAI CULTURAL
CENTER THROUGH IT'S PHILOSOPHY.**

By

Thapanapong Pritasakda

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF FINE ARTS

Department of Interior Design

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2007

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ การออกแบบศูนย์วัฒนธรรมไทย - จีน ภายใต้ปรัชญาความเชื่อทางศาสนา ” เสนอโดย นายฐานปนพงษ์ ปริตาสักดา เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบภายใน

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะดังกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. อาจารย์เทิดศักดิ์ เหล็กดี
2. อาจารย์สมชาย จงแสง

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ไพบุลย์ จิรประเสริฐกุล)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์เอกชาติ จันอุไรรัตน์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พยุร โมลีรัตน์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์เทิดศักดิ์ เหล็กดี)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์สมชาย จงแสง)

...../...../.....

47154310 : สาขาวิชาการออกแบบภายใน

คำสำคัญ : บริบทชุมชน รับ แลก ให้

ฐานปณพษ์ ผลิตาศักดา : การออกแบบศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีน ภายใต้ปรัชญาความเชื่อทางศาสนา. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อ.เทิดศักดิ์ เหล็กดี และ อ.สมชาย จงแสง. 120 หน้า.

ความสัมพันธ์ของชาวจีนในไทย และ คนไทยนั้นมีความผูกพันกันมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบันทั้งการค้าขายการคบค้าแลกเปลี่ยนด้านศิลปวัฒนธรรมฯจนกลายเป็นความสัมพันธ์ที่เปรียบเทียบพี่น้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวจีนถือเป็นกำลังหลักในการสร้างบ้าน สร้างเมืองในช่วงต้น และเป็นผู้สร้างความรุ่งเรืองในเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงต่อมา ตลอดจนมีความเชื่อในลักษณะคล้ายกันเป็นเครื่องมือช่วยผสมผสาน ทั้งในระดับชาวบ้านทั่วไป จนถึงในเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ ที่ถูกกลายเป็นสิ่งธรรมดาในสังคม

ผลของการศึกษาและการออกแบบศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีนเป็น โครงการที่มีจุดมุ่งหมายให้เกิดผลในแนวทางที่แสดงให้เห็น เชื่อมต่อ ส่งเสริม ถ่ายทอดความสัมพันธ์อันดีให้คนรุ่นหลังหรือผู้ที่มีความสนใจทั้งชาวไทย และ ชาวต่างชาติได้เข้าใจ ถึงการพัฒนาที่เกิดขึ้นในสังคมของไทยที่มีกรุงเทพฯเป็นเมืองหลวงขับเคลื่อนส่วนต่างๆโดยมีกรอบแนวคิดการผสมผสานองค์ประกอบทางวัฒนธรรม โดยการนำแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์ทางด้าน ประเพณีวัฒนธรรม , วิถีชีวิต , ความเจริญรุ่งเรือง ,ความเชื่อ ของชาวจีนในไทย และ ชาวไทยที่รับมาจากชาวจีน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สร้างให้เกิดเป็นชุมชนที่มีความเจริญรุ่งเรืองภายใต้พระบรมโพธิ์สมภารของพระมหากษัตริย์ไทย มาเป็นแนวทางในการออกแบบที่ผสมผสานความเป็นไทย-จีนที่ให้ความสำคัญมงคลกับผู้ใช้งานตามส่วนประกอบของงานออกแบบภายในตลอดทั้งโครงการ เพื่อให้เป็นการสอดคล้องไปตามแนวทางความสัมพันธ์ไทย-จีนที่เคยเป็นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และต่อไปยังอนาคตตามที่ควรจะเป็น

ภาควิชาออกแบบตกแต่งภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2550
ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. 2.

47154310 : MAJOR : (INTERIOR DESIGN)

KEY WORD : THAI-CHINESE CULTURAL CENTER UNDER PHILOSOPHY OF RELIGION
BELIEF

THAPANAPONG PRITASAKDA : INTERIOR ARCHITECTURE DESIGN PROPOSED
FOR CHINESE - THAI CULTURAL CENTER THROUGH IT'S PHILOSOPHY.. THESIS
ADVISORS : Mr. Terdsak Lekdee, Mr. Somchai Chongsaeng. 120 pp.

Relationship of Chinese-born-Thailand and Thai is so close for a long time. Including commercial, communication and cultural trading, especially, Chinese has been regarded to be the main key in renovation Thai kingdom and so on. Thai and Chinese believe that is so similar is the mixture tool in folk and noble society. So it looks like normal culture in community.

The result of study and design Thai-Chinese Cultural Center is to present the connection, support and passing the impressive relationship to the next generation as well as Thai and foreigner who is interested in development of Thai social. The mixture of culture component was adopted to develop relationship of tradition, folk, prosperous and belief of Chinese-born-Thailand and Thai since the past. Moreover, it generates the wealthy community under the kindness of His majesty the King. They are guideline for the mixture Chinese-Thai design that generates good luck for user according to component of interior design for the whole project. And to conform with the relationship of Thai-Chinese that used to be from the past to the future as it should be.

กิตติกรรมประกาศ

บทสรุปในการทำงานของการศึกษาในครั้งนี้ ได้ผลออกมาเป็นงานวิทยานิพนธ์ ตามความตั้งใจที่คาดหวังไว้ตั้งแต่แรกในการศึกษา ซึ่งนับเป็นการช่วยเหลือ ทั้งการให้ แลก และรับ ไม่ตรีอันดีจากท่านต่าง ๆ ซึ่งจะขอกล่าวขอบพระคุณทุกท่านดังนี้

ผู้ให้ส่วนแรก ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด ประกอบด้วย บิดา และ มารดา พี่สาว น้องชาย และ หลานๆ อันเป็นที่รัก ดูแลกัน ให้กำลังใจมาตลอดชีวิต ขอขอบคุณ ผู้ให้ส่วนที่สอง ครู อาจารย์ทุกท่าน โดยเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พยุร โมสิกรัตน์ รองศาสตราจารย์ เอกชาติ จันอุไรรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร.ต.อ. อนุชา แฝงเกษร อาจารย์ไพบุลย์ จิรประเสริฐกุล อาจารย์เทิดศักดิ์ เหล็กดี อาจารย์สมชาย จงแสง ที่ให้ความรู้ความเข้าใจ ความเอาใจใส่ดูแลลูกศิษย์ทั้งในเวลา และนอกเวลา ในกรอบนอกกรอบ บนโต๊ะหรือ รอบๆโต๊ะ โดยไม่เคยเบื่อหน่าย และว่ากล่าวตักเตือนเป็นประจำ ขอขอบคุณมากครับ ผู้ให้ส่วนที่สาม คือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ที่สนับสนุนการศึกษาในครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ตลอดจนครูอาจารย์ พี่น้องทุกท่านที่ภาควิชาศิลปอุตสาหกรรมที่เข้าใจกัน และ ให้กำลังใจกันตลอดมา

ผู้แลกเปลี่ยน เป็นการแลกเปลี่ยนที่คุ้มค่าที่สุดในชีวิต ประกอบด้วย ผู้แลกเปลี่ยนความเข้าใจในความเป็นไทย และ จีน ทุกท่าน ทั้งเจ้าหน้าที่ กทม. เจ้าหน้าที่เขตสัมพันธวงศ์ เจ้าหน้าที่ในมูลนิธิ และ ศาลเจ้าต่างๆ ชาวชุมชนสัมพันธวงศ์ทุกท่าน ขอขอบคุณครับ

ผู้รับ ในที่นี้ เป็นผู้รับความรู้สึกต่างๆ ทั้งที่ดีและไม่ดีของผู้วิจัย ผิดพลาดประการใด ขออภัยไว้ ณ. ที่นี้ด้วย เพื่อนๆทั้งหลาย ชาวพระจอมเกล้าฯทุกท่าน เพื่อนๆทั้งหลาย ชาวศิลปากรทุกท่าน ขอขอบคุณ วศิน ดีก พี่เชียด หมี่ พี่เจียง พี่ปลา พี่เหลิม พี่ตี้ อู๋ แห้ว ขอขอบคุณ น้องเอที่ให้กำลังใจ และช่วยเหลือ ให้ยืมอุปกรณ์ และสถานที่ทำงาน

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณชาวจีนในไทย ทุกท่านที่ทำให้ประเทศไทยมีความเจริญรุ่งเรือง มีความสงบสุข สร้างวัฒนธรรมการผสมกลมกลืนที่เป็นเอกลักษณ์ที่สวยงาม จากการให้ แลก และ รับกันและกัน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ	ฅ
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ฐ
สารบัญตาราง	ฑ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมาย และ วัตถุประสงค์การศึกษา	3
สมมติฐานของการศึกษา	3
ขอบเขตการศึกษา	4
ขั้นตอนการศึกษา	4
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
ความจำกัดการศึกษา.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
2 เอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
การศึกษาข้อมูลศูนย์วัฒนธรรม	7
การศึกษาความเชื่อทางศาสนา.....	11
การไหว้ตามความเชื่อทางศาสนา	17
ความสัมพันธ์ของชาวจีน และ ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับคนไทย	28
3 การดำเนินการวิจัย.....	38
ขั้นตอนดำเนินการวิจัย.....	39
การเลือกโครงการเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษา	40
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	40
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมภาคสนาม	41

บทที่	หน้า
4 การศึกษารายละเอียดโครงการที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบศูนย์วัฒนธรรม.....	42
การวิเคราะห์องค์ประกอบของพื้นที่สภาพแวดล้อมของโครงการ.....	42
การแบ่งพื้นที่ในชุมชนเพื่อทำการสำรวจ	49
รายละเอียดพื้นที่ส่วนแรก.....	49
รายละเอียดพื้นที่ส่วนที่สอง	53
รายละเอียดพื้นที่ส่วนที่สาม	58
สรุปแนวทางการลงพื้นที่ศึกษารายละเอียดองค์ประกอบในชุมชน	61
กรณีศึกษาศูนย์วัฒนธรรม	63
ข้อมูลศูนย์วัฒนธรรมเกาหลี.....	63
ข้อมูลศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น.....	64
ข้อมูลศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น-อเมริกา	65
การวิเคราะห์ความเหมาะสมพื้นที่ในการออกแบบศูนย์วัฒนธรรม	66
การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้งานศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีน.....	72
5 กระบวนการพัฒนา และแปรรูปแนวคิดสู่การออกแบบ	75
คำสำคัญในการออกแบบ	75
การออกแบบโปรแกรม	79
การออกแบบพื้นที่ใช้สอย	82
การออกแบบภายในชั้นที่ 1	83
การออกแบบภายในชั้นที่ 2	94
การออกแบบภายในชั้นที่ 3	103
สรุปงานแปรรูปในการออกแบบภายใน	114
6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	115
สรุปแนวทางการศึกษา.....	115
สรุปแนวคิดในการออกแบบศูนย์วัฒนธรรม	116
ข้อเสนอแนะ	117
บรรณานุกรม	118
ประวัติผู้วิจัย	120

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ประตูลวดลายแบบไทย.....	33
2	ประตูลวดลายแบบจีน.....	33
3	อับเฉาเรือรูปปั้นซีเมนต์จากจีนที่ระเบียงคตวัดปทุมคงคา	34
4	สิงโตเครื่องเคลือบจีน.....	35
5	เครื่องลายครามชุดอักษรพระนาม จปร.	36
6	แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรม โดยนำรูปแบบ และวัสดุแบบจีนมาใช้	37
7	แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรม โดยนำรูปแบบ และวัสดุแบบจีนมาใช้	37
8	ภาพอาณาเขตบริเวณเขตสัมพันธวงศ์.....	43
9	ภาพจำลองแสดงผังชุมชนสมัยเริ่มต้น	43
10	ภาพจิตรกรรมแสดงการค้าขายในตึกแถวสมัยโบราณ	45
11	ภาพจำลองแสดงผังชุมชนช่วงการขยายความเจริญ	47
12	ภาพแสดงผังองค์ประกอบบริเวณส่วนพื้นที่ ทรงวาด-ตลาดน้อย	49
13	ภาพตึกแถวในพื้นที่ทรงวาด.....	50
14	ภาพตึกแถวและ ศาลเจ้าในพื้นที่ตลาดน้อย	51
15	ทางเข้าบ้านเก่าในพื้นที่ตลาดน้อย.....	51
16	ภาพทรงหลังคาบ้านเก่าในพื้นที่ตลาดน้อย	52
17	ภาพตึกแถวในพื้นที่ทรงวาด.....	52
18	ภาพแสดงผังองค์ประกอบบริเวณพื้นที่เยาวราช.....	53
19	ภาพผังองค์ประกอบความเชื่อถนนมังกร	54
20	ภาพพื้นที่ขายของในตลาดเล่งบัวเอี้ยะ	55
21	ภาพการวางของขายในตลาดเล่งบัวเอี้ยะ.....	55
22	ภาพร้านขายของในตลาดกรมภูเรศ.....	56
23	ตลาดกรมภูเรศกับพื้นที่ขายของที่มีการสร้างขึ้นใหม่.....	56
24	ภาพแสดงการสัญจรของผู้คน และ การจราจรในช่วงกลางวัน.....	57
25	ภาพการสัญจรบริเวณทางเท้าในช่วงกลางวัน	57
26	แสดงวิถีชีวิตการค้าขายในช่วงเวลากลางคืน.....	58
27	ผังองค์ประกอบในส่วนพื้นที่ถนนเจริญกรุง.....	58
28	ภาพด้านหน้าศาลเจ้ากวางตุ้ง และ มูลนิธิกว๋องสิ่ว	59
29	ภาพตึกแถวในสมัยก่อนของพื้นที่.....	59
30	ภาพแสดงกิจกรรมวิถีชีวิตการค้าขาย	60
31	ภาพร้านขายบะหมี่ในพื้นที่	60

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
32	ภาพกิจกรรมในศูนย์วัฒนธรรมเกาหลี	63
33	ภาพกิจกรรมภาพในศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น	64
34	ภาพกิจกรรมภายในศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น.....	65
35	ภาพกิจกรรมภายนอก และอาคารสถาปัตยกรรม	66
36	ภาพแสดงผังการเชื่อมต่อขององค์ประกอบต่างๆเข้าสู่โครงการ	67
37	ภาพผังอาคารโครงการศูนย์วัฒนธรรม.....	68
38	รูปด้านหน้าและ รูปภายในของโครงการ	68
39	ภาพแสดงพื้นที่ใกล้เคียงของโครงการ	69
40	แสดงเส้นทางจากแยกเฉลิมบุรีมุ่งหน้าสู่โครงการ	70
41	แสดงภาพพื้นที่ด้านข้างฝั่งร้านขายยาน้ำเต้าทอง	70
42	ภาพด้านข้างโครงการมองจากร้านลอตช่องสิงคโปร์	71
43	ภาพด้านข้างของโครงการ.....	71
44	ภาพสามแยกด้านหน้าของโครงการ	72
45	ภาพกลุ่มนักท่องเที่ยวในชุมชน	73
46	ภาพกลุ่มนักท่องเที่ยวในชุมชน	73
47	แนวคิดในการออกแบบส่วนประชาสัมพันธ์	86
48	แนวคิดในการออกแบบส่วนกระจายข่าว	87
49	ทัศนียภาพ แนวคิดการออกแบบส่วนกระจายข่าว	87
50	แนวความคิดในการออกแบบส่วนโชว์ขายของ	88
51	แนวความคิดในการออกแบบส่วนโชว์ขายของ	89
52	แนวคิดในการออกแบบส่วนโรงละคร	90
53	รายละเอียดการจัดวางเครื่องเรือนพื้นที่ชั้น 1	90
54	ทัศนียภาพส่วนโถงทางเข้า และ ส่วนประชาสัมพันธ์.....	91
55	ทัศนียภาพบริเวณร้านขายของที่ระลึก	91
56	ทัศนียภาพบริเวณร้านขายของที่ระลึก	92
57	ภาพด้านที่ 1 บริเวณโรงละคร	92
58	ภาพด้านที่ 2 บริเวณโรงละคร	93
59	ทัศนียภาพบริเวณโรงละคร	93
60	แนวความคิดในการออกแบบภายในส่วนนิทรรศการที่ 1	99
61	รายละเอียดการจัดวางแปลนชั้นที่ 2	100
62	ภาพด้านที่ 1 บริเวณนิทรรศการ	100

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
63	ภาพด้านที่ 2 บริเวณนิทรรศการ	101
64	ทัศนียภาพส่วนนิทรรศการที่ 1	101
65	ทัศนียภาพส่วนนิทรรศการที่ 1	102
66	แนวความคิดในการออกแบบนิทรรศการส่วนที่ 2	102
67	ทัศนียภาพส่วนนิทรรศการที่ 2	103
68	แนวคิดในการออกแบบส่วนนิทรรศการที่ 3	108
69	รายละเอียดการจัดวางแปลนส่วนชั้นที่ 3	109
70	ทัศนียภาพส่วนนิทรรศการที่ 3	109
71	แนวความคิดในการออกแบบส่วนนิทรรศการที่ 4	110
72	ทัศนียภาพส่วนนิทรรศการที่ 4	110
73	แนวความคิดในการออกแบบส่วนชั้นที่ 4	112
74	รายละเอียดการจัดวางแปลนส่วนร้านอาหาร	112
75	ทัศนียภาพส่วนภัตตาคาร	113
76	ทัศนียภาพส่วนภัตตาคาร	113

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	การออกแบบแนวคิดในการศึกษา	38
2	แสดงกระบวนการแปรรูปสู่งานออกแบบ	39
3	แสดงรายละเอียดองค์ประกอบในส่วนพื้นที่ถนนทรงวาด.....	61
4	แสดงรายละเอียดองค์ประกอบในส่วนพื้นที่ถนนเยาวราช.....	62
5	แสดงรายละเอียดองค์ประกอบในส่วนถนนเจริญกรุง.....	62
6	แสดงการนำกระบวนการข้อมูลแปรรูปสู่งานออกแบบ	79
7	แสดงการนำกระบวนการข้อมูลแปรรูปสู่งานออกแบบ	80
8	สรุปแผนการนำข้อมูลแปรรูปสู่กระบวนการออกแบบ	81
9	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพื้นที่ภายในโครงการ	82
10	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์พื้นที่การใช้งานชั้นที่ 1	83
11	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์พื้นที่การใช้งานชั้นที่ 2.....	94
12	การแปรรูปแนวความคิดในการกำหนดเนื้อหาในการจัดแสดง.....	97
13	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์พื้นที่การใช้งานชั้นที่ 3.....	104
14	การแปรรูปแนวความคิดในการกำหนดเนื้อหาในการจัดแสดง.....	107

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	แสดงความหมายด้านประเพณี วัฒนธรรม.....	75
2	แสดงความหมายด้านประเพณี วัฒนธรรม.....	76
3	แสดงความหมายด้านวิถีชุมชน.....	77
4	แสดงความเชื่อทำเลมั่งกรพระราชทาน	78
5	แสดงความเชื่อในส่วนต่างๆ.....	78
6	โครงสร้างทางสังคมผสมกับเวลาก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรม	80
7	กำหนดพื้นที่ใช้งานภายในชั้น 1.....	84
8	แนวความคิดในการออกแบบ	85
9	กำหนดพื้นที่ใช้งานภายในชั้น 2.....	95
10	แนวความคิดในการออกแบบส่วนนิทรรศการส่วน1-2.....	95
11	กระบวนการในการหาแนวคิดในการออกแบบเนื้อหาจัดแสดง	96
12	กำหนดพื้นที่ใช้งานภายในชั้น 3	104
13	แนวความคิดในการออกแบบนิทรรศการส่วน 3-4	105
14	กระบวนการในการหาแนวคิดในการออกแบบเนื้อหาจัดแสดง	106
15	แนวความคิดในการออกแบบชั้น 4	111
16	สรุปการแปรรูปไปสู่งานออกแบบภายในศูนย์วัฒนธรรมไทยจีน.....	114

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงข้อมูลการไหว้สิ้นปี.....	17
2	แสดงข้อมูลการไหว้ส่งเจ้าขึ้นสวรรค์.....	18
3	แสดงข้อมูลการไหว้ตรุษจีน	24
4	แสดงข้อมูลการไหว้สารทจีน.....	26
5	แสดงข้อมูลการไหว้พระจันทร์.....	27

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ในบรรดาวัฒนธรรมของชนชาติต่างๆในประเทศไทยนั้น ความโดดเด่นของสังคมชาวไทยเชื้อสายจีน เป็นอีกกลุ่มวัฒนธรรมที่มีความน่าสนใจ และ มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว วัฒนธรรมจีนนั้นแทรกซึมอยู่ในบริบทหลายส่วนของสังคมไทย ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน จากการปรับตัวให้เข้ากับสังคมบริบทแวดล้อมที่มีการตั้งถิ่นที่อยู่อาศัย ซึ่งวัฒนธรรมที่เริ่มมีการผสมผสานเหล่านั้นบางส่วนตกทอดกันจากบรรพบุรุษ สู่รุ่นลูกและหลานขยายไปสู่บริเวณชุมชนที่อยู่อาศัย ทำให้วัฒนธรรมต่างๆของชาวไทยเชื้อสายจีนยังคงได้รับการดูแล สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน แต่เอกลักษณ์ต่างๆของวัฒนธรรมไทยเชื้อสายจีน ยังคงมีความแตกต่างกันอยู่ในรายละเอียดปลีกย่อยของกลุ่มภาษาของชาวจีน ที่เข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทยซึ่งแบ่งเป็นสกุล แซ่ หรือมณฑล จังหวัดต่างๆโดยมากมักเป็นภาคใต้ของประเทศจีน โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่มภาษาหลักๆด้วยกัน ประกอบด้วย จีนแต้จิ๋ว(Teachiu) จีนฮกเกี้ยน(Fukienese) จีนกวางตุ้ง (Cantonese) จีนไหหลำ(Hainanese) จีนแคะ(Hakka)

จากความแตกต่างของกลุ่มภาษานั้นกลับมีลักษณะ บางอย่างที่มีความเหมือนกันหรือคล้ายกันอยู่ คือ ลักษณะทางด้านความเชื่อในการนับถือสิ่งเคารพ ศาสนา การบูชาเทพเจ้า ประเพณีการเซ่นไหว้ เนื่องจากการอพยพเข้ามาของคนจีนในสมัยนั้นยังคงมีความเชื่อยึดมั่นกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆติดมาด้วย โดยส่วนใหญ่จะเป็นเทพผู้คุ้มครองให้ปลอดภัยจากอันตราย การค้าขายรุ่งเรือง นอกจากนั้นยังมีความเชื่อแบบสังเคราะห์ คือการนำหลักการปรัชญาขงจื้อ ที่เน้นหนักทางด้านความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ หรือบุคคลผู้มีบุญคุณ ผสมเข้ากับความเชื่อด้านสิ่งลี้ลับ เกิดเป็นการเซ่นไหว้ผู้ตาย โดยหลักมักนำ ความเชื่อของการนับถือศาสนา 3 ศาสนา คือ เต๋า พุทธ ขงจื้อ รวมกันอยู่ในศาสนสถานเดียว ขึ้นอยู่กับความเชื่อของผู้ที่นับถือว่าจะเลือกบูชาเทพเจ้าองค์ใด ต่อมาการรวมกลุ่มของชาวจีนภาษาต่างๆจนเกิดเป็นสมาคมขึ้น

และมีการประกอบกิจกรรมต่างๆในชุมชนจนวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อต่างๆเหล่านั้นขยายไปสู่คนไทยที่อยู่ในบริเวณโดยรอบทั้งที่ตั้งใจ หรือผสมผสานโดยไม่รู้ตัว จนเกิดเป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นนั้นๆ ที่ส่งผลในด้านศิลปกรรมท้องถิ่น ประเพณี วิถีชีวิต ความ เป็นอยู่ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ การเกื้อหนุน การสนับสนุน การปรับตัว ผสมผสานกันของ วัฒนธรรมไทย และ จีน จนกลายเป็นภาพที่ชินตาในสังคมไทยปัจจุบันแล้ว

กรณีศึกษาจากพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์ เพราะมีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนและมีวิถีชีวิตดั้งเดิมที่มีการถ่ายทอดกันต่อๆมาจนเป็นเอกลักษณ์เป็นลักษณะเฉพาะของส่วนต่างๆที่อยู่ในเขตสัมพันธวงศ์ โดยจะมีย่านของชาวจีนกลุ่มภาษาต่างๆตั้งรกรากปะปน อยู่ในเขตนี้มากมาย และยังสามารถดำเนินวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามแบบแผนประเพณีดั้งเดิมของวัฒนธรรมตน อีกทั้งยังผสมผสาน หรือแผ่ขยายวัฒนธรรมในด้านต่างๆให้กับชาวไทยอีกด้วยเห็นได้จาก ศาสนสถานต่างๆที่เกิดขึ้นในอดีตของเขตสัมพันธวงศ์ ซึ่งมีทั้งที่เป็นวัดพุทธนิกายมหายาน ศาลเจ้าแบบเต๋า หรือ เทพเจ้า อาหารการกิน การค้าขายสินค้าต่างๆโดยเฉพาะสินค้าที่ตอบสนอง หรือเชื่อมโยงไปกับความเชื่อในด้านต่างๆของชาวจีนที่มีการเซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ดินและครอบครัวนับถือ

แต่ในปัจจุบัน ความเชื่อในเรื่องศาสนาของชาวไทยเชื้อสายจีน มีลักษณะที่เน้นไปทางด้านพิธีกรรม การเซ่นไหว้ เพื่อขอพร บอนบานให้ผลลัพธ์ที่ออกมาตามที่ตนต้องการ โดยตอบสนองความต้องการในสังคมที่มีการแข่งขัน เน้นความสำเร็จและ เพื่อความร่ำรวยของผู้ไหว้เป็นหลัก ทำให้การเซ่นไหว้เน้นไปที่เทพเจ้า หรือ ศาสนสถานใดที่หนึ่งที่มีการ บอกกล่าวกันมาปากต่อปากว่าสามารถตอบสนองคำขอ ของผู้ที่เข้ามาเซ่นไหว้ได้ ทำให้รูปแบบการเซ่นไหว้นั้นเน้นไปในศาสนสถานที่สำคัญและมีอิทธิฤทธิ์มากตามความเชื่อ ทำให้ในบางศาลเจ้า หรือ บางวัด ผู้คนโดยรอบชุมชนเข้ามาเซ่นไหว้มีค่อนข้างน้อย หรืออาจไม่มีเลย ทำให้ในปัจจุบันศาลเจ้า หรือ วัดต่างๆเหล่านี้เริ่มขาดความสัมพันธ์ การสื่อสารกับท้องถิ่นบริเวณรอบๆ

ส่วนในด้านของการให้ความสำคัญ การใส่ใจกับการเซ่นไหว้ต่างๆทั้งเทพเจ้า พระ หรือ การเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วของชาวไทยเชื้อสายจีนในรุ่นหลังๆนั้นเริ่มขาดในเรื่องของ ความสนใจในการเรียนรู้ ขาดความเข้าใจ และความสนใจในรากของวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน เอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่ตนอาศัย หรือสืบทอดในความเชื่อต่างๆเหล่านั้น ซึ่งอาจมีผลต่อวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ในย่านนั้นๆ ทำให้อาจสูญหายไป หรือในอนาคตชาวไทยเชื้อสายจีนที่อยู่ในประเทศไทยอาจไม่เข้าใจความหมาย หรือวัตถุประสงค์ในการดำเนินวิถีชีวิต ของบรรพบุรุษของตนที่สั่งสอนสืบทอดกันมา อีกทั้งความเชื่อที่ขยายมาสู่ชาวไทยทั่วไปทั้งที่มาในรูปแบบของอภินิหาร ความศรัทธา ความเชื่อในเทพเจ้า วิญญาณต่างๆ สืบเนื่องมายังประเพณี พิธีกรรม ซึ่งความเชื่อเหล่านี้เป็นพื้นฐานดั้งเดิมของชาวไทยอยู่แล้วเป็นทุนเดิม ทำให้ความเชื่อทางศาสนาต่างๆของชาวไทยเชื้อสายจีนสามารถผสมกลมกลืนวัฒนธรรมทั้งสองของไทย – จีน เข้ากันได้ แต่ความเชื่อเหล่านี้เป็นเพียงความเชื่อบางส่วน ของ ศาสนาทั้ง 3 ที่ชาวจีนนับถือทำให้บางอย่างได้มีการผสมผสานสืบทอด หรือบอกเล่ากันอย่างผิดๆเพียงด้านเดียวเช่นการ ทรงเจ้าเพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางที่ผิดซึ่งไม่ใช่วัตถุประสงค์ที่แท้จริง ดังนั้นการสร้างศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีนจึงเป็นผลอันดีต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ และ สร้างความเข้าใจในวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีน และความสัมพันธ์อันดี การผสมผสานด้านวัฒนธรรม

ของชาวไทย และชาวจีน จากวัตถุประสงค์ ความเชื่อปรัชญาหลักในศาสนาทั้ง 3 ที่ชาวไทย เชื้อสายจีนนับถือ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของวิถีชีวิต วัฒนธรรมต่างๆของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน ที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และ ตอบสนองจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของปรัชญา เพื่อการดำรงรักษาไว้ ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามที่สั่งสมกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อให้มีความถูกต้องและเข้าใจความหมายที่ซ่อนอยู่ในสัญลักษณ์ต่างๆที่มีอยู่ทุกส่วนของวิถีชีวิต ต่อเนื่องไปยัง การพัฒนาวิถีชีวิตของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนให้เหมาะสมเรียนรู้ที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนไว้

ความมุ่งหมาย และ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.ศึกษาวัฒนธรรม หลักความเชื่อทางศาสนา ของชาวจีนในแต่ละกลุ่มภาษาที่ปรากฏในประเทศไทย เพื่อกำหนดแนวทางเบื้องต้นในการออกแบบให้เกิดความเหมาะสมและครอบคลุมชาวจีนในทุกกลุ่มภาษา
- 2.ศึกษาปัจจัยด้านความเชื่อทางศาสนาที่ส่งผลให้เกิดการผสมผสาน ในวิถีชีวิต วัฒนธรรมชาวจีนกับสังคมไทย กรณีศึกษาเขตสัมพันธวงศ์ เพื่อสรุปแนวความคิดที่ใช้ในการออกแบบภายในเบื้องต้น
- 3.ศึกษาแนวทางการความสัมพันธ์ในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคตของไทย และ จีนเพื่อกำหนดแนวทางของรูปแบบศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีนให้เป็นแนวทางต่อสังคม

สมมติฐานการศึกษา

จากการศึกษาโครงการนี้คาดหวังว่าจะสามารถทำให้เกิดความเข้าใจทางด้าน วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันในประเทศไทย เพื่อส่งเสริมให้สังคมดำเนินต่อไปในแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไป

- 1.สร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจ การพัฒนาความสัมพันธ์ของลูกหลานชาวไทยเชื้อสายจีน กลุ่มภาษาต่างๆที่อยู่ในประเทศไทย และความเข้าใจถึงการผสมผสานทางด้าน วัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยท้องถิ่น
- 2.รักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิตท้องถิ่น ในชุมชนที่มีความผสมผสานทางด้านวัฒนธรรมไทย-จีน หรือมีความโดดเด่นในด้านวัฒนธรรมไทย-จีน ทำให้เยาวชนรุ่นหลังได้มีโอกาสทำความเข้าใจถึงวัฒนธรรมต่างๆของท้องถิ่นนั้นๆ
- 3.นำเสนอรูปแบบของงานออกแบบ ที่ได้จากการศึกษา วิจัยเพื่อนำไปเป็นแนวทางเบื้องต้นในการสร้างศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีน หรือเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้กับโครงการที่มีความหลากหลาย หรือ ผสมผสานทางวัฒนธรรมที่ต่างกัน

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาในโครงการนี้เน้นการศึกษาทิศทางความสัมพันธ์ของชาวจีนกลุ่มภาษาต่างๆที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพฯ โดย เน้นในการศึกษาวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในประเทศไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยยึดตามหลักความเชื่อในปรัชญาของลัทธิต่างๆที่อยู่ในบริเวณเขตสัมพันธวงศ์

ขั้นตอนการศึกษา

การวิจัยวิทยานิพนธ์นี้ผู้ศึกษาคำนึงถึงความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมจีน ที่เข้ามามีบทบาทในสังคมไทยโดยเน้นที่เรื่องย่านชุมชน ที่อยู่อาศัยทัศนคติ,สถาปัตยกรรม,ความเชื่อ,สภาพแวดล้อม ทั้งในอดีต และปัจจุบัน โดยมีระเบียบการวิจัยโดยใช้ลักษณะของข้อมูลเป็นเกณฑ์

1.กรอบแนวคิดในการทำงาน

- 1.1 แนวความคิดในการออกแบบสภาพแวดล้อมภายใน
- 1.2 แนวความคิดในการอนุรักษ์วัฒนธรรม
- 1.3 ความคิดในด้านเอกลักษณ์ท้องถิ่น
- 1.4 แนวทางปรัชญาด้านศาสนาในชุมชน

2.เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุกประเภทที่เกี่ยวข้อง และมีความสัมพันธ์กับโครงการ ที่สามารถสืบค้นได้ และจากการสังเกตในวิถีชีวิต วัฒนธรรมต่างๆรอบๆตัวในแต่ละวัน สภาพแวดล้อม ประเพณี เทศกาล สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้อง พิธีกรรม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม กระแสของวัฒนธรรมในปัจจุบัน ความคิดเห็นของบุคคล ผู้เชี่ยวชาญ การรวบรวมรูปแบบของวัฒนธรรมความเชื่อต่างๆตามกลุ่มภาษา และใช้เหตุผลมาช่วยในการสรุปเพื่อหาแนวทางที่เป็นกลาง

3. การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการเก็บรวบรวมใช้หลักการทางสถิติเข้ามาช่วยในการศึกษาข้อมูลโดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม ขนาดของกลุ่มตัวอย่างนั้นแบ่งเป็น ชุมชนชาวจีนในย่านต่างๆของเขตสัมพันธวงศ์ โดยใช้เครื่องมือในลักษณะต่างๆ เช่นแบบสอบถาม หรือทำการสุ่มเลือกสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวม ข้อมูลที่ได้ไปทำการศึกษาต่อไป

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการนำข้อมูล ทั้งภาคสนาม และข้อมูลทุติยภูมิ ที่หามาได้ทำการจัดลำดับรวบรวมและนำเสนอเป็นหาต่างๆมาวิเคราะห์ และ สังเคราะห์ เพื่อนำข้อมูลที่เป็นกลางมาใช้ให้เหมาะสมกับงานออกแบบต่อไป

5.การสรุปผลการศึกษา

การนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์มาสรุปเป็นแนวทางที่ชัดเจนเพื่อสามารถนำข้อมูล
ที่ตรงตามความต้องการ หรือผลลัพธ์ที่ชุมชนต้องการ สู่การแปรรูปในเบื้องต้นเพื่อตอบสนอง
การออกแบบต่อไป

6.ทำการออกแบบโดยผ่านกระบวนการต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจกับสาธารณะใน
ด้านวัฒนธรรมไทย-จีนต่อไป

6.1 กำหนดวิธีการกระบวนการ (Programming)

6.2 วิเคราะห์พื้นที่ สภาพแวดล้อม กิจกรรม

6.3 การหาสิ่งที่ตอบรับกับสิ่งต่างๆเหล่านั้นด้วยการออกแบบ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีน เป็นสถานที่พิเศษที่รวม เฉพาะวัฒนธรรมของชาวไทย
เชื้อสายจีนกลุ่มภาษาต่างๆที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยใช้หลักการความเชื่อทางศาสนา

2. รูปแบบสถานที่ในการสร้างนั้นจะต้องทำการศึกษาในส่วนต่อไป เพื่อหาจุดที่มี
ความเหมาะสม และ รูปแบบที่ตอบสนองท้องถิ่นนั้นๆ

3. โครงการศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีน นี้ใช้การศึกษาด้านความเชื่อทางศาสนาของ
ชุมชน ที่เป็นกรณีศึกษาเป็นตัวอย่างเพื่อเป็นต้นแบบ ในกระบวนการแปรรูปเป็นงานออกแบบ

ความจำกัดของการศึกษา

โครงการวิจัยนี้ทำการศึกษาแนวทางในการออกแบบศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีนในส่วน
ของความเชื่อในด้านปรัชญา จากลัทธิ ศาสนาทั้ง 3 ของย่านกรณีศึกษา สัมพันธวงศ์ จึงไม่
สามารถควบคุมตัวแปรต่างๆ หรือกำหนดระยะเวลาข้อมูล จำนวนค่าใช้จ่าย ในแต่ละส่วนให้มีความ
แน่นอนได้ เพราะการศึกษาในด้านความเชื่อนั้นต้องใช้ระยะเวลาในการสังเกต และเข้าถึง
พื้นที่ และกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลาย

คำจำกัดความในการศึกษา

1.ไทย – จีน หมายถึง ชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัย หรือ มีถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย
หรือ มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดทางใดทางหนึ่งก็ตาม

2. ศูนย์วัฒนธรรม หมายถึง สถานที่ๆส่งเสริมเป้าหมายต่างๆต่อสังคมดังต่อไปนี้

2.1 เป็นแหล่ง ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรม อนุรักษ์
ส่งเสริม พัฒนา และเผยแพร่วัฒนธรรม

2.2 จัดนิทรรศการด้านวัฒนธรรม และหรือ ดำเนินการหอวัฒนธรรม

2.3 ประสานงานสนับสนุนการดำเนินงานทางด้านวัฒนธรรมกับท้องถิ่นและ
หน่วยงานภาครัฐ หรือ เอกชน

2.4 หน้าที่อื่นๆที่ได้รับมอบหมายจากสำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ¹

2.5 สภาพแวดล้อมภายใน หมายถึง สภาพทางกายภาพ ที่มีผลต่อประสาท
สัมผัสและการรับรู้ ของบุคคล

2.6 การอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม หมายถึงการผสมผสานของความหมายหลาย
อย่าง โดยมีธรรมชาติของความเป็นจริงที่ได้ถูกพัฒนาขึ้นมา และ อนุรักษ์ไว้โดยประชาชน
กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสิ่งที่สังคมมุ่งหมายปรารถนาเพื่อดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และพึง
พอใจ ดังนั้นวัฒนธรรม คือสิ่งที่เราสามารถมองเห็น และสัมผัสได้ ในรูปของสิ่งต่างๆในชีวิต
ของประชาชาติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการศึกษาโครงการนี้ คาดว่าจะสามารถทำให้เกิดความเข้าใจทางด้าน
วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน เพิ่มเติมให้กับสังคมไทยเพื่อส่งเสริมสังคมในแนวทางที่ดี

1.สร้างเสริมความรู้ความเข้าใจการพัฒนาการความสัมพันธ์ของลูกหลานชาวจีน
กลุ่มภาษาต่างๆที่อยู่ในประเทศไทย และ ความเข้าใจถึงการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรมของ
ชาวไทย และ ชาวจีน

2.รักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิตท้องถิ่น ในชุมชนที่มีความผสมผสานทางด้านวัฒนธรรมไทย-
จีน หรือ มีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมไทย-จีนทำให้เยาวชนรุ่นหลังได้มีโอกาสทำความเข้าใจ
เข้าใจในท้องถิ่นนั้นๆ

3.นำเสนอรูปแบบของงานออกแบบที่ได้จากการศึกษาวิจัยเพื่อนำไปเป็นแนวทาง
เบื้องต้นในการสร้างศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีน หรือเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้กับโครงการที่มีความ
หลากหลาย หรือ ผสมผสานทางด้านวัฒนธรรม

¹ สุจิต บัวพิมพ์, “ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด: ภาพลักษณ์ในอนาคต,” วัฒนธรรมไทย
30 , 2 (มิถุนายน – กรกฎาคม) : 40 – 44.

บทที่ 2

วรรณกรรม และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรม และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการออกแบบ ศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีน มี สารสำคัญที่ผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

- 1.การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์วัฒนธรรม
- 2.การศึกษาศาสนาของชาวจีน
- 3.การศึกษาความเชื่อแบบจีนในไทย และ คนจีนในไทย

การศึกษาเกี่ยวกับศูนย์วัฒนธรรม

ผู้ทำการวิจัยได้มีโอกาสไปชมศูนย์วัฒนธรรมหรือ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นทั้งในและประเทศต่าง ๆ มาบ้าง พอสมควรได้พบและเห็นข้อมูลต่างๆ ของศูนย์วัฒนธรรมทั้งที่ดี และไม่ดี การที่จะแยกความดี และไม่ดีได้นั้น ผู้ทำการวิจัยมักจะใช้หลักเกณฑ์ส่วนตัวในการตัดสิน เนื่องจากความเข้าใจในการรับรู้สื่อต่างๆ ที่มีอยู่ในศูนย์วัฒนธรรม หรือ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นนั้นๆ ที่ผู้วิจัยได้เข้าไปเรียนรู้ หรือ ศึกษา ว่าสามารถตอบและสนองสิ่งที่ผู้วิจัย อยากรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น หรือ รากทางวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ได้หรือไม่ ซึ่งถ้าตอบได้ จะช่วยให้ศูนย์วัฒนธรรมนั้นๆ เกิด มโนภาพ " วัฒนธรรม " โลกในปัจจุบันเกิดความขัดแย้ง และ ปัญหาต่างๆ ขึ้นมากมาย สาเหตุหลักประการแรกๆ คือ การมีมุมมองที่แตกต่างกัน ความคิดเห็น พฤติกรรม ความหลากหลายในสังคมโลก แสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม นั้นยังเป็นส่วนที่มนุษย์ ยังขาดซึ่งการยอมรับในวัฒนธรรม และ อัตลักษณ์ของกันและกัน¹

นักมนุษยวัฒนธรรมได้อธิบายคำว่า วัฒนธรรม (Culture) หมายถึงการผสมผสานของความหมายหลายอย่าง โดยมีธรรมชาติของความเป็นจริงที่ได้ถูกพัฒนาขึ้นมา และ ชำรงรักษาไว้โดย ประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสิ่งที่สังคมมุ่งหมายปรารถนาเพื่อดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และพึงพอใจ ดังนั้น วัฒนธรรม คือสิ่งที่เราสามารถมองเห็น และสัมผัสได้ ในรูปของสิ่งต่างๆ ในชีวิตของประชาชาติ²

¹อมรา พงศาพิชญ์ , ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระบวนการทัศน์ และ บทบาทในประชาสังคม) , (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), 25-28.

² นิคม จารุมณี , การท่องเที่ยว และการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ , 2544) ,150-155.

จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรม มีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญ เป็นวิถีชีวิต และ แนวทางสังคม ที่จะใช้เป็นแบบแผน การประพฤติปฏิบัติ และ การแสดงออก ซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆที่สมาชิกในสังคมเดียวกัน สามารถเข้าใจ และซาบซึ้งร่วมกันได้ เช่นกันกับวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็น วิถีชีวิตที่คนไทยได้สั่งสม เลือกรสร ปรับปรุงแก้ไข จนถือกันว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในสังคม³ ฉะนั้นวัฒนธรรมจึงได้รวมไปถึงความเข้าใจในเรื่องต่างๆ การเข้าใจตนเอง ค่านิยม และความเชื่อ ดังนั้นความหมายที่กว้างไกลเช่นนี้ จึงเป็นเรื่องที่จะมีผลกระทบ ต่อการวางนโยบาย และ การวางแผนพัฒนาชาติบ้านเมืองโดยตรงต่อไป เมืองต่างๆที่มีกลุ่มวัฒนธรรม หลากหลายกลุ่มอาศัยอยู่โดยหลักแล้ว จะมีกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ 2 กลุ่มใหญ่ คือชนกลุ่มหลักที่เป็นเจ้าของประเทศ และ กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อย ที่ไม่มีอำนาจในประเทศที่ตนอาศัยอยู่ ในประเทศไทยนั้นมีชนกลุ่มน้อยอยู่หลายชนชาติ ทั้ง คนจีน คนญวน คนลาว คนเขมร ชาวเขาเผ่าต่างๆ ในชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ มีทั้งที่สามารถปฏิสัมพันธ์ ทางวัฒนธรรม กับคนไทยซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ซึ่งเป็นเจ้าของประเทศได้เกือบทุกกลุ่ม แต่ที่มีความโดดเด่น และสามารถเปลี่ยนแปลงตนเอง จากชนกลุ่มน้อยในประเทศ มาเป็นคนกลุ่มใหญ่มากที่สุดคือ กลุ่มคนจีน⁴

โดยทั่วไปแล้วความสัมพันธ์ของชาวไทยและชาวจีนนั้นมีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างดีมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยหลักการเข้ามาของชาวจีนนั้น เริ่มจากการเข้ามาค้าขายทำธุรกิจกับชาวไทยจนต่อมาเริ่มมีการแต่งงานกับชาวไทย หรือเข้ารับราชการ⁵ แม้แต่ความเชื่อการปฏิบัติทางศาสนาที่มีความแตกต่างกันหลายประการ แต่ก็ยังมีความคล้ายคลึงกันอยู่เป็นส่วนใหญ่ ถ้าจะกล่าวไปแล้ว ชาวไทย กับ ชาวจีนมีการรวมกันทางศาสนา มากกว่าในทางเศรษฐกิจการเมือง หรือ สังคมเป็นอันมาก สถานการณ์ของ คนจีนในประเทศไทยไม่เหมือนกับที่อื่น เพราะมีศาสนาเป็นพื้นฐานที่จะทำให้เกิดการประนีประนอมกัน ทางด้านวัฒนธรรม⁶ จนมาถึงปัจจุบันนี้วัฒนธรรมทั้งไทย และ จีนมีการผสมผสานกัน แต่ยังคงซึ่งเอกลักษณ์ของตนเอง และเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ หรือ คนไทยในยุคปัจจุบัน เมื่อวัฒนธรรมที่มีความแตกต่าง แต่กลมกลืนเหล่านี้เป็นที่สนใจของสังคม

³ สมคิด โชติทวณิชย์ , สู่โฉมใหม่ของวัฒนธรรมกับการพัฒนา (กรุงเทพฯ :สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ , 2541) , 25.

⁴ อมรา พงศาพิชญ์ , ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระบวนทัศน์ และ บทบาทในประชาสังคม) , 35-36.

⁵ ประยูร อุลุชาฎะ [น.ณ ปากน้ำ] , ศิลปะจีนและคนจีนในไทย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ ,2530) , 9.

⁶ กมล จันทรสาร , อิทธิพลของชาวจีนโพ้นทะเล และ บทบาทของคนจีนในประเทศไทยสมัยปัจจุบัน , (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2506), 40.

จึงทำให้เกิดกระแสสนับสนุนต่างๆขึ้นอย่างมากมาย เช่น แผนแม่บทอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2544 -2553) เสนอแนวทางการสร้างเอกภาพในการส่งเสริม และ พัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยการส่งเสริม และ สะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ และ วัฒนธรรมในชุมชน หรือย่านต่างๆในกรุงเทพฯ แต่ในทางกลับกัน การเร่งปรับโครงสร้างการท่องเที่ยวภายในกรุงเทพฯเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในประเทศ⁷กลับเกิดผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม (Cultural Impacts) อันเกิดจากประชาชนในท้องถิ่น ไม่ต้องการที่จะเห็นอิทธิพลจากนักท่องเที่ยว มา แทรกแซงวัฒนธรรมท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น การปิดการจราจรของถนนบริเวณ เยาวราช เพื่อจัดงานต่างๆ กลับส่งผลกระทบในด้านต่างๆให้กับชุมชนที่อยู่อาศัยในบริเวณนั้นแทน⁸ การส่งเสริมวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่ภาครัฐต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องให้การส่งเสริมโดยมีการจัดให้มีสถาบันเกี่ยวกับการนี้ขึ้นโดยเฉพาะ เพื่อให้เป็นแหล่งกลางประสานงานระหว่างชุมชนกับ ภาครัฐ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรม ที่มีอยู่แล้วแต่กระจายกัน ไม่มีแหล่งประสานงานโดยตรง

1. ความหมายของวัฒนธรรม

นักมานุษยวิทยาให้ความหมายวัฒนธรรมหลายอย่างเช่นความหมายในเชิงประวัติศาสตร์(Historical) ความหมายของวัฒนธรรมในเชิงประวัติศาสตร์หมายถึง วัฒนธรรมที่เป็นข้อมูลในทางประวัติศาสตร์ที่เป็นมรดกทางสังคมที่เกิดจากการเรียนรู้ และถ่ายทอดจากรุ่น ปู่ ย่า ตา ยาย มาสู่รุ่นต่อๆมา

2. ความหมายในเชิงบรรทัดฐาน (Normative) หมายถึงวัฒนธรรมเป็นมรดก กฎเกณฑ์ข้อบังคับต่างๆ รวมแบบแผนพฤติกรรมมนุษย์ในชุมชนต่างๆด้วย

3. ความหมายในเชิงจิตวิทยา (Psychological) หมายถึง การปรับตัวของมนุษย์ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม หรือแก้ปัญหาพื้นฐานเพื่อตอบสนองความต้องการที่จำเป็นของมนุษย์

4. ความหมายในเชิงโครงสร้าง (Structural) หมายถึง วัฒนธรรมเป็นแบบแผนของการเรียนรู้ และ ผลการเรียนรู้ รวมการจัดระเบียบและการทำหน้าที่ของวัฒนธรรมเพื่อสนองความต้องการที่จำเป็นของสมาชิกในสังคม ความหมายในเชิงประวัติความเป็นมา(Genetic) โดยมากนึกถึงระบบสัญลักษณ์ แสดงให้เห็นถึงลักษณะในชุมชนต่างๆทั้งรูปธรรม และ นามธรรมและยังแบ่งกลุ่มวัฒนธรรมออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ

⁷สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และ สังคมแห่งชาติ “ แผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดสินค้าทางการท่องเที่ยว,” (กรุงเทพฯ : คอร์ดเพนนิ่ง แอนด์ ดีเวลลอป-เมนต์ จำกัด , 2547) ,85.

⁸นิคม จารุมณี, การท่องเที่ยว และการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว , (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ , 2544) ,150-155.

4.1 วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) และวัฒนธรรมไม่ใช้วัตถุ (Non – Material Culture) โดยมากศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นมักจัดแสดง วัฒนธรรมทางวัตถุเนื่องจากสามารถจับต้อง และมองเห็น สื่อสารได้ง่าย ส่วนวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ นั้น คือ ส่วนที่ไม่สามารถจับต้องได้ เพราะไม่มีรูปร่างขนาด หรือน้ำหนัก แต่กลับมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์มาก แบ่งออกเป็น 6 ประเภทย่อยคือ

4.1.1 บรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms)

4.1.2 วิถีชาวบ้าน (Folkways) การวางตัวในการใช้ชีวิต ให้มีความเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับในสังคมทั่วไป เช่น การแต่งกายให้เหมาะสมกับโอกาส หรือสถานการณ์ต่างๆ

4.1.3 จารีต (Mores) สิ่งที่เป็นข้อตกลง ข้อกำหนดของสังคมนั้นๆ ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมมาก การทำผิดจารีตจะส่งผลกระทบต่อสังคมหรือคนส่วนรวม

4.1.4 กฎหมาย (Laws) คือสิ่งที่สังคมร่วมกันตั้งขึ้นมาเพื่อให้ผู้ใดกระทำผิดจากที่กำหนด อาจด้วยเป็นลายลักษณ์อักษร หรือการกำหนดขึ้นเองในสังคมนั้นๆ

4.1.5 บรรทัดฐานอื่นๆ เช่นสมัญนิยม ความคลั่งไคล้ พิธีการ พิธีกรรม งานพิธี มารยาทสังคม

4.1.6 สถาบันทางสังคมคือส่วนต่างๆของวัฒนธรรมที่เข้าจัดการกับปัญหาพื้นฐานของสังคม สถาบันสังคมจึงแบ่งประเภทต่างๆดังนี้ คือ สถาบันครอบครัว เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การศึกษา การแพทย์ และสาธารณสุข ดังนั้นสถาบันทางสังคมคือ หัวใจของวัฒนธรรม

4.2 วัฒนธรรมประเภทการควบคุมสังคม

คือวัฒนธรรมที่ช่วยให้เกิดระเบียบในสังคม ซึ่งจะเป็นการควบคุมทั้งแบบทางการ และ แบบไม่เป็นทางการ มี 8 ประเภทย่อย

4.2.1 ศาสนา ในหลักศาสนาต่างๆ จะมีข้อห้าม หรือ ความเชื่อ ศาสนาจึงช่วยควบคุมสังคมอย่างสำคัญยิ่ง

4.2.2 ความเชื่อทางสังคม คือ ระบบความคิดต่างๆที่เป็นของคนจำนวนมากในสังคม เช่น ความเชื่อเรื่องการเซ่นไหว้เทพเจ้า หรือ การเผาสัตว์ของต่างๆให้กับผู้ตาย

4.2.3 ค่านิยม คือ มาตรฐานที่ใช้วัดว่าสิ่งใดมีค่าในสังคมบ้าง เมื่อสิ่งใดมีค่า คนก็อยากมีอยากได้

4.2.4 ประเพณี แต่ละสังคมมีประเพณีต่างๆที่ปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน ถือเป็นการจัดระเบียบของสังคม

4.2.5 กฎหมาย คือการควบคุมสังคมโดยตรง ถือเป็นหลักในการควบคุมสังคมสมัยใหม่

4.2.6 ศิลปะ คือการสร้างสรรค์ผลงานในด้านต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรม ดนตรี วรรณกรรม เป็นต้น

4.2.7 ภาษา คือ ระบบ สัญลักษณ์ ที่ใช้สื่อสาร ติดต่อกัน ซึ่งหมายถึง การพูด เขียน กิริยาท่าทางต่างๆ

4.2.8 พิธีกรรม เน้นเฉพาะพิธีกรรมที่ต้องทำในแต่ละขั้นตอน ของประเพณีต่างๆซึ่งแบ่งเป็น

4.2.8.1 พิธีกรรมชุมชน (Calendrical Rituals) คือพิธีที่เกิดขึ้นตามวันเวลาที่ได้กำหนดล่วงหน้า การประกอบพิธีมักทำตามวงจรของธรรมชาติ เช่น ช้างขึ้น ช้างแรม ฤดูแล้ง

4.2.8.2 พิธีกรรมของกลุ่มย่อย หรือ ของปัจเจกชน (Non - Calendrical Rituals) เป็นพิธีกรรมที่กำหนดตามวงจรชีวิต (Rites of Passage) ของบุคคลหนึ่งๆ เช่น การโกนผมไฟตั้งนัยศุภวันวัฒนธรรม หรือ พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสนับสนุนให้คนในชุมชนให้เข้าใจตัวตนของท้องถิ่น ซึ่งคนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆเองก็ต้องมีส่วนร่วมกับการรักษาไว้ซึ่ง ความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองด้วย⁹

การศึกษาความเชื่อในศาสนาของชาวจีน

ชาวจีนเป็นชนชาติที่ถูกปลูกฝังมาตลอดให้ยึดมั่นถือมั่นในความเชื่อต่างๆในตำนานเรื่องราวของจิตวิญญาณ และเรื่องพื้นบ้านปรัมปราตามประเพณีที่สืบทอดกันมาหลายพันปี ไม่ว่าจะเป็นชาวจีนจะอพยพไปอยู่ที่ใดก็ตามก็จะนำอุปนิสัยประเพณีของตนไปด้วย ความเชื่อของชาวจีนนั้นมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวัน ภายในชุมชนของตน บ้างก็เกี่ยวข้องกับเทพเจ้า ความร่ำรวยของโชคละตา โชคลาง ผี สาง เทวดา หากจะตัด คำสอนของขงจื้อ และ ปรัชญาของลัทธิเต๋าออกไปแล้วจะเห็นได้ว่าพื้นฐานทางด้านความเชื่อของชาวจีนคือ เกี่ยวข้องกับความมานะพยายามที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต แสดงความเคารพนับถือต่อผู้ที่วายชนม์ไปแล้ว หรือดวงวิญญาณต่างๆที่เกี่ยวข้องกับตน พยายามที่จะแสวงหาความรู้ที่เร้นลับเกี่ยวกับอนาคตของตน

ความสำคัญทั้ง 3 ประการนี้ชาวจีนเชื่อว่าพวกเขาสามารถจะบรรลุเป้าหมายได้ โดยการแสดงเคารพ นับถือต่อคนตายเพื่อทำให้คนตาย เกิดความพึงพอใจ และ ไม่กลับมาหาผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ พิธีกรรมเพื่อคนตายจึงมีความสำคัญมากสำหรับชาวจีน หรือไม่ก็แสวงหาจุดที่กลมกลืน หรือความถูกต้องในชีวิตประจำวัน หรือ หาวีธีการต่างๆให้เข้าถึงเทพยดาหรือ

⁹พระยาอนุমানราชชน “ นิทรรศการวัฒนธรรมไทย,” การประชุมประจำปีวิทยาลัยครู (ม.ป.ท., 2520), 8.

เจ้าทั้งหลาย แต่โดยสรุปแล้วความเชื่อต่างๆของชาวจีนก็มีการผสมผสาน หลักปรัชญาจากศาสนาหลักๆทั้ง3 เข้าด้วยกันจนกลมกลืนและนำมาปรับใช้ให้เข้ากับชีวิตในแต่ละท้องถิ่นกันเอง โดยประกอบด้วย

1. ศาสนาเต๋า นับเป็นศาสนาที่เก่าแก่ของจีน ซึ่งเกิดจากความเชื่อดั้งเดิม รวมเข้ากับความเชื่อเรื่องฟ่อมด หมอผี ซึ่งเริ่มมีเค้าของศาสนามาตั้งแต่ปลายราชวงศ์ฉิน และเรื่อยมาจนถึงราชวงศ์ฮั่นตะวันออกจึงได้เริ่มก่อตั้งศาสนาเต๋าขึ้นโดยทำตัวเป็นผู้ประกอบพิธีขจัดภูติผีปีศาจ และ สิ่งเลวร้ายทั้งปวง พร้อมทั้งรวมปฎิหารจากเทพเจ้าและเซียนทั้งหลายเพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บ หลังจากนั้นเป็นต้นมาศาสนานี้ก็เจริญขึ้น ได้รับการยกย่องให้เป็นศาสนาประจำชาติ และนับถือเหล่าจื้อขึ้นเป็นพระศาสดา โดยเชื่อว่าเทพเจ้าที่ตำแหน่งสูงสุดมี 3 องค์คือ เทพหยวนสือ เทียนจุน หลิงเป่าเทียนจุน และไท่ซังเหล่าจวิน เทพหลิงเป่าเทียนจุนน่าจะหมายถึง พระเจ้าเจ็กเซียนฮ่องเต้ เทพองค์นี้มีบทบาทต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนมาก อีกทั้งมีอิทธิฤทธิ์ปฎิหาริย์ สามารถคุ้มครองชาวประชา ให้พ้นจากภัยพิบัติต่างๆได้ ดังนั้นเทพองค์นี้จึงเป็นที่นับถือของชาวจีนมากกว่าเทพองค์อื่นๆทั้งหมด และผลสุดท้ายจึงกลายเป็นเทพเจ้าที่มีตำแหน่งสูงสุด ทางศาสนาเต๋าแต่เพียงองค์เดียว เนื่องจากศาสนาเต๋าได้รวมเทพเจ้าจากความเชื่อดั้งเดิม พระโพธิสัตว์ทางศาสนาพุทธมหายาน และเทพที่เกิดจากคำสอนของขงจื้อ มาไว้เป็นเทพเจ้าของศาสนาเต๋าทั้งหมด จึงทำให้เทพเจ้าทางศาสนาเต๋ามีเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย และเพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆ ซึ่งผิดกับศาสนาพุทธมหายานที่มีจำนวนพระโพธิสัตว์ค่อนข้างจำกัด ตามความหมายทั่วไป เต๋า หมายถึง การแสวงหาความสุข และ ความเป็นอมตะ แต่โดยเนื้อแท้แล้วเต๋า เน้นถึงการดำรงชีวิตตามกฎเกณฑ์ของ ธรรมชาติ แสวงหาหนทางอันเป็นนิรันดร์ ด้วยการทำความเข้าใจถึงธรรมชาติ ดังนั้นมนุษย์ควรรู้จักประมาณตน ทำตนให้พอดี สันโดษ เรียบง่าย ยึดมั่นในทางสายกลาง และเน้นถึงความไม่เห็นแก่ตัวของมนุษย์ มากกว่าการบวงสรวง หรือเฉลิมฉลองต่างๆ โดยมีสัญลักษณ์ หยินหยาง เป็นสัญลักษณ์ประจำศาสนา

2. ศาสนาพุทธมหายาน โดยรากศัพท์ของคำว่ามหายาน แปลว่า พาหนะที่ใหญ่ซึ่งหมายถึง เป็นยานที่มีขนาดใหญ่แห่งอุดมคติที่มีการปฏิบัติเพื่อช่วยมหาชน และเพื่อบรรลุถึงพุทธจิตด้วยการทำสมาธิ ระวังอดีต การละทิ้งกิเลส ตัณหาที่มี เป็นศาสนาที่แผ่กระจายมาจากอินเดีย โดยผ่านเอเชียกลางเข้าสู่ประเทศจีนในสมัยราชวงศ์ฮั่น โดยได้นิมนต์พระภิกษุมาจากอินเดียแต่ไปได้เพียงแค่เอเชียกลางก็พบกับ พระภิกษุกาศยปมาตั้งคະ และ พระธรรมรักษะ จึงได้นิมนต์มายังประเทศจีน และได้เริ่มสร้างพระอารามขึ้นที่วัดม้าขาว นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา พุทธศาสนาก็ได้เจริญเติบโตขึ้นในประเทศจีน และเจริญรุ่งเรืองสูงสุดใน ช่วงคริสต์ศตวรรษ ที่ 7 ตอนปลาย เมื่อมีการแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาจีนพุทธศาสนาในจีนก็มีการปรับปรุงให้เข้ากับความเชื่อถือ เรื่องเทพอันเหนียวแน่นของศาสนาเต๋า และลัทธิวิญญาณ

นิยม จนแตกขยายออกเป็นอีกหลายนิกายที่ สอดคล้องกับสังคม และ แนวคิดของชาวจีน ซึ่งมี นิกายสำคัญๆ 3 นิกายคือ

2.1 นิกายเทียนไท่ หรือ เทียนไท่ นิกายนี้เป็นนิกายสายกลางที่ผสมผสานธรรมะ ของ โลกุตตระ และ โลเกียะเข้าด้วยกัน

2.2 นิกาย ฉาน เป็นนิกายที่ปฏิเสธความสำคัญของพระไตรปิฎก แต่เน้นการ บรรลุธรรมะ การรู้แจ้งอย่างฉับพลัน ต่อมาได้ขยายเข้าสู่ญี่ปุ่นและแพร่หลายเป็นนิกาย “ เซ็น ” (Zen) นั้นเอง

2.3 นิกายสุชาวตี เน้นเรื่องราวของพระอิตาภพุทธเจ้าในแดนสุชาวตี ดังนั้น ผู้ ที่ปรารถนาจะเสวยสุขในดินแดนสุชาวตี จะต้องปฏิบัติตนตามแนวทางของนิกายนี้ พระพุทธเจ้า และ พระ โพธิสัตว์ที่เป็นที่เคารพของพุทธศาสนิกชนชาวจีนที่สำคัญคือ

2.3.1 พระศายมุนี ส่วนใหญ่จะยืนเท้าเปล่า และ พระเกศาถูกปลง ชาวพุทธ สวดมนต์ถึงพระองค์ เพื่อบรรลุถึงความสงบ และ นิพาน

2.3.2 พระอมิตพุทธ หมายถึงแสงสว่างที่ไม่สิ้นสุด และ ถือว่าเป็น พระพุทธเจ้าที่ทรงมีตำแหน่งสูงสุด ชาวพุทธเชื่อว่าการบูชาพระองค์จะทำให้ได้ไปเกิดใหม่ใน ดินแดนแห่งความสุข

2.3.3 พระโฆษชัยคุรุ หรือ เอี้ยวซือไว เป็นพระพุทธเจ้าองค์ที่ 3

2.3.4 พระโพธิสัตว์ คือผู้รู้แจ้ง อาจตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้ แต่ไม่ ปรารถนาเพราะต้องการจะไปตรัสรู้พลัสต์ พระโพธิสัตว์มีหลายองค์ เช่น เจ้าแม่กวนอิม เทพ เจ้าแห่งความเมตตา ซึ่งยังสามารถแตกออกไปได้อีกหลายปางด้วย นอกจากนั้นเช่น พญา มัจจุราช ฯลฯ

2.3.5 พระศรีอริยเมตตรัย หรือ พระผู้กำลังจะมา ความหมายของชื่อ หมายถึง ความอ่อนโยน ชาวจีนเชื่อว่าท่านเป็นผู้ให้ความสุขแก่สาวก

2.3.6 เว่ยถัวโพธิสัตว์ รูปเคารพสวนใส่ชุดนักรบโบราณ เป็นเทพผู้คุ้มครอง ประตุสวรรค์ และ พระไตรปิฎก

2.3.7 อานันทะ หรือ พระอานันท์ เป็นพระอรหันต์ที่หลุดพ้นแล้ว แต่กลับมา ช่วยเหลือมวลมนุษย พระองค์ ถือเป็นเทพเจ้าแห่งความทรงจำ

2.3.8 The Dimon King of Heven เป็นพระผู้ยิ่งใหญ่ครองวิมานแห่งสวรรค์ ซึ่งถูกจัดเป็นห้องสวดมนต์แรกของวัดจีนทั่วไป เป็นพระผู้คุ้มครองทวยเทพทั่วสวรรค์ และ ปกป้องท้าวจตุโลกบาลทั้งสี่ ของโลกมนุษย์

2.3.9 อรหันต์ (หลอฮั่น) ชาวจีนเรียก สาวกของพระศายมุนี หลอฮั่นซึ่งมี ความหมายเดียวกับ พระอรหันต์ ก็คือผู้ทำลายกิเลส หรือ ผู้ที่ควรค่าแก่การบูชา

2.3.10 ลัทธิคำสอนของขงจื้อ ในขณะที่ศาสนาเต๋า และ พุทธศาสนา มหายานกำลังเจริญรุ่งเรืองอยู่นั้น ลัทธิคำสอนของขงจื้อที่เริ่มตั้งแต่สมัย ชุนชิว เป็นที่นิยมกัน

มากในหมู่ของนักปกครองของจีน ในสมัยราชวงศ์ฮั่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำสอนของขงจื้อ เกี่ยวกับอักษรศาสตร์ ปรัชญา จริยศาสตร์ ดาราศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ดังนั้นจึงทำให้ขงจื้อเป็นบุคคลที่ยิ่งใหญ่ในด้านการศึกษา จนเป็นที่เคารพนับถือ เรื่องที่เด่นที่สุดในคำสอนของขงจื้อ ได้แก่ การยึดมั่นในเรื่องคุณธรรม ความกตัญญู และ สัจธรรม ต่อมาในยุคหลังมีการสร้างรูปเคารพขงจื้อไว้ตามสถานศึกษาต่างๆ และมีพิธีเซ่นไหว้ทุกปีด้วย

จากที่กล่าวมานี้เทียบได้กับการนับถือเทพองค์อื่นของชาวจีน หากว่ายุคใดสมัยใด มีบุคคลที่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งสอนของขงจื้อ และ แสดงให้เห็นถึงคุณธรรม ความสามารถต่างๆเด่นชัด เมื่อเสียชีวิตไปก็จะถูกยกย่องเป็นเทพเจ้าด้วย

หลักคำสอนของขงจื้อ สามารถสรุปเป็นเรื่องใหญ่ๆดังนี้

2.3.10.1 คุณธรรมความดีเท่านั้นเป็นสิ่งเดียว ที่จะทำลายล้างความชั่วร้ายต่างๆได้อย่างหมดสิ้น และ เน้นทำความดีในปัจจุบันเพื่อวันนี้มีใช้วันหน้า

2.3.10.2 การยึดถือธรรมเนียมโบราณเป็นสำคัญ เพราะทำให้มนุษย์มีแบบแผนในการดำเนินชีวิตที่ดี

2.3.10.3 การยึดถือ และ เชื่อฟัง เคารพต่อผู้ที่มีศักดิ์เหนือกว่า กตัญญู และ รู้จักหน้าที่ของตน คือ บุตรต้องเชื่อฟังเคารพต่อ บิดา มารดา น้องเชื่อฟังพี่ ภรรยาจงรักต่อสามี ประชาชนเชื่อฟัง และเคารพต่อผู้นำประเทศ เพราะขงจื้อเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่งความเป็นระเบียบเรียบร้อยต่อสังคม

3. ปรัชญาการบูชาบรรพบุรุษ นอกจากศาสนาหลักทั้ง 3 ที่กล่าวมาแล้วยังมีอีกความเชื่อหนึ่งของชาวจีน คือการให้ความเคารพต่อบรรพบุรุษ และ พ่อ แม่ ของตน คือ ความเชื่อในปรัชญาการบูชาบรรพบุรุษ ตามบันทึกโบราณ ปรัชญานี้มีพิธีกรรมเป็นเรื่องราวตั้งแต่สมัย 255 ปีก่อนคริสตศักราช คือเมื่อจักรพรรดิ หรือ คนชั้นสูงเสียชีวิตลงก็จะมีคนมาเพื่อสังเวยแก่คนตาย ซึ่งพิธีกรรมนี้ถูกยกเลิกไปนานแล้ว แต่ยังคงเหลือความเชื่อในปัจจุบัน ชาวจีนเชื่อว่าความตายเป็นการต่อชีวิต ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วไปอยู่ยังอีกโลกหนึ่งเท่านั้น การส่งสิ่งของและข้าหาสไปให้แก่คนตายจึงเป็นสิ่งที่ต้องหาหนทางให้ได้ ซึ่งพิธีกรรมนี้มาจากความเชื่อว่คนเรามี 2 วิญญาณ คือ

3.1 ป้อ (Po) หมายถึงวิญญาณซึ่งจะจุติมาพร้อมกับการเกิดของทารก

3.2 หุน (Han) หมายถึง วิญญาณที่สวรรค์ส่งเข้าไปรวมกับวิญญาณแรกที่เกิดตอนที่ตาย ป้อจะยังอยู่ที่ร่าง ส่วน หุน จะออกจากร่างกลับคืนสู่สวรรค์ พิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อทางปรัชญานี้ได้แก่

3.2.1 พิธีกรรมการฝังศพ สร้างสุสาน โดยเฉพาะของพระจักรพรรดิจะมีการสร้างอย่างใหญ่โต และมีการฝังอย่างดี และถูกต้องตามประเพณีเพื่อให้ ป้อ ได้อยู่เป็นสุข ชาวจีนเชื่อว่าถ้า ป้อ ไม่มีความสุขแล้ว อาจจะต้องออกจากร่างเที่ยวเร่ร่อนกลายเป็นวิญญาณปีศาจแห่งความชั่วร้ายที่เรียกว่า "กู่ย" (Gui) ดังนั้นชาวจีนทุกคนต้องได้รับการฝังเมื่อถึงแก่กรรม

3.2.2 พิธีกรรมในงานศพ รวมทั้ง พิธี กงเต็ก คือการเผาสีของจำลองต่างๆ ให้ผู้ตาย

3.2.3 พิธีกรรมการเคารพบูชาป้ายวิญญาณ ซึ่งโดยมากมักวางไว้ตรงกลางของบ้าน มีการทำความสะอาด และ จุดธูปบูชาทุกวัน การจุดธูปเชื่อว่าเป็นการเชิญวิญญาณมาสถิตย์ที่ป้ายศพเพื่อคอยดูแลปกป้องสมาชิกในครอบครัว

3.2.4 พิธีกรรมในวันเซ็งเม้ง หรือวันปล่อยวิญญาณ บรรดาญาติมิตรที่มีชีวิตจะมารวมกลุ่มกันที่สุสาน เพื่อทำการเซ่นไหว้ เป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษทั้งหลาย และทำให้วิญญาณผู้ตายยังรู้สึก มีความสัมพันธ์กับลูกหลานอยู่เหมือนเดิม

ความเชื่อและศาสนา ของ ชาวจีนจะมีความคล้ายคลึงกันเนื่องจากรากทางสังคมที่สืบทอด กันมาเป็นพันปีทำให้ไม่ว่า ชาวจีนจะอพยพไปอยู่ที่ใดในโลกก็ยัง ดำเนินวิถีชีวิตภายใต้ปรัชญาความเชื่อ ในศาสนา เต๋า ขงจื้อ และ พุทธศาสนาหยาน โดยรวมทั้งหมดเป็นหนึ่งเดียวโดยมีคำกล่าวในภาษาจีนว่า “ ซานเจี้ยวเหวอี้ ” แปลว่า “ สามศาสนาคือหนึ่งเดียว ” หรือ “ ซัมก่า ” แปลว่า “ คำสอนทั้ง 3 ” ¹⁰ แต่ชาวจีนก็ยังมีการให้ความสำคัญต่อเทพ ดังนี้ คือเทพยดา หรือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาเต๋า ศาสนาพุทธ และ ขงจื้อ ตามลำดับ โดยจะมีการนับถือ หรือให้ความสำคัญในลัทธิวิญญาณนิยมตามแต่ความเชื่อในแต่ละบุคคล หรือ ครอบครัว

4. ความสำคัญของศาสนสถานที่มีต่อชุมชน

4.1 ความสำคัญทางด้านศาสนา ในสังคมชาวจีนมีความผูกพันยึดมั่นกับความเชื่อ และ ประเพณีทางศาสนา และลัทธิเดิมอย่างมากมาย จึงทำให้การทำบุญ ทำทาน เซ่นไหว้แทบทุกเดือน โดยใช้ทั้ง วัด ศาลเจ้าโรงเจ เป็นที่ประกอบพิธีกรรม และพิธีกรรมของชาวจีนในกรุงเทพฯ ที่ทำกันตลอดทั้งปี ตามเทศกาลทั้ง 8 ดังนี้

4.1.1 วันสารท หิงกระจาด เดือน 7

4.1.2 วันเทศกาลหยวนเซียว เดือน 1

4.1.3 วันฉลองตอบแทนบุญคุณเทพปลายปี

4.1.4 วันฉลองวันเกิดเทพ ผู้เป็นประธานของศาลเจ้า

4.1.5 วันฉลองวันเกิดเทพชั้นรองในศาล

4.1.6 วันเทศกาลกินเจ เดือน 9

4.1.7 วันฉลองวันสร้างศาล

4.1.8 วันระลึกวันตายของเทพ ผู้เป็นองค์ประธานของศาล

และอาจมีพิธีกรรมอื่นๆที่แตกต่างกันไปในศาลเจ้านั้นๆด้วย นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญในระดับชุมชน เมื่อถึงงานเทศกาลต่างๆ ก็จะเป็นที่รู้จักกันของชาวชุมชนในละแวกใกล้เคียง ว่าจะต้องมารวมตัวพบปะสังสรรค์กัน โดยใช้ศาลเจ้าเป็นศูนย์กลางในการมาพบปะ

4.2 ความสำคัญในด้านสังคม ศาสนสถานจีนเป็นเครื่องมือทางสังคมอย่างหนึ่งที่ใช้การสั่งสอนให้ผู้คนเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ มีความกตัญญู เชื่อถือในกรรม รักสงบและสันติ คำสั่งสอนเหล่านี้ ล้วนสร้างให้สังคมมีศีลธรรม เคารพต่อสังคม คนจีนจะมีความเชื่ออย่างเคร่งครัดว่า ถ้านับถือปฏิบัติตามคำสอนของเทพ ท่านก็จะให้การปกปักรักษาคุ้มครอง ศาลเจ้ายังถูกใช้ไปในกิจกรรมทางสังคมอีกจำนวนมาก เพราะเมื่อเทียบกับวัดแล้วความเข้าถึงชุมชนมีง่ายกว่า และ สะดวกในการใช้งานมากกว่าวัด ซึ่งปัจจุบันนี้กิจกรรมเหล่านี้ยังดำเนินอยู่แต่เริ่มจะค่อยๆ หมดไปกับคนรุ่น ที่ 2 แล้วเช่น

4.2.1 การใช้เป็นสมาคม ในช่วงที่มีการอพยพเข้ามาของคนไทยเชื้อสายจีน ในช่วงที่ได้รับความนิยมในการเข้ามาเรื่อยๆ นั้นการใช้ศาสนสถานเป็นศูนย์กลางในการประสานงานด้านต่างๆ ของชาวจีนในแต่ละกลุ่มภาษาจึงเป็นเรื่องจำเป็นมาก

4.2.2 ใช้เป็นโรงเรียน หรือ มูลเหตุให้เกิดการสร้างโรงเรียน ในสมัยรัชการที่ 5 ก่อนที่จะมีการสร้างโรงเรียนยุคใหม่ ชาวจีนในเมืองไทยใช้ศาลเจ้าเป็นโรงเรียนสอนภาษาจีนให้กับลูกจีน ที่เกิดในเมืองไทย ต่อมาการสอนหนังสือตามศาลเจ้าเหล่านี้ได้พัฒนามาจนเป็นโรงเรียนสมัยใหม่บางโรงเรียนก็ยังตั้งอยู่ที่เดิมและมีศาลเจ้าอุปถัมภ์เช่นโรงเรียนเผยอิง นอกจากนั้นบางแห่งก็เปิดไปถึงขั้นอุดมศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยหัวเฉียว

4.2.3 เป็นมูลนิธิ และ ศูนย์รักษาพยาบาล ในศาลเจ้าหลายแห่งที่มีผู้คนนับถือสักการะมาก ทำให้มีรายได้จากการทำบุญมาก และเงินเหล่านี้เองที่ทางศาลเจ้านำกลับมาใช้ประโยชน์เพื่อตอบแทนสังคม ในรูปของมูลนิธิ หน่วยงานบรรเทาสาธารณภัย งานฃาปนกิจ และสุสาน รวมทั้งสมาคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ เช่นโรงพยาบาลหัวเฉียว โรงพยาบาลกว่างสัวมูลนิธิ เป็นต้น

4.3 ความสำคัญทางด้านบันเทิง ในสมัยก่อนการอพยพมาของชาวจีนทำให้มีความคิดถึงซึ่งแผ่นดินเกิด บางครั้งมีการจำลองกระโจมของกลุ่มภาษาตนมาแสดง ต่อมา มีการตั้งกระโจมขึ้นเองเพื่อการแก้บน หรือสำหรับเล่นเพื่อถวายให้เทพเจ้าดู¹¹

¹⁰ รุ่ง สุจินันท์กุล , “ ศาสนา และ ความเชื่อชาวจีนในประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชา สถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2542) , 37-38.

¹¹ เรื่องเดียวกัน , 44-46.

การไหว้ตามความเชื่อของชาวจีนในไทยแต่ละรอบปี

ในแต่ละปีของชาว จีนในไทยนั้นมีประเพณีการไหว้เจ้าที่เห็นอยู่โดยทั่วไป และเป็นที่ได้รับความสนใจมากขึ้นตลอดทุกปีเพื่อสนองตอบความเชื่อตามที่ได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษเพื่อความมงคลด้านต่างๆกับตนเองและ ครอบครัว โดยมีรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลการไหว้สิ้นปี

รายละเอียดการไหว้	ไหว้เทพเจ้าองค์ใด	เพื่อสนองความต้องการ
รูป 3 ดอก โหงวแซ ซาแซ = หมู ,ปลา, กุ้ง, เป็ด ,ไก่ อาหารคาว 5 อย่าง ข้าวสุก 10 ถ้วย ขนมหวาน 10 อย่าง ผลไม้ 10 อย่าง น้ำชา 10 ถ้วย ดอกไม้, รูป , เทียน เครื่องบรรณาการต่างๆ	-ไหว้พระพุทธรูป -ปิ้งเถ้ากง -เทพเจ้าที่ตั้งบูชาที่บ้าน -ฟ้า ดิน -เจ้าที่ -บรรพบุรุษ	-เตรียมตัวขอพรจากท่าน -ปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายไม่ดี
ข้าวสาร, เกลือ เหรียญเงิน –เหรียญทอง อาหารคาว 10 อย่าง อาหารเจ-ข้าวสุก ขนมหวาน 10 อย่าง ผลไม้ น้ำ 1 ถังใส่ยอดทับทิม ดอกไม้, รูป , เทียน กระดาษเงิน , กระดาษทอง ขนมเทียน ,ขนมแข่ง	- สัมพะเวสี (ไปฮ้อเฮียตี)	-ทำบุญกับผีไม่มีญาติ เปรียบเทียบเป็นพี่น้อง -การให้ทาน ทำบุญ

ที่มา : จิตรา กอนันทเกียรติ , “เทศกาลตรุษจีน,” ใน ลูกหลานกตัญญูไซค์ดี , พิมพ์ครั้งที่ 10
 (กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์จิตรา ,2546) , 94 – 96.

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลการไหว้ส่งเจ้าขึ้นสวรรค์

รายละเอียดการไหว้	ไหว้เทพเจ้าองค์ใด	เพื่อสนองความต้องการ
โหงวแซ = หมู ,ปลา, กุ้ง, เป็ด ,ไก่ อาหารคาว 5 อย่าง อาหารเจ 5 อย่าง ขนมหวาน 5 อย่าง ผลไม้ 5 อย่าง น้ำชา 5 ถ้วย เครื่องบรรณาการต่างๆ กระดาษเงิน , กระดาษทอง นกกับ ม้า 12 หรือ 24 ตัว	-เทพเจ้าที่ตั้งบูชาที่บ้าน	- ทำความสะอาดหิ้ง สถานที่ๆ เจ้าอยู่เพื่อความเป็นมงคล แก่ ทุกคนในครอบครัว - ไช้นก กับ ม้า ส่งเจ้ากลับขึ้น สวรรค์

ที่มา : วรพงษ์ มหารัตน์วิโรจน์, “เทศกาลตรุษจีน,” ใน ไหว้เจ้าอธิมาตฤณมคฺตามหลักจีนโบราณ
(กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์Editor1999 ,2537) , 64 – 66.

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายละเอียดการไหว้	ไหว้เทพเจ้าองค์ใด	เพื่อสนองความต้องการ
เขียน เปะ ไว้ที่ประตู ทางเข้า	-เทพรักษ , เจ้าประตู ฝ่ายบู ขุนพลซิงเคี้ยง ขุนพลอ่วยซีเกียง ฝ่ายบูน (บึงหมิงซิง) ขุนนางสวรรค์ประทานพร หัวหน้าขุนนางสวรรค์ 28 เทพเจ้านักขัต (แซ่ลิว) 36 เจ้าประตู	-ดูแลปกป้อง คุ่มครอง -มีความร่ำรวย และ ก้าวหน้า
เทพเจ้าหน้าตุ จับู ถือร่ม ถือเจดีย์ ถือพิณ	-เทพจุฑาโลกบาล เวสสุวัณ (โต๋บู๋น) วิรุพหก (เตียงเซียง) วิรุปักษ์ (กวางมก) ธรรฐ (ทิกัก)	-ดูแลตามฤดูกาลต่างๆ

ที่มา : จิตรา ก่อนนทเกียรติ , “หลายชุดของเจ้าประตู,” ใน เรื่องจีนหลายเรื่อง หนึ่งเรื่องมีหลายตำรา (กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์จิตรา ,2547) , 42– 87.

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายละเอียดการไหว้	ไหว้เทพเจ้าองค์ใด	เพื่อสนองความต้องการ
-เครื่องบรรณาการ - ถวายเทพชั้นสูง -ชาแซ หมู, เป็ด, ไก่ -อาหารคาว 3 อย่าง -ขนมหวาน สาคุ - ขนมถ้วยฟู ฯลฯ -ผลไม้ 3-5 อย่าง -น้ำชา , เหล้า	- ฟา ดิน (ที่กงแซ)	-ทั้งปีครอบครัวมีความสุข -สุขภาพแข็งแรง -เดินทางปลอดภัย -ธุรกิจกำไรดี -มีลาภผล
-อาหารเจ 4 อย่าง -ข้าวสุก 4 ถ้วย -ขนมหวาน 4 ถ้วย -ผลไม้ 4 อย่าง -ส้ม 4 ผล -น้ำชา 4 ถ้วย น้ำเปล่า 4 แก้ว -เซียงกิม หรือ กระดาษเงิน - กระดาษทอง 4 อย่าง ๓๒๔ ชิ้น -เงินไทเก็ก(เงิน 2 บาท) -เทียนกิม (ทองสวรรค์) -เซี่ยงกิม(เงินของช่วงฟุต) -ชีวกิม -หางนกยูง , ดอกไม้ - ธูป 12 ดอก , เทียน -น้ำเปล่าใส่ยอดทับทิม	-เทพแห่งโชคลาภ (เทพให้ส่วย)	-ความเป็นอยู่ดี -สุขภาพแข็งแรง -เดินทางปลอดภัย -ธุรกิจการค้าดี -ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายละเอียดการไหว้	ไหว้เทพเจ้าองค์ใด	เพื่อสนองความต้องการ
-อาหารคาว 3 อย่าง -ขนมหวาน 3 อย่าง -ผลไม้ 3 อย่าง -น้ำชา , เหล้า 3 ถ้วย -น้ำเปล่า 3 แก้ว -กระดาดเงิน กระดาดทอง -น้ำเปล่าใส่ยอดทับทิม -เสื้อผ้าของผู้ที่ต้องการต่ออายุ	- เทพแห่งโชคชะตา - ดาวเหนือ - ดาวใต้ (เฉพาะไหว้เทพเจ้าดาวใต้)	-เดินทางปลอดภัย -ต่อชีวิตยืนยาว - ให้หายจากโรคภัย
-อาหารเจ 3-5อย่าง -ขนมหวานเช่น สาคุแดง -ผลไม้ 5 อย่าง สัมกับกล้วยแขก - ต่างหาก -เสื้อผ้าของคนไม่สบาย (กรณีไหว้ให้หายป่วย) -น้ำชา -ธูป 3-5ดอก -หันหน้าทางทิศตะวันออก หรือทิศใต้ -งדתานเนื้อสัตว์ หรือ เนื้อวัว	-เทพแห่งโชคสาม (เทพไท่ส่วย)	-ความเป็นอยู่ดี -สุขภาพแข็งแรง -เดินทางปลอดภัย -ธุรกิจการค้าดี -ไม่มีปัญหากับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง
* ไหว้ขอจากเทพ -อาหารเจ -ขนมหวาน -ผลไม้ -น้ำชา	-เจ้าแม่กวนอิม	-แคล้วคลาด ปลอดภัย -ธุรกิจ เจริญรุ่งเรือง -สมหวังในความรัก -แก้ทุกข์ให้คุณไสย -สุขภาพแข็งแรง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายละเอียดการไหว้	ไหว้เทพเจ้าองค์ใด	เพื่อสนองความต้องการ
* ไหว้จัดสิ่งไม่ดี -เครื่องบรรณาการ กระดาดเงิน กระดาดทอง -ผลไม้ -ดอกไม้, ธูป, เทียน -น้ำสะอาดใส่ยอดทับทิม * ไหว้เรื่องการทำงาน -ชาแซ หมู, เป็ด, ไก่ -เครื่องบรรณาการ กระดาดเงิน กระดาดทอง -ผลไม้ -น้ำชา -ดอกไม้, ธูป, เทียน		-ความซื่อสัตย์ -คุ้มครองความเป็นอยู่ -การแข่งขัน การต่อสู้
* ไหว้เรื่องการทำงาน -อาหารเจ 5 อย่าง -ขนมหวานเช่น สาคุ หรือ ขนมถั่วฝู 5 ถ้วย -ผลไม้ 5 อย่าง -น้ำชา 5 ถ้วย -ธูป, เทียน -กระดาดเงิน กระดาดทอง	-เทพเจ้าแห่งเงิน	-เริ่มต้นปีใหม่ -มีเรื่องเดือดร้อน -ช่วยเหลือ ปกป้อง -ขจัด อุปสรรค -ต้องการบุตร -ต้องการ อำนาจ บารมี -เดินทางปลอดภัย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายละเอียดการไหว้	ไหว้เทพเจ้าองค์ใด	เพื่อสนองความต้องการ
-อาหารคาว 5 อย่าง -ขนมหวาน เช่น กุยฉ่าย รูปใบโพธิ์สีแดง 10 ใบ , ซาลาเปาทองหยิบ , ฟอยทอง -เครื่องบรรณาการ - กระดาดเงิน กระดาดทอง -ผลไม้ 5 อย่าง -น้ำชา 5 ถ้วย	-เจ้าแม่ทับทิม -เทพเจ้าแห่งม้า -เทพแห่งพลับพลึง	-เดินทางปลอดภัย -โชคดีมีความรัก -โชค ลาภ -หน้าที่การงาน -มีความเชื่อมั่นในตนเอง -สุขภาพดี -เรียนหนังสือเก่ง -ป้องกันอัคคีภัย
-ซาแซ หมู, เป็ด, ไก่ -อาหารคาว 5 อย่าง -ขนมหวาน 5 อย่าง -ผลไม้ 5 อย่าง -น้ำชา 5 ถ้วย -รูป 1 เมตร 8 ดอก -เครื่องบรรณาการ	-เจ้าพ่อเสือ	-คุ้มครองเรื่องอันตรายโดยรวม -ความเป็นอยู่ที่ดีต่อครอบครัว -ลูกหลานอยู่ในโอวาท -โชค ลาภ

ที่มา : วรพงษ์ มหารัตน์วิโรจน์, “เทศกาลตรุษจีน,” ใน ไหว้เจ้าอธิมหายมงคล ตามหลักจีนโบราณ (กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์Editor1999 ,2537) , 81 – 110.

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลการไหว้ตรุษจีน

รายละเอียดการไหว้	ไหว้เทพเจ้าองค์ใด	เพื่อสนองความต้องการ
-น้ำสะอาดใส่ยอดทับทิม -อาหารเจ 5 อย่าง -ข้าวสุก 5 ถ้วย -ขนมหวาน -เครื่องบรรณาการ - กระดาดเงิน กระดาดทอง -ผลไม้ 5 อย่าง แยกกล้วย ส้ม -น้ำชา 5 ถ้วย -ดอกไม้สด 2 แจกัน -เทียนแดง 2 เล่ม รูป 5 ดอก	-เทพเจ้าโชคลาภ	-สิริมงคล -เงินทอง ความร่ำรวย
-น้ำผึ้ง -ขนมขง -ขนมอี๋ สีชมพู 3-5 ที่ -ขนมจันอับ -ส้ม 4-5 ผล -น้ำชา 3-5 ที่ -กระดาดเงิน(กอจีค้อซี , กิมเต้า , จิ้งเต้า) -กระดาดทอง -รูป 3 ดอก	-เจ้าเตา (เจ้าซิง)	-โชคดี -ชีวิตราบรื่น -สิริมงคล

ที่มา : วรพงษ์ มหารัตน์วิโรจน์, “เทศกาลตรุษจีน,” ในไหว้เจ้าอธิมาตมมงคล ตามหลักจีนโบราณ (กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์Editor1999 ,2537) , 81 – 110.

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายละเอียดการไหว้	ไหว้เทพเจ้าองค์ใด	เพื่อสนองความต้องการ
-รูปเจ้า ขุนนางสวมหมวก มีหูหมวกกางออก มือถือหุ้ย -รูปเศรษฐี สวมหมวก มีเสาค้างหลัง แสดงถึงโภคสมบัติ มือหนึ่งอุ้มเด็ก แสดงถึงบริวารสมบัติ - รูปชายแก่ถือไม้เท้า และ ผลท้อ แสดงถึงเป็นผู้มีอายุยืน และ มั่นคง * อยากเน้นส่วนไหนให้ตั้งตรงนั้นตรงกลาง	- ฮก -ลก -ชีว	-โชคลาภ การค้าขายดี -วาสนา บุญบารมี ยศตำแหน่ง -สุขภาพแข็งแรง อายุยืน

ที่มา : พรพรรณ จันทโรนานนท์, “ สิ่งที่เป็นสิริมงคล ย่อมเป็นที่ปรารถนาของชนทุกหมู่เหล่า,” ใน ฮก ลก ชิว โชคลาภ อายุยืน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์มติชน ,2549) , 9-10.

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลการไหว้สารทจีน

รายละเอียดการไหว้	ไหว้เทพเจ้าองค์ใด	เพื่อสนองความต้องการ
-อาหารเจ 5 อย่าง -ขนมหวาน 5 อย่าง -เครื่องบรรณาการ -โหงวแซ -น้ำชา น้ำเปล่า -ผลไม้ 5 อย่าง -ดอกไม้ รูป เทียน	-พระพุทธรูป -ปิ้งธำมรงค์ -เทพเจ้าที่ตั้งบูชาที่บ้าน -ฟ้า ,ดิน	-คุ้มครองผู้ไหว้ -ชีวิตราบรื่นไม่ติดขัด
-กระดาษเงิน กระดาษทอง -โหงวแซ -ข้าวสุก 5 ถ้วย -นอกนั้นเหมือนของไหว้เจ้า	-วิญญาณบรรพบุรุษ	-กตัญญู
-ชาแซ -ผลไม้ 3 อย่าง -ขนมขง ขนมเทียน - ขนมถ้วยฟู -ข้าวหอม(คอปิ้ง) หรือ ผัดหมี่ -เผือกหนึ่ง -เหล้า , น้ำชา -กระดาษเงิน กระดาษทอง -ข้าวสาร , เกลือ -เหรียญเงิน เหรียญทอง -น้ำเปล่า 1 ถึง 3 ไบ่กับทิม -จาน ถ้วย ตะเกียบ ช้อน	ผีไร้ญาติ สัมพะเวสี	-การให้ทาน ทำบุญ

ที่มา : วรพงษ์ มหารัตน์วิโรจน์, “เทศกาลตรุษจีน,” ในไหว้เจ้าอภิมหามงคล ตามหลักจีนโบราณ (กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์Editor1999 ,2537) , 45 – 63.

ตารางที่ 5 แสดงข้อมูลการไหว้พระจันทร์

รายละเอียดการไหว้	ไหว้เทพเจ้าองค์ใด	เพื่อสนองความต้องการ
-ขนมไหว้พระจันทร์ -ขนมโก๋ขาว -ขนมโก๋เหลือง -ขนมโก๋อ่อน -ขนมโก๋แข็ง -ขนมเปียก งาม้วน -ขนมคอบเปิด -กระดาดเงิน กระดาดทอง - แบบต่างๆ -อาหารเจแห้ง -ส้มโอ 2 ผล -อ้อยทั้งราก 2 ต้น -ของใช้ผู้หญิง(แป้ง ครีม สบู่ - ยาสีฟัน สร้อยคอ ผ้าเช็ดหน้า - กระเป๋) -ตะเกียงเจ้าพายุ -น้ำชา 4 ถ้วย -ธูป 5 ดอก เทียน 1 คู่ -ดอกไม้	-เทพเจ้า -บรรพบุรุษ -พระจันทร์(อาเนี่ย)	-ผู้ไหว้(สตรี) - โชคดี สุขภาพแข็งแรง - ผิวพรรณผุดผ่อง - เงินทองไหลมา

ที่มา : วรพงษ์ มหารัตน์วิโรจน์, “เทศกาลตรุษจีน,” ในไหว้เจ้าอภิมหามงคล ตามหลักจีนโบราณ (กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์Editor1999 ,2537) , 67.

สรุปพิธีกรรมการไหว้ต่างๆจากตาราง เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งในสังคมสร้างให้มีรูปแบบวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นในชุมชน เกิดเป็นการขยายไปยังส่วนต่างๆทั้งไทย-จีนก็ต่างเอามาผสมผสาน สร้างเป็นรูปแบบเฉพาะของตน โดยมีการนำมาดัดแปลงให้เหมาะกับตนเอง

ความสัมพันธ์ชาวจีน และ ศิลปวัฒนธรรม อันเกี่ยวข้องกับความเชื่อในสังคมไทย และ คนไทย

1. ความสัมพันธ์ราชวงศ์ไทยกับ คนไทยเชื้อสายจีน

เรื่องนี้โดยทั่วไปในสังคมของประเทศไทยนั้นกลายเป็นเรื่องธรรมดาที่เห็นกันอยู่ ตั้งแต่ อดีต จนถึงปัจจุบันทั้งในรูปแบบของอาคาร สถาปัตยกรรมต่างๆ หรือ ในส่วนของบริบท ความเชื่อที่เข้ามาสู่วิถีชาวบ้านทั่วไป คำกล่าวที่ว่า “ ไทย จีน พี่น้องกัน ” ในไทยภาคกลาง ตั้งแต่สมัยสุพรรณภูมิ เรื่อยลงมาถึงสมัยทวารวดี สุโขทัย อู่ทอง และอยุธยา คนจีนได้เข้ามามีบทบาทนอกเหนือไปจากการค้าขายปกติ จนเข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างเต็มตัว ในสมัย รัตนโกสินทร์ตอนต้น นักปราชญ์ และ นักบวชของไทย ต้องชานาญในคัมภีร์พิชัยสงครามแบบ ทุกคนเจนจบในอุบายศึกแบบสามก๊ก ต้องรู้การบ้านการเมืองของจีนแผ่นดินใหญ่ สมัยเลียดก๊ก ชนชั้นสูงในวังจะอ่านนิพนธ์ที่พรรณนาถึงความรุ่งโรจน์ในสมัยราชวงศ์ถังซึ่งเปรียบประดุจ ยอดสุวรรณบรรพตของศิลปะจีน คนจีนจะเข้ามาสมพงษ์กับชาวพื้นเมืองอย่างใกล้ชิดและ หนา ดาขึ้นก็เห็นจะสมัยอยุธยาเ็นเอง จากแผนที่กับบันทึกต่างๆ พอจะรู้ว่ากลุ่มหรือนิคมของชาวจีน คงตั้งอยู่ในตำบลป้อมเพชร แลวนั้นยังเป็นที่อยู่ชาวจีน และ ยังคงมีร่องรอยของวัดจีนอยู่มาก

เช่นวัดจีน วัดเจ็ก วัดขอแฮ ก็คงจะเป็นสำเพ็งย่อยๆนี้เอง สมัยนั้นนิคมชาวจีน ออกจะไม่ฟูฟ่าเท่าใดตรงนั้นเป็นท่าเรือจอดเรือสำเภาของชาวจีน เช่นเดียวกับตลาดน้อย และ สำเพ็งในกรุงเทพฯ การเคลื่อนไหวของชาวจีนที่เข้ามารับราชการในกองทัพไทยมีปรากฏใน บันทึกพระราชพงศาวดารสมัยกรุงธนบุรี ออกจะหนาตาและแต่นั้นมาปรากฏในพระราช พงศาวดารสมัยรัตนโกสินทร์ มีคนสำคัญของจีนรับราชการในกรมเกี่ยวกับการค้าขายทางเรือที่ เรียกว่ากรมฝ่ายซ้าย ขุนนางชาวจีนได้มีบทบาทสำคัญมากขึ้น เช่นพระยาโชฎีกกราชเศรษฐี ตลอดจนคนอื่นๆ ได้ช่วยไทยในด้านการค้าขาย ช่วยคนไทยแต่งสำเภาไปขายกับจีน และญี่ปุ่น จนร่ำรวยไปตามๆกัน จนกล่าวได้ว่า บทบาทของคนที่เข้ามาคบหาสมาคม และร่วมสมพงษ์ กับสังคมชาวสยาม น่าจะเริ่มอุ่หนาฝาคั่งตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นต้นมา¹²

ในแผ่นดินกรุงธนบุรี สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แต่งราชทูตไปเจริญสัมพันธไมตรี และ เริ่มการค้าขายกับกรุงปักกิ่งแล้ว สมัยรัตนโกสินทร์ ชาวจีนได้สมพงษ์กับคนไทยพื้นเมืองอย่าง ใกล้ชิด มากยิ่งกว่าสมัยใดๆ ลูกจีนที่เกิดในเมืองไทยกลับไปตายรังของบรรพบุรุษของตน มากมายที่เมืองจีน ลูกสาวจีนแสนสวยไปเป็นเจ้าจอม เป็นหม่อมก็มาก เจ้าจอมบางคนที่มีเชื้อ สายจีนแท้ๆ สามารถรำละครในพระบรมหาราชวังได้อย่างยอดเยี่ยม ได้รับการยกย่องว่ามี ความสามารถระดับครูทั้งยังเอาเงินจากแซ่ของตน ที่ค้าขายจนร่ำรวยมาช่วยราชการก็หลายครั้ง

¹² ประยูร อุลุชาฎะ [น.ณ ปากน้ำ] , ศิลปะจีนและคนจีนในไทย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ ,2530) , 10-13.

คนไทยเชื้อสายจีนซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นไทย เปลี่ยนแซ่เป็นสกุลแบบไทย ได้รับราชการเป็นเจ้าพระยา พระยาพานทอง เป็นคุณหลวงคุณหลวงคุณพระจำนวนมากนับไม่ถ้วน ลูกหลานที่เกิดขึ้นในรุ่นต่อๆมาได้กลายเป็นนักปราชญ์ นักคิดนักประพันธ์ ดอกเตอร์ ศาสตราจารย์ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เลื่อนประเทศ มิได้มีการรังเกียจเด็ดจันท์กัน ยิ่งสังคมไทยในสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ถือว่าผู้ที่เกิดในเมืองไทย หรือโอนสัญชาติเป็นไทยเปลี่ยนแซ่เป็นนามสกุลแล้วย่อมเป็นคนไทยทัดเทียมกัน

สังคมระหว่างเชื้อชาติไทย กับ เชื้อชาติจีน หลังจากประเทศไทยได้เข้าสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นสังคมที่คนไทยสัญชาติไทยมีความสนิทแนบแน่น และ บริสุทธิ์ใจมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เรื่องของกงสี การถือพวกพ้อง การถือแซ่ การตั้งตนเป็นสมาคมลับอั้งยี่ สมัยนั้นยังมีปัญหาอยู่บ้างเป็นบางกรณี ที่เรียกว่า “ จีนอั้งยี่ ” เป็นกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันเพื่อ กอบกู้ราชวงศ์หมิง (เป็นฮั่น หรือ จีนแท้ๆ) จากราชวงศ์ชิง (เผ่าแมนจู) โดยเฉพาะการช่อก่อกบฏผู้คนที่ฮกเกี้ยน และ กวางตุ้ง ซึ่งเป็น 2 แหล่งใหญ่ที่มีชาวจีนอพยพมา

กล่าวกันว่าคณะอั้งยี่มาสู่สยามในราว พ.ศ. 2372 ซึ่งอยู่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 สมาคมลับอั้งยี่ มักก่อความไม่สงบ ต่อมาจนถึงปัจจุบัน คำว่า อั้งยี่ ในการรับรู้ของคนไทย คือการกระทำที่ก่อความวุ่นวาย การก่อจลาจล และได้ใช้เป็นคำถ้อยคำภาษาในกฎหมายไทยคือ “ มีการกระทำเป็นอั้งยี่ช่อก่อกบฏ ” สิ่งนี้จึงเป็นตัวอย่างน่าสนใจของวัฒนธรรมจีนที่แทรกซึมเข้ามาอยู่ในนิติศาสตร์ไทย การจัดการอั้งยี่ ราชการไทยใช้วิธีแต่งตั้งคนดีที่มีคุณธรรมเป็นที่นับถือของสุจริตชนทั่วไปให้เป็น กรมการจีน ทำหน้าที่กำกับดูแลว่ากล่าวคนจีนกันเอง โดยเฉพาะตามหัวเมืองที่มีคนจีนอยู่หนาแน่น

ในช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 น่าจะทรงเป็นพระมหากษัตริย์ไทยภายใต้ระบอบราชาธิปไตยพระองค์แรกที่เรียกร้องให้คนไทยรักชาติ เหตุจากปัจจัยกระแสลัทธิการล่าอาณานิคมจากตะวันตก และ ลัทธิไตรราชภูริ์ ของ ดร.ซุนยัตเซ็น ที่แพร่หลายในหมู่ปัญญาชนจีน หรือ จีนสยามในเมืองไทยในขณะนั้น จึงทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง “ ยิวแห่งบูรพาทิศ ” โดยใช้นามปากกา อัสวพาหุ อย่างไรก็ดีตามแม่รัชการที่ 6 จะทรงไม่รู้ลึกไม่สบายพระทัยกับท่าทีของจีนสยามที่เป็นปัญญาชน แต่ก็มิได้ทรงแสดงอาการรังเกียจคนจีนในเวลานั้นมากไปกว่าจีนสิ้นรัชสมัย เมื่อขึ้นแผ่นดินรัชการที่ 7 ทัศนะในไทยดูท่าจะไม่เป็นปัญหามากนัก นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินเปิดโรงเรียนจีน (เมื่อเดือนมีนาคม 2470) ทรงมีพระราชดำรัส เรื่อง พระองค์ และ ขุนนางชั้นผู้ใหญ่มากมายก็มีเชื้อสายเลือดจีนปนอยู่ อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับความสามัคคีกัน และมีความรักต่อประเทศสยาม ต่อมาเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้น เวลานั้นรัฐบาลเผด็จการของจอมพล ป.พิบูลย์สงครามมีนโยบายที่เกี่ยวกับคนจีนในไทยทั้งเชิงบวก – ลบ ได้จัดตั้งองค์กรเพื่อควบคุมคนจีนโดยเฉพาะปรากฏในบันทึกลับ ความตอนหนึ่งว่า องค์กรที่จะจัดตั้งขึ้นมีความมุ่งหมายที่จะโน้มน้าวชาวจีนมาเป็นคนไทยให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และ ป้องกันมิให้ชาวจีนดำเนินการที่เป็นปฏิปักษ์ต่อ

ไทย หรือขัดกับผลประโยชน์ของไทย การเข้าเมืองของคนจีน อาชีพของชาวจีนว่ามีอาชีพอะไร ตั้งอยู่ในท้องถิ่นอย่างไร หรือแม้แต่กระทั่งการจัดการศึกษาของชาวจีน เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้คนจีนในไทยเวลานั้นรู้สึกบีบคั้นอย่างรุนแรง เพราะบางคนถูกรัฐบาลบังคับให้เลิกกิจการ และอพยพ ออกจากท้องถิ่นภายใน 24 ชั่วโมง นอกจากนี้ยังห้ามพ่อค้าหาบเร่ชาวจีน เข้าไปขายอาหารและสินค้า ในสถาบันการศึกษาทุกระดับ รัฐบาลตั้งรัฐวิสาหกิจเพื่อผลิต น้ำตาล ผ้าไหม ยาสูบ โรงกลั่นน้ำมัน และ บริษัทค้าข้าวไทย เป็นต้น เพื่อทำธุรกิจแข่งขันกับพ่อค้าชาวจีน ห้ามแรงงานต่างด้าวเกินกว่าร้อยละ 25 ของแรงงานทั้งหมด ในพ.ศ. 2483 โรงเรียนสอนภาษาจีนทั้งหมดในประเทศไทยถูกสั่งปิด นอกจากนี้จอมพลป. ยังประกาศห้ามมิให้ราชการ และ ลูกจ้างทุกคนในกระทรวงกลาโหม และ กระทรวงต่างประเทศต่างงานกับชาวจีนต่างด้าวโดยเด็ดขาด

เมื่อสิ้นสุดสงคราม จีนอยู่ในฐานะผู้ชนะสงคราม แต่ไทยอยู่ฝ่ายอักษะ หรือ ผู้แพ้สงคราม ถึงเวลานั้นคงมีจีนบางส่วนรู้สึกกระหม่อมกับสิ่งที่เกิดขึ้น ในขณะที่คนไทยบางส่วนรู้สึกไม่พอใจ ความบาดหมางทะเลาะวิวาทซึ่งเกิดมาแล้วในรัฐบาลชุดก่อนก็รุนแรงขึ้น โดยเฉพาะแถบที่มีคนจีนอาศัยอยู่มาก เช่นเยาวราช หากมีคนไทยหลงเข้าไปก็จะถูกทำร้ายร่างกายที่เราเรียกว่า " เลียะแพะ " คือจับตัวมาแล้วใช้กำลังตีหรือซ้อม

สภาพการณ์เช่นนี้ รัฐบาลใหม่จึงต้องหาทางแก้ไขอย่างสุดความสามารถ อาจจะด้วยพระบารมีแห่งสถาบันกษัตริย์ไทย เหตุการณ์ประจวบกับการที่รัชการที่ 8 เสด็จนิวัติพระนครพร้อมอนุชา (ต่อมาทรงขึ้นครองราชย์เป็นรัชกาลที่ 9) และสมเด็จพระราชชนนี รัฐบาลจึงขอพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณให้เสด็จถิ่นชาวจีน คือสำเพ็ง ด้วยความหวังประสานรอยร้าว คนไทย-คนจีน ซึ่งก็เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เพราะบรรยากาศการรับเสด็จของคนจีนในวันนั้น ย่อมเป็นเครื่องฉายถึง ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ไทยอย่างเห็นได้ชัด ทั้งสองพระองค์มีพระราชปฏิสันถารกับชาวจีนอย่างไม่ถือพระองค์ และ เสด็จด้วยพระบาทไปในดรอกรอกชอกชอย เพื่อเยี่ยมเยียนพสกนิกรของพระองค์อย่างใกล้ชิด นับตั้งแต่นั้นมาสายสัมพันธ์ไทย-จีนก็ค่อยๆ ดีดงเดิม และหลังจากนั้นไม่นานรัชกาลที่ 8 ก็เสด็จสวรรคตด้วยพระแสงปืน ชาวจีนเองก็โศกเศร้าไม่น้อยกว่าชาวไทย และ พร้อมใจกันถวายความจงรักภักดี พากันถวายบังคมพระบรมศพอันประดิษฐาน ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทอย่างเนืองแน่น¹³

ในปัจจุบัน ความสัมพันธ์คนเชื้อสายไทย และคนไทยเชื้อสายจีนเป็นไปในแบบผสมผสานจนอาจไม่สามารถแยกออกจากกันได้แล้ว วิธีชีวิตและการประกอบอาชีพต่างๆ ก็เป็นไปในแบบ และ แนวทางเดียวกัน อีกทั้งคนไทยเชื้อสายจีนเองก็แสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีทั้งต่อประเทศและ สถาบันพระมหากษัตริย์ และ เชื้อพระวงศ์ ทุกพระองค์

¹³ สุภาภรณ์ จันทวานิช, "การค้าและ การขนส่งในย่านสำเพ็ง: จากท่าเรือสำเภาสู่ท่าเรือกลไฟ," ใน สำเพ็ง ประวัติศาสตร์ชุมชนชาวจีนในกรุงเทพฯ, พิมพ์ครั้งที่สอง (กรุงเทพฯ : ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2549) , 78.

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กงจู่ของชาวจีน พระองค์ทรงให้ความสนพระทัยในวัฒนธรรมจีนเป็นอย่างยิ่ง ทำให้คนไทยเชื้อสายจีน และ คนจีนมีความภาคภูมิใจ อ้างถึงโดย ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์ยานนท์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และเป็นพระสหายร่วมรุ่นอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ต่อมาได้เป็นผู้หนึ่งที่ตามเสด็จพระราชดำเนินยังประเทศจีนเกือบทุกครั้ง) ได้เขียนบทความเรื่อง “ มิตรภาพไทย-จีน ขึ้นมโนด้วยเทพรัตนทรงช่วยส่งเสริม ” ในหนังสือพิมพ์มติชนสุดสัปดาห์ ต่อเนื่องกันมาใน พ.ศ. 2543 ซึ่งในหัวข้อนี้ขอนำมาใช้อ้างอิงเป็นหลัก

สมเด็จพระเทพรัตนฯ ทรงเริ่มเรียนภาษาจีนตั้งแต่ พ.ศ. 2423 และแม้ขณะนั้นจะทรงมีพระชันษามากแล้ว กับทรงมีพระราชภาระมากมาย แต่ก็ทรงมีพระวิริยะพากเพียรจนในปัจจุบันทรงเขียน ทรงฟัง และตรัสภาษาจีนได้เป็นอย่างดี พระอัจฉริยภาพนี้ได้มีส่วนอย่างมากต่อการสร้างสายสัมพันธ์ไทย-จีนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรม และ เรื่องของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติโดยไม่มีเงื่อนไข หรือข้อต่อรองทางเศรษฐกิจ และ อำนาจ ทางการเมือง หรือผลประโยชน์ใดๆเข้ามาเกี่ยวข้อง¹⁴

2. ศิลปกรรม ไทย-จีน

ความสัมพันธ์ของศิลปกรรมไทย-จีน เป็นสิ่งที่เกิดมาช้านานแล้ว อย่างน้อยการพบชิ้นส่วนเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ถัง ข่ายฝั่งทะเลบริเวณแหลมโพธิ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ก็แสดงถึงการมีความสัมพันธ์ด้านศิลปกรรมจากลวดลาย หรือรูปทรงของเครื่องถ้วยเหล่านั้น แม้มิได้เกิดการผสมผสานอย่างในสมัยสุโขทัย ที่ร่องรอยของศิลปกรรมจีนที่ปรากฏชัดขึ้นเพราะเป็นสิ่งที่ติดถาวรกับ ศาสนสถานอันเคลื่อนย้ายไม่ได้ เหมือนศิลปะเครื่องถ้วยในสมัยรัตนโกสินทร์โดยเฉพาะช่วงรัชกาลที่ 2 และ รัชกาลที่ 3 ศิลปกรรมจีนยิ่งปรากฏเข้มข้นขึ้นขยายวงกว้างขึ้น จนนักวิชาการกำหนดชื่อเรียกเฉพาะเป็น ศิลปกรรมแนวพระราชานิยมรัชกาลที่ 3 โดยแบ่งเป็นส่วนๆดังนี้

2.1 จิตรกรรม

2.1.1 มีรูปแบบที่เป็นแบบจีน เช่นภาพอาคารบ้านเรือน ภาพธรรมชาติเขียนเป็นโขดเขา ต้นไม้ ซึ่งเป็นภาพในลักษณะตกแต่งมากกว่าภาพที่เขียนให้เหมือนจริง หรือภาพของตัวละคร ที่แต่งกายแบบจีนไว้หางเปื้อยอย่างธรรมเนียมแมนจูเป็นการสะท้อนวิถีชีวิตชาวจีนในยุคที่เขียนภาพนั้นๆ

¹⁴ หม่อมหลวง วลัยวิภา บุรุษรัตนพันธ์ และ สวณีย์ วิเศษสินธุ์, ใน สำเพ็งประวัติศาสตร์ชุมชนชาวจีนในกรุงเทพฯ, พิมพ์ครั้งที่สอง (กรุงเทพฯ : ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2549) , 122-138.

2.1.2 แสดงเรื่องพงศาวดารจีน เท่าที่พบในขณะนี้ปรากฏเป็นวิหารแก่งที่วัดบวรนิเวศ ที่แก่งจันในสวนมิสกวัน วัดโพธิ์ กรุงเทพฯ เขียนเป็นเรื่องสามก๊กในลักษณะแบบจีนอย่างครบถ้วน เช่น การแต่งกาย หรือ ใบหน้าของตัวละคร สถาปัตยกรรม ฉากหรือส่วนประกอบต่างๆ ตลอดจนเทคนิคการเขียน เป็นแบบจีนทั้งสิ้น

2.1.3 การใช้เทคนิคการเขียนแบบจีน ที่เรียกว่าฟู่กันหนวดหนูเป็นฟู่กันที่มีเส้นเล็กละเอียด ทำให้ภาพดูอ่อนหวานนุ่มนวล

2.1.4 การใช้ลวดลายประดับเป็นภาพมงคล เดิมจิตรกรรมฝาผนังของไทยนิยมเขียนลายพาดิน แต่ต่อมาได้เปลี่ยนมาเขียนเป็นภาพสัญลักษณ์แบบจีน อันเชื่อว่าเป็นเครื่องหมายสิริมงคล เช่น น้ำเต้า ค้างคาว หงส์ หรือ ภาพเขียนตามประตู หน้าต่าง ที่ช่างไทยมักเขียนเป็นภาพเทพทวารบาลก็เปลี่ยนมาเป็นภาพเครื่องโต๊ะบูชาแบบจีน พบหลายวัดที่สร้างหรือ ปฏิสังขรณ์ในสมัยรัชกาลที่ 3

2.2 ประติมากรรม

งานประติมากรรม คืองานศิลปะทั้งที่เป็นลายปูนปั้น ลายแกะไม้ แต่เฉพาะที่เป็นงานศิลปะจีนที่พบตามศาสนสถานไทยนั้นมักเป็นลายปูนปั้น อาจตกแต่งลวดลายด้วยเครื่องถ้วยกระเบื้องแบบจีน งานประติมากรรมนั้นมี 3 ลักษณะ คือ ลอยตัว หนุนสูง และ หนุนต่ำ มักปรากฏที่ลายหน้าบันศาสนสถานต่างๆ ลักษณะเป็นกรอบสี่เหลี่ยม ประติมากรรม ต่างจากสถาปัตยกรรม และ จิตรกรรม เพราะมนุษย์ไม่สามารถนำศีรษะของตนไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสถาปัตยกรรม ประติมากรรมมีประโยชน์ในแง่ของการตกแต่ง หรือ เป็นอนุสรณ์สถานให้นึกถึง ในขณะเดียวกันก็มีมิติ(ความลึก)ในขณะที่ยังจิตรกรรมจะมีลักษณะแบนราบ

สรุปว่าทั้งประติมากรรม และ จิตรกรรมมีประโยชน์ใช้สอยไม่ต่างกันมากนัก แต่รูปแบบของงานศิลปะต่างกัน งานประติมากรรมหนุนสูงของจีน มักเป็นลายบานทวารอุโบสถ หรือ วิหารที่เป็นลายดอกพุดตาน รูปสัตว์จุตบาท ทวิบาท สัตว์ไต่เต้นไปตามลวดลาย ลักษณะเหล่านี้มีที่มาจากศิลปะจีนทั้งสิ้น บ้างก็จำลองรูปบานเป็นทวารบาลที่เรียกว่า “ เชี่ยวกาง ” และปรับเปลี่ยนต่อมาจนกลายมาเป็นสิ่งที่เราเรียกว่า ทวารบาลรูปเทวดาแบบไทยๆ ทั้งเครื่องทรง (ของจีนเป็นเสื้อเกราะแบบจ้าว ของไทยเป็นผ้าลายแบบไทยๆ อาวุธ ของจีน เป็นง้าว ทวน ของไทยเป็น พระขรรค์ หรือ คimeter ตัวเหยียบ หรือ ตัวที่อยู่ใต้เท้าของทวารบาล ของจีนมักเป็นกิเลน แต่ของไทยจะเป็นยักษ์ หรือ ลิงตามคติจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์) ประติมากรรมหนุนสูง บานประตู วัดสุทัศน์ ฝัพระหัตถ์รัชกาลที่ 2 ที่จำลองเป็นชั้นๆ ว่ากันว่าซ้อนกันถึง 7 ชั้น ผู้ที่ได้มีโอกาสชมงานจำลองข้างหรือวัดต่างๆ ของจีน ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่ไต้หวัน ที่เป็นชั้นซับซ้อนกันอย่างพิสดารอย่างนี้

ภาพที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบกันระหว่างทวารบาลประตูแบบไทย
ที่มา : ประยูร อุลุชาฎะ [น.ณ ปากน้ำ] , ศิลปะจีนและคนจีนในไทย (กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์เมืองโบราณ ,2530) ,16.

ภาพที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบกันระหว่างทวารบาลประตูแบบจีน
ที่มา : อริยพร คุโรดะ, “ วัดปทุมคงคารั้ววิหาร,” ใน สำเพ็ง ประวัติศาสตร์ชุมชน
ชาวจีนในกรุงเทพฯ , พิมพ์ครั้งที่สอง (กรุงเทพฯ : ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชีย
ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2549) , 210.

ย่อมให้คิดเชื่อมโยงถึงการถ่ายทอดอิทธิพลสู่กันอย่างน่าสนใจ การค้าในสมัยนั้นเมื่อนำสินค้าใส่เรือสำเภาไปขายที่เมืองจีน เรือจากไทยมีน้ำหนักกำลังดี เพราะบรรทุกของหนักๆ เช่นข้าว แต่เมื่อนำสินค้าจากจีนซึ่งส่วนใหญ่มีน้ำหนักเบา ลงเรือกลับทำให้เรือมีสภาพโคลงเคลงจึงแก้ปัญหาด้วยการขนเครื่องศิลาจีนรูปต่างๆ มาถ่วงน้ำหนักเรือ ที่เรียกกันว่า ” เครื่องอับเฉาเรือ ” รูปศิลา หรือซีเมนต์แบบจีน นั้นเป็นงานอันสวยงามที่นายช่างจีนผลิตส่งมาขาย อันเป็นจังหวะพอดีกับที่เมืองไทยต้องการงานศิลปะในการสร้างราชธานีใหม่

ดังนั้นสิ่งที่ประจักษ์พยานถึงการถ่ายทอดงานศิลปกรรมจีนสู่สังคมไทยเรายังเห็นได้ชัด ก็คือเครื่องอับเฉาเรือที่วางประดับตามวัดวาอาราม หรือ ในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งมักจะเป็นงานประติมากรรมลอยตัว เช่นรูปยักษ์นักรบ ขุนนางจีนฝ่ายบู๊ ฝ่ายบุ๋น นอกจากนั้นยังมีการสั่งทำรูปสัตว์ตามคติสัตว์หิมพานต์แบบไทย เช่นรูปครุฑ กิณี อันที่จริงศิลปะจีนเริ่มเป็นที่นิยมมาตั้งแต่แผ่นดินก่อน คือสมัยรัชกาลที่ 2 แล้ว โดยพระองค์โปรดให้พระราชโอรสองค์ใหญ่ คือ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ (รัชกาลที่ 3 ในเวลาต่อมา) อำนวยการสร้างสวนขวา ซึ่งเป็นศิลปะแบบจีนแท้ๆ ทั้งในงานประติมากรรม และ งานตกแต่งที่เรียกว่า ภูมิสถาปัตยกรรม (Landscape) มีรายละเอียดที่น่าสนใจมากแต่เสียดายที่ถูกรื้อไปแล้วในสมัย รัชกาลที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงอับเฉาเรือรูปปั้นซีเมนต์จากจีนที่ระเบียงคตวัด
ปทุมคงคาเขตสัมพันธวงศ์

ภาพที่ 4 รูปปั้นสิงโตซีเมนต์จากจีนที่ระเบียงคตวัดปทุมคงคาเขต สัมพันธวงศ์

เท่าที่มีตัวอย่างให้พอชมได้ อยู่ในบริเวณกำแพงแก้ว ชั้นนอกรอบพระวิหารหลวง พระศรีศากยมุนี วัดสุทัศนเทพวราราม ปรากฏมีเจดีย์จีนเรียกว่า ณะ ด้านหน้าวิหารมีรูปเก๋งจีนขนาดใหญ่ รูปสัตว์หิมพานต์ รูปขุนนางจีน รูปกษัตริย์ รูปม้า แทนศิลา อันเต็มไปด้วยลวดลายวิจิตร และ รอบนอกพระระเบียงออกไปยังมีการก่อศิลาเป็นรูปโขดเขาแบบจีน มีเก๋งจีน ประกอบตกแต่งด้วยไม้ดัด ไม้กระถาง กลายเป็นศิลปะตกแต่งภายนอกที่ได้รับความนิยมต่อมาอีกนานในเมืองไทย โดยเฉพาะในหมู่ขุนนางคหบดีที่ทำสวนจำลองขนาดเล็กลงไว้หน้าบ้านที่เรียกว่า “ เขามอ ”

อิทธิพลของศิลปกรรมจีนอีกสิ่งหนึ่งที่คนไทยรู้จักกันดี คือเครื่องถ้วย ซึ่งจัดเป็นงานประณีตศิลป์ ที่คนชั้นสูงไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ นิยมสะสมเป็นงานอดิเรก ที่น่าสนใจคือมีชุดอักษรพระนาม จปร. ที่ออกแบบเป็นอักษรจีนได้อย่างงดงามและลงตัว ความนิยมนี้ถึงกับมีการเรียบเรียงเป็นตำราขึ้นชื่อ “ ตำนานเครื่องโต๊ะ และ ถ้วยปั้น ” ดีพิมพ์เผยแพร่หลายครั้ง เครื่องถ้วยจีนที่คนไทยคุ้นเคยกันดีคือ “ เครื่องลายคราม ” หรือภาชนะเคลือบเขียนสีคราม (ออกเจดน้ำเงินเข้ม ดำ) เครื่องลายครามน่าจะเข้ามาตั้งแต่สมัยสุโขทัยแล้ว และ นิยมต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

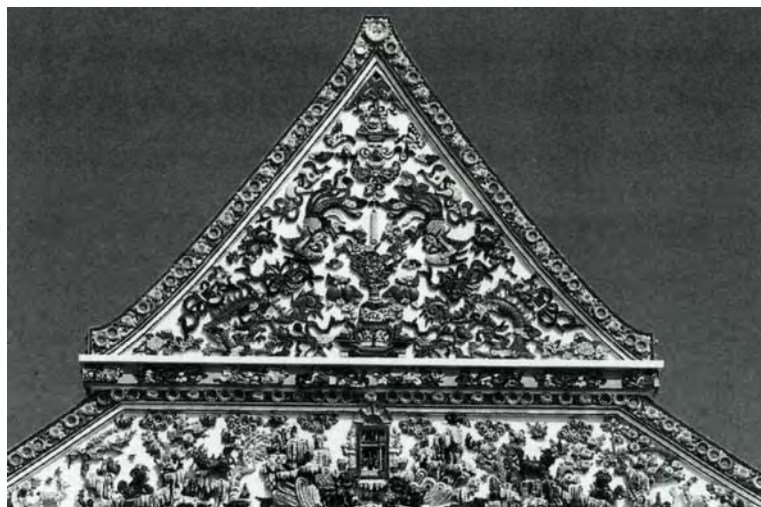
ภาพที่ 5 แสดงเครื่องลายครามชุดอักษรพระนาม จปร.

ที่มา : เทียมศักดิ์ ด้านพงษ์เจริญ “คอลเล็คชั่นเด่น,” คอลเล็คชั่น แอนด์ เฮ้าส์ 7 , 41 (สิงหาคม 2539) : 46-58.

2.3 สถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมเป็นงานศิลปกรรมขนาดใหญ่ ที่มักสร้างติดพื้น การออกแบบสถาปัตยกรรมต้องคำนึงถึงการใช้สอยของมนุษย์ เป็นสำคัญ รูปแบบของสถาปัตยกรรมไม่ว่าเป็น อาคาร สะพาน ศาลา จึงต้องสัมพันธ์กับสรีระมนุษย์ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ใช้สอยอย่างเต็มประสิทธิภาพ ในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้เกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมจีนที่เป็นโบสถ์วิหารของไทย ซึ่งเดิมตกแต่งด้วยซ้อฟ้าใบระกา หางหงส์ อันเป็นแนวนิยมมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาต่อสมัยรัชกาลที่ 2 ครั้นมาถึงสมัยรัชกาลที่ 3 ทรงพิจารณาเห็นว่าการตกแต่งอาคารแบบไทยนั้น ต้องใช้เครื่องมือจำหลักกลดลลาย ทั้งหน้าบัน ซ้อฟ้า คันทวย ทำให้มีอายุการใช้งานไม่นานปี จึงทรงให้เปลี่ยนแปลงโดยตัดส่วนที่เป็นเครื่องมือออกเสีย แต่ใช้ปูนก่อหน้าบันเป็นรูปสามเหลี่ยมเรียบๆ รายละเอียดครอบหน้าบันเป็นลวดลายอันเกิดจากการประดับด้วยกระเบื้องเคลือบหลากสี หรือใช้ถ้วยชามเป็นใบตกแต่ง แทนที่ลวดลายอันเกิดจากการแกะไม้ หรือ ลายปูนปั้นดังแต่ก่อน¹⁵

¹⁵ เรื่องเดียวกัน , 160-180.

ภาพที่ 6 แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรม โดยนำรูปแบบ วัสดุแบบจีนมาใช้
ที่มา : ประยูร อุลุชาฎะ [น.ณ ปากน้ำ] , ศิลปะจีนและคนจีนในไทย ,
(กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์เมืองโบราณ ,2530)

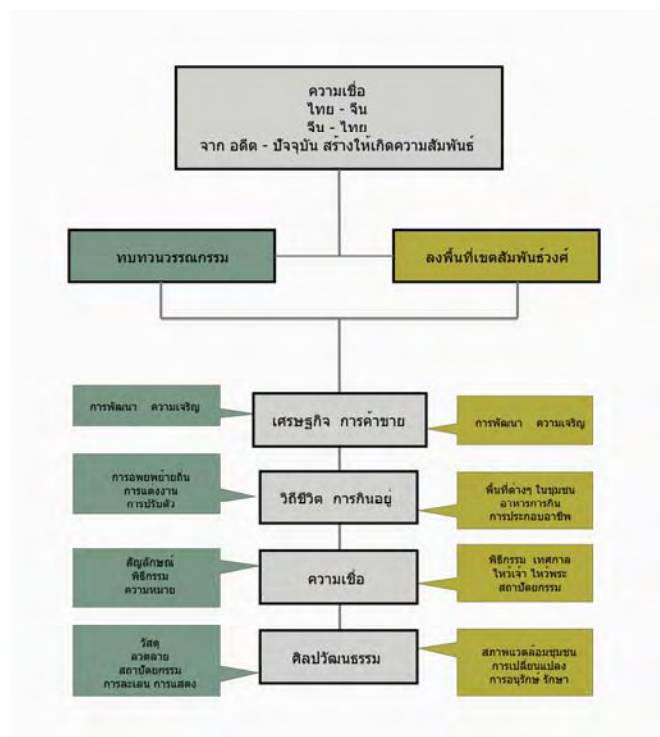

ภาพที่ 7 รูปแบบสถาปัตยกรรมช่วงที่นำรูปแบบ วัสดุแบบจีนมาใช้
ที่มา : ประยูร อุลุชาฎะ [น.ณ ปากน้ำ] , ศิลปะจีนและคนจีนในไทย ,
(กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์เมืองโบราณ ,2530)

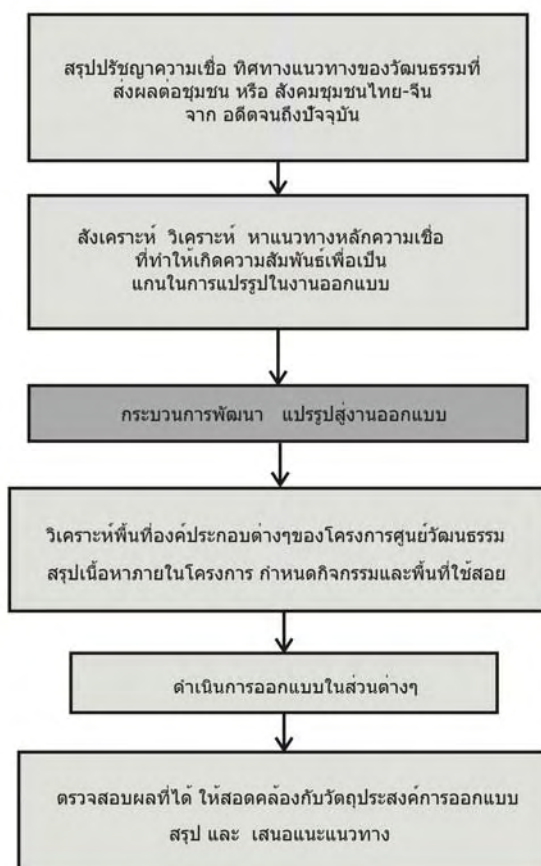
บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

สรุปแนวทางการศึกษาโครงการออกแบบศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีน ภายใต้ปรัชญาความเชื่อทางศาสนาจากการศึกษาโดย เอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลในเบื้องต้น ความเชื่อมโยงกันในทางใจนับเป็นสิ่งที่ชาวไทยเชื้อสายจีน กลุ่มภาษาทั้ง 5 และ ชาวไทยเองก็ตามยึดเป็นแกนในการผสมผสานทาง วัฒนธรรมโดยไม่รู้ตัว การเชื่อมโยงทางใจในที่นี้ หมายถึง ความเชื่อทางด้านศาสนา โดยมีปัจจัยแวดล้อมมาเกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจัยนี้ อาจเป็นการบอกเล่าหรือตำนาน การมองเห็นอยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน โดยจะส่งผ่าน การแสดงออกมาทางพิธีกรรมต่างๆ และ ทางสัญลักษณ์ ซึ่งจะสัมพันธ์กัน และ อาจเปลี่ยนแปลงได้ถ้าบริบทสภาพแวดล้อมเปลี่ยนดังนั้นศูนย์วัฒนธรรมไทย - จีน เป็นโครงการเสนอแนะที่นำรูปแบบความเชื่อที่ได้จากการผสมกลมกลืนกันของชาวไทย และ ชาวจีน จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบโดยได้จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม และการรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยโดยได้ออกแบบกระบวนการขั้นตอน เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบดังนี้

แผนภูมิที่ 1 การออกแบบแนวคิดในการศึกษา

แผนภูมิที่ 2 แสดงกระบวนการปรับปรุงสู่งานออกแบบ

จากกรอบแนวคิดข้างต้น นำมาสู่การจัดระเบียบวิธีวิจัยให้เหมาะสม โดยได้แบ่ง
ขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

- 1.1 การทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 กำหนดภาพรวม และ พื้นที่ที่จะนำมาศึกษา
- 1.3 กำหนดกลุ่มประชากร และ กลุ่มตัวอย่างการวิจัย
- 1.4 สร้างเครื่องมือในการวิจัย
- 1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 1.7 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- 1.8 นำข้อมูลที่สรุปได้ ทำการออกแบบ
- 1.9 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

2. การเลือกโครงการเก็บข้อมูลเพื่อทำการศึกษา

การเลือกโครงการเก็บข้อมูลเพื่อทำการศึกษาโดยเลือกจากพิจารณาทบทวนวรรณกรรม และ การลงพื้นที่ ชุมชน ไทย-จีน ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และ สอดคล้องทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย พื้นที่ดังนี้

2.1 เขต สัมพันธวงศ์ ประกอบด้วย แขวง สัมพันธวงศ์ แขวง จักรวรรดิ และ แขวง ตลาดน้อย

2.2 เขต บางกอกใหญ่ แขวงตลาดพลู

2.3 เขต จอมทอง แขวงจอมทอง

โดยกำหนดกลุ่มชุมชนหรือพื้นที่ภายในเขตที่มีความสัมพันธ์ตามข้อมูลการทบทวนวรรณกรรม โดยแบ่งเป็นการเก็บข้อมูลด้านองค์ประกอบสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และ ด้านรายละเอียดความเชื่อในส่วนต่างๆที่สามารถพบเห็น หรือสอบถามได้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ประกอบด้วย 2 ส่วนคือข้อมูลขั้นปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ดังรายละเอียดดังนี้

3.1.1 การเก็บข้อมูลขั้นทุติยภูมิ เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำราและรายงานการวิจัย โดยทำการคัดกรองแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำมาวิเคราะห์เนื้อหาในขั้นต้น เพื่อสร้างกรอบและประเด็นในการศึกษา การเลือกพื้นที่ตัวอย่างในการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.2 การเก็บข้อมูลขั้นปฐมภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลในแง่มุมที่หลากหลาย และเป็นปัจจุบัน ได้มาซึ่งข้อมูลในองค์รวม หรือค้นพบใหม่ ในประเด็นที่น่าสนใจ เป็นการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสนทนา และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ประกอบด้วย แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตการและจดบันทึก ดำเนินการดังนี้

3.2.1 การสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อตรวจสอบข้อมูลพื้นฐาน ใช้แบบสำรวจ แบบสนทนา และแบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและจดบันทึก แบ่งเป็น 2 ด้านหลักๆ คือ ด้านรูปธรรม และด้านนามธรรม

3.2.1.1 ด้านรูปธรรม

กายภาพ จะศึกษาข้อมูลทางด้านสภาพภูมิศาสตร์ ตำแหน่งที่ตั้ง ความ เป็นอยู่ของคนในชุมชน อาชีพ โดยจะศึกษาร่วมกับข้อมูลทุติยภูมิ ในด้าน แผนที่ และสอบถาม ข้อมูลจากกลุ่มสมาคมต่างๆที่มีอยู่ในชุมชน และที่เกี่ยวข้องสนับสนุนกิจกรรมต่างๆอยู่

3.2.1.2 ด้านนามธรรม

ทำการศึกษาข้อมูลความเชื่อต่าง ๆ ทั้งไทยได้รับจากจีนและการเริ่ม
กลมกลืนปรับเปลี่ยนไปตามแบบไทยของลูกหลานชาวจีนในรุ่นต่อมา

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

3.2.2.1 แบบสำรวจใช้ในการสำรวจสภาพกายภาพของพื้นที่ กิจกรรม
ในพื้นที่

3.2.2.2 แบบบันทึกการสนทนาเป็นการกำหนดประเด็นในการสนทนา
เพื่อให้ผู้ตอบ สามารถตอบได้อย่างอิสระในประเด็นที่กำหนด เพื่อใช้ในการสนทนากับหัวหน้า
กลุ่ม และสมาชิกกลุ่มสมาคม หรือ กลุ่มเป้าหมายที่ได้มีการกำหนดกรอบไว้โดยการสุ่ม

3.2.2.3 การสังเกตแบบอย่างง่าย โดยการสังเกตสิ่งแวดล้อม สภาพ
ชุมชน และการสังเกตพฤติกรรมส่วนใหญ่ของคนในชุมชน ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เทศกาล
การไหว้ อาหารการกิน การจับจ่ายซื้อของ รูปแบบอาคารบ้านเรือน

บทที่ 4

การศึกษารายละเอียดโครงการที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบศูนย์วัฒนธรรม

1. การวิเคราะห์พื้นที่องค์ประกอบภายในบริเวณสภาพแวดล้อมโครงการ
2. กรณีศึกษาศูนย์วัฒนธรรมที่มีลักษณะการผสมผสาน
3. การวิเคราะห์ความเหมาะสมของพื้นที่ในการออกแบบศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีน
4. การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้ในแต่ละประเภท

การวิเคราะห์องค์ประกอบในพื้นที่สภาพแวดล้อมของโครงการ

การตัดสินใจเลือกกรณีศึกษาเขตสัมพันธวงศ์นั้นได้ทำการเลือกจากความสำคัญของพื้นที่ตามประวัติศาสตร์ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานครจัดเป็นพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ในด้านวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน เป็นพื้นที่ที่ชาวจีนเข้ามาตั้งรกรากทำมาหากินมาตั้งแต่สมัยที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ในพ.ศ. 2325 เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ กำหนดให้ชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในสยาม ต้องอยู่นอกเขตกำแพงพระนคร ชุมชนชาวจีนจึงได้รับพระราชทานที่ดินให้สร้างชุมชนชาวจีนขึ้นแทนที่แห่งเดิมที่ถูกนำไปสร้างเป็นพระบรมมหาราชวังโดยเริ่มตั้งต้นจากปากคลองโอ่งอ่าง หรือคลองสะพานหันไปจนถึงคลองผดุงกรุงเกษม ประมาณหยาบๆก็ราววัดกัลยาณ์ ทำเลที่จีนไปตั้งนี้เรียกว่า “สำเพ็ง” ขอบเขตของสำเพ็งยาวไปตามลำน้ำเจ้าพระยา คาดคะเนว่ายื่นขึ้นมาทางบก ราวแนวถนนเจริญกรุง จึงกล่าวได้ว่า สำเพ็งนั้นเกิดขึ้นมาพร้อมกรุงรัตนโกสินทร์¹

ต่อมาการค้าขายแถบนี้เจริญมากในบริเวณท่าเรือ จึงมีทั้งผู้อพยพเข้ามา และพ่อค้าชาวต่างชาติ ทำให้ในบริเวณนี้มีความสำคัญและเกิดร้านค้า ชุมชน ศาสนาสถานต่างๆขึ้นมากมาย จึงทำให้เปรียบได้ว่าถนนทั้ง 3 สาย และท่าเรือนั้น มีส่วนสนับสนุนให้ชุมชนในเขตนี้มีความเจริญรุ่งเรือง โดยมีอาณาเขตติดต่อ

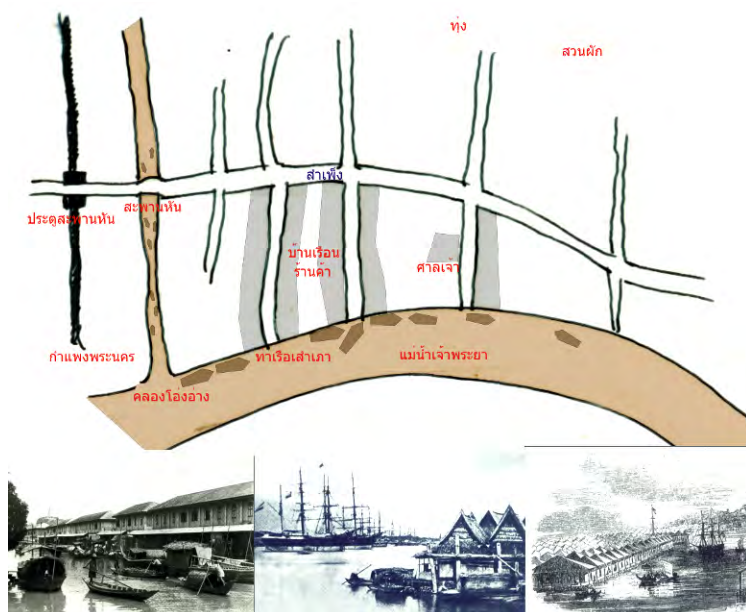
ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ถนนเยาวราช
ทิศใต้	ติดต่อกับ ถนนเจริญกรุง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ถนนตรีมิตร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ถนนทรงวาด

¹ กาญจนาคพันธุ์ [นามแฝง], “ สามเพ็ง ,” เมืองโบราณ 5 , 6 (สิงหาคม – กันยายน 2522) : 63 – 78 .

ภาพที่ 8 ภาพบริเวณอาณาเขต เขตสัมพันธวงศ์

โดยย้อนกลับไปดูยังแนวทางการขยายตัวที่เกิดขึ้นของชุมชนเกิดจากการอพยพเข้ามาของคนจีนในประเทศไทยเพื่อแสวงหารายได้ส่งกลับยังประเทศจีนจนเกิดเป็นองค์ประกอบต่างๆขึ้นจนกลายเป็นชุมชน โดยเมื่อมีการรวมกลุ่มกันจึงนำรูปแบบความเชื่อ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม อาหารการกิน ต่างๆเข้ามาเผยแพร่ ดังนั้นเมื่อแยกออกเป็นองค์ประกอบต่างๆเพื่อเรียงลำดับการขยายตัวของชุมชนอย่างคร่าวๆเป็นไปตามเวลาที่เริ่มต้นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 9 ภาพจำลองแสดงผังชุมชนสมัยเริ่มต้น

เริ่มจากในส่วนสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชการที่ 3 เกิดการก่อตัวของชุมชน เริ่มมีการค้าขายแลกเปลี่ยนมีองค์ประกอบหลักเป็นบ้านเรือนที่สามารถค้าขายได้ในตัวเอง และ ทำจอดเรือสำเภาสําหรับขนสินค้า หรือ คนที่อพยพเข้ามาริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี ก็มีการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในรูปของโรงสี กงสี โกดังเก็บของ และชาวจีนที่เป็นกุ๊ไลแบกของประจำโรงงานโรงสี กงสี โกดังเก็บของ ก็มาตั้งถิ่นฐาน อยู่แถบบริเวณโรงงานหรือโรงสีนั้นๆ² ซึ่งในอดีตลำเพ็งเคยเป็นแหล่งการค้าที่ใหญ่ และแหล่งสำคัญที่สุดในกรุงเทพฯ³

ด้วยความเป็นย่านตลาดที่อยู่ใกล้แม่น้ำเจ้าพระยา อันเป็นแหล่งคมนาคมหลักในสมัยที่การขนส่งสินค้ายังกระทำโดยทางเรืออีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางของชาวจีนซึ่งมีบทบาทในการนำเข้าส่งออกสินค้า ช่วงก่อนตรุษจีนจะเป็นช่วงเวลาที่สำคัญจากเมืองจีนเริ่มทยอยเข้ามาถึงทั้งสำเภาใหญ่ , ฮกเกี้ยน , แต้จิ๋ว เข้ามาก่อนหลังโดยระยะทางที่เดินทางมาจากเมืองท่าต่างๆของเมืองจีน เรือเหล่านี้จะจอดทอดสมอกกลางแม่น้ำ จากแม่น้ำราชวงศ์ หรือที่ชาวจีนเรียกว่า “กงสีล่ง” เรือจะมาจนถึงปากคลองสานในฤดูที่สำเภา 50-60 ลำเข้ามาจอดอยู่กลางลำน้ำเจ้าพระยา หน้าบริเวณลำเพ็ง กรุงเทพฯ มักจะจอแจเจียวจ้าวขึ้นเป็นประจำ ทั้งจากเงินที่แพร่สะพัดขึ้นเมื่อเรือสินค้าเดินทางมาถึง และขึ้นตั้งหน้าใหม่ที่เดินทางมากับเรือสินค้า⁴

สมัยรัตนโกสินทร์ ตลาดบกที่เป็นตลาดที่ใหญ่ที่สุดในสมัยนั้นคือ “ ตลาดลำเพ็ง” เป็นย่านอาศัยของคนจีน สินค้าที่ขายส่วนใหญ่จึงเป็นสินค้าที่มาจากเมืองจีน ส่วนตลาดที่สำคัญที่เป็นที่รู้จักกันดีเรียกว่าตลาดเก่า อยู่บริเวณระหว่างท่าน้ำสุขสวัสดิ์ กับท่าน้ำราชวงศ์ ตรงนี้เป็นคนจีนที่ย้ายมาจากท่าเตียน พอคนเข้ามาจากจีนเยอะมากขึ้นช่วง เสื่อผืนหมอบใบเลยเกิดเป็นตลาดขึ้นมาเรียกตลาดน้อย ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นที่ตั้งกรมเจ้าท่า เหตุที่เรียกว่าตลาดน้อยเพราะในบริเวณนั้นมีตลาดใหญ่อยู่ก่อน คือ ตลาดยาวราช⁵

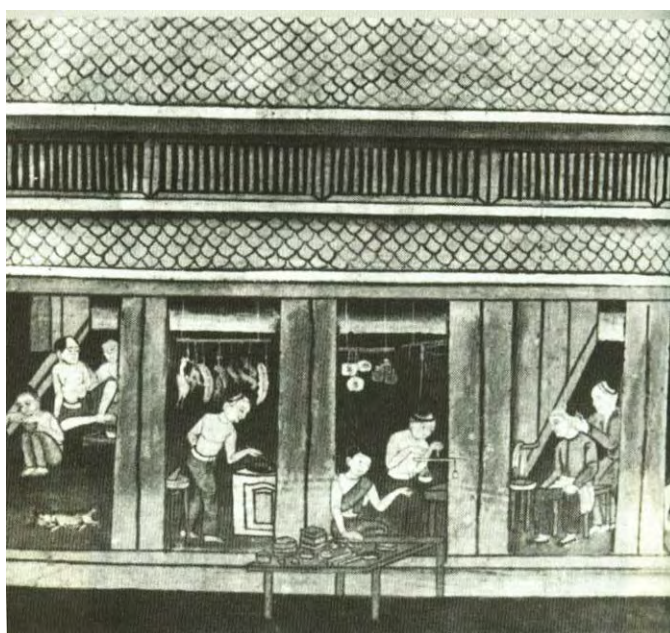
²ส.ธรรมาธิราช [นามแฝง] , “ บ้านจีนในกรุงเทพมหานคร,” ใน คนจีน 200 ปี ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร ภาค 2 , วิทยา วิทยานวคุณ , บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : เส้นทางเศรษฐกิจจำกัด, ม.ป.ป.) , 324.

³วิมาลา ศิริพงษ์ , “ จากลำเพ็ง ” สู่ ” วาณิช 1 : ประสบการณ์(ส่วนตัว) ในการสัมภาษณ์ และ สัมผัส “ ลำเพ็ง ” , เมืองโบราณ 22 , 1 (มกราคม – มีนาคม 2539) : 43.

⁴พิมพ์ประไพ พิศาลบุตร , นายแม่เรื่องดีของนารีสยาม , พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด , 2546) , 43.

⁵สุริยะ บุญศักดิ์ , ผู้เรียบเรียง, ย้อนรอยตลาดเก่าแห่งเมืองสยาม (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วันชนะ, 2547), 20 – 23.

ภายหลังจึงมีตลาดใหม่ที่เรียกว่า ตลาดเล่งบ้านเอี้ย เป็นตลาดที่ขายของสดเป็นหลัก เดิมทีตลาดแห่งนี้คึกคักมาก เนื่องด้วยเป็นตลาดขายผักขนาดใหญ่ เพราะในสมัยนั้นรอบๆ ย่านคนจีนนั้นยังคงเป็นสวนผักอยู่ ต่อมาภายหลังมีการสร้างตลาดปากคลองจึงทำให้ย้ายการขายส่งผักไปอยู่ที่นั่น (อาจเป็นเพราะสวนผักตั้งอยู่ด้านในคลองบางหลวง หรือ คลองบางกอกใหญ่ทำให้การส่งสินค้าสะดวกกว่า) และถูกล้อมรอบด้วยตึกแถวที่เกิดขึ้นมาแสดงให้เห็นถึงการก่อร่างชุมชนจากกลุ่มคนที่ทำการค้าขายจนกลายเป็นสถานที่ๆมีผู้คนพลุกพล่านจนเกิดเป็นชุมชน แต่ด้วยหวัหิตในเรื่องการค้าขาย และเปลี่ยนตั้งนั้นรูปแบบของที่พัก ที่อยู่อาศัยจึงต้องสอดคล้องกันไปไปในแนวทางเดียวกัน⁶ จึงต้องอยู่ในย่านตลาด ย่านชุมชนที่ผู้คนสัญจรกันพลุกพล่าน บ้านของคนจีนจึงมักเป็นห้องแถวริมถนน หรือ ทางสัญจร ตามตลาดสด หน้าตาของห้องแถวเป็นสิ่งที่ควรทำความรู้จัก แม้จะมีให้เห็นมากมายในปัจจุบันก็ตาม

ภาพที่ 10 ภาพจิตรกรรมแสดงการค้าขายในตึกแถวสมัยโบราณ

ที่มา : แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย , “ ศิลปกรรมไทย-จีน ”

วิถีจีน-ไทยในสังคมสยาม (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน ,2550), 116 .

⁶แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, วิถีจีน – ไทยในสังคมสยาม , (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน , 2550),177.

โดยเฉพาะลักษณะการสร้างประตู ซึ่งมีความหลากหลาย ประตูในบางลักษณะมีการสร้างเพื่อสำหรับป้องกันสิ่งชั่วร้ายได้ แต่โดยหลักประตูของห้องแถว ต่อมามีการพัฒนาขยายตัวของถิ่นที่อยู่อาศัยเพิ่ม ถนนได้เข้ามามีบทบาทแทนลำคลองมากขึ้น ตลาดร้านค้าจึงปรากฏให้เห็นมากริมถนน และกระจุกตัวเป็นย่านการค้า ตลาดสดเองก็เปลี่ยนจากตลาดเปิดโล่ง เป็นการรวมตัวกันของแผงขายสินค้าต่างๆชนิด ภายใต้หลังคาเดียวกัน คือช่องลมที่ทำให้บรรยากาศภายใน เกิดการไหลเวียน ถ่ายเทอากาศ(ตามหลักฮวงจุ้ย) ภายหลังมีการทำประตูแบบฝาหน้าถึง และ แบบอื่นๆตามมา จึงมีการเจาะช่องลมเพิ่มด้านบนประตู การขยายตัวในอดีตราวแถวราช ตึกแถว ห้องแถว จะเป็นห้องแถวไม้ชั้นๆที่ทั้งต้น และ แคน ขนาดยาวไม่เกิน 7 เมตร กว้างไม่เกิน 2 เมตรครึ่ง ปลุกเรียงหันหน้าเข้าหากัน ตัวบ้านยกพื้นขึ้นสูงสักฟุตเห็นจะได้ และปูด้วยกระดานไม้ ห้องแถวที่มีชั้นเดียว และไม่มีหน้าต่างมีแต่ช่องลมเหนือตัวบ้าน เมื่อสมาชิกในบ้านเพิ่มขึ้น พ่อบ้านหรือ แม่บ้าน จะเอากระดานมาปูเป็นชั้นลอย เพื่อเพิ่มพื้นที่ขึ้นในบ้านเอาไว้ให้ลูกนอน บางครอบครัวถึงกับต่อชั้นลอย ขึ้นมาเป็นกิจจะลักษณะเลยก็มี ภายในบ้านจะใช้ประกอบกิจกรรมทุกอย่าง ทั้งหลับนอน หุงหาอาหาร และประกอบอาชีพ การงานดังนั้นวิถีชีวิตในการพักอาศัยในรูปแบบของตึกแถวจึงได้รับความนิยมในหมู่บรรดาคนจีนที่กำลังก่อร่างสร้างตัว อพยพเข้ามาหากิน แม้ว่าในการดำเนินชีวิตในแต่ละวันต้องพร้อมในการปรับเปลี่ยนเนื้อที่ใช้สอยได้ตามกิจกรรมต่างๆที่ต้องเกิดขึ้นก็ตาม สังเกตได้จากในบริเวณลำเพ็ญแต่ดั้งเดิมนั้นปัจจุบันก็ยังเห็นรูปแบบของตึกแถว แบบเก่า หลงเหลือให้เห็นอยู่บ้าง ซึ่งนับเป็นต้นแบบของตึกแถว อาคารพาณิชย์ในปัจจุบัน⁷

ในช่วงรัชกาลที่ 4 – 7 การขยายตัวเป็นไปแบบรวดเร็วเกิด ส่วนองค์ประกอบอื่นๆขึ้นอย่างมากมายเกิดการอพยพเข้ามาของคนจีนอย่างมากมาย จนเกิดปัญหาต่างๆตามมาทำให้มีการรวมตัวในรูปแบบสมาคม หรือ พวกพ้องกันเพื่อคอยช่วยเหลือคนจากพื้นเพเดียวกัน โดยมักเป็นบรรดาจีนเก่าที่มีประสบการณ์ในการธุรกิจการค้า พิจารณาเห็นว่า คนจีนที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยมาก่อนควรจะได้อัปเดตสมาคมชาวจีนขึ้นมาเพื่อให้ความช่วยเหลือในระหว่างคนจีนด้วยกัน โดยเฉพาะคนจีนที่เพิ่งเข้ามาอยู่ใหม่ในเมืองไทย⁸

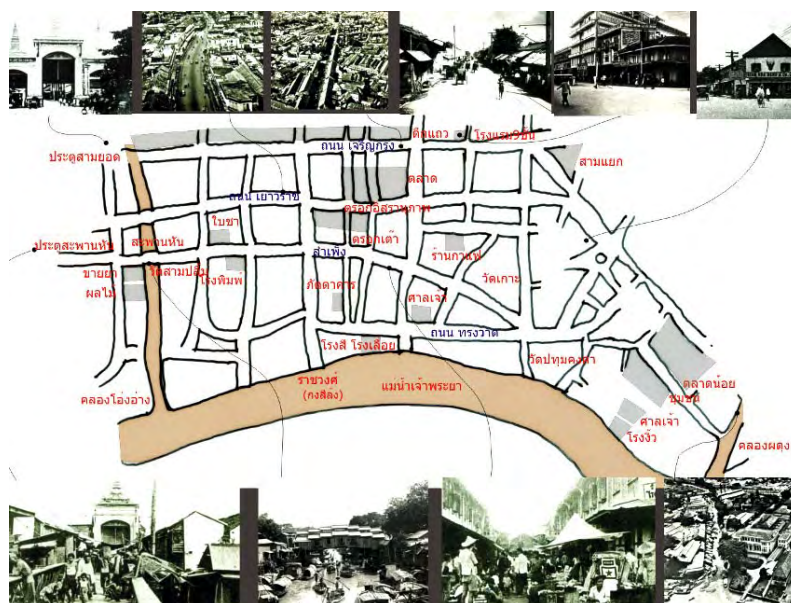
⁷ ยุวดี ดันสกุลรุ่งเรือง, จากอาสารึงถึงหย่าฉ่า ตำนานคนกวางตุ้งคนสยาม

(กรุงเทพฯ : ร้านนายอินทร์ , 2543) , 69 – 75 .

⁸ วิเทศน์ปริทัศน์ [นามแฝง] , “ พัฒนาการทางชนชั้น ของประชาคมจีนในสยาม”

ใน คนจีน 200 ปีภายใต้พระบรมโพธิสมภาร , วิทยา วิทยานวนคุณ , บรรณาธิการ

(กรุงเทพฯ : เส้นทางเศรษฐกิจจำกัด, ม.ป.ป.) , 65.

ภาพที่ 11 ภาพจำลองแสดงผังชุมชนช่วงการขยายความเจริญ

การช่วยเหลือสำคัญที่สมาคมจีนต่างๆ เหล่านี้ให้แก่คนจีนด้วยกันนั้นได้แก่การช่วยเหลืออาชีพการงาน ไปจนกระทั่งการช่วยเหลือทางด้านธุรกิจ คงจะเคยเห็นว่า จีนบางคนทำมาค้าขายเล็กๆ น้อยๆ เช่น ขายเต้าฮวย ขายเงาะก๊วย ขายกาแฟ หรือ ขายเหล้าโรง มีชำนานร้านรวงของคนจีนเหล่านี้กลายเป็นร้านใหญ่โตขึ้นมา เป็นเพราะได้รับความอนุเคราะห์จากสมาคมแซ่ของเขา ให้ความช่วยเหลือทางการเงิน เช่นในปี ค.ศ. 1877 มีพ่อค้าชั้นนำในสังคมขณะนั้นชวนกันตั้งเป็นสมาคมสำหรับคนกวางตุ้ง โดยกล่าวว่าเพื่อความสามัคคีของชาว กว๋องสัวและใช้เป็นี่สังสรรค์พบปะกัน โดยรวบรวมเงินก่อสร้างได้ 17,000 บาท ซื้อที่ดินแถว เจริญกรุง ใช้เวลาก่อสร้างอยู่หลายปี เมื่อสมาคมก่อสร้างเรียบร้อยแล้วจึงได้มีกิจกรรมเกี่ยวกับงานสาธารณสุข เช่น สถานพยาบาลสุสาน ตลอดจนโรงเรียนดังนั้นก็ถือว่าสมาคมเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ชุมชนมีสวัสดิการพื้นฐานที่ดี ช่วยให้การจัดการเรื่องต่างๆ ทั้งกับจีนด้วยกันเอง หรือ กับรัฐบาลไทยหรือ คนไทยผ่านไปได้อย่างดี⁹ ลองนึกภาพย้อนไปเมื่อ 70 กว่าปีที่ผ่านมา สมัยที่ยาวราชยังเป็แหล่งการค้าที่สำคัญมีทั้งตลาดเก่า และ ตลาดใหม่ ถัดไปเป็นตลาดทรงวาด ซึ่งเป็นศูนย์รวมของสินค้านำเข้า จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่า จะมีกุลีจีน มากเพียงใดที่มาใช้แรงงานขนของอยู่แถวท่าเรือ ตลอดจน กุ๊ลากรถอีกมาก ดังนั้นจึงไม่มีเครื่องดื่มชูกำลังชนิดใดได้รับความนิยมกับกาแฟ ภายในร้านเอี้ยะแซ ที่ถนนพาดสาย ภายในร้านห้องแถวแคบๆ หนึ่งคูหา มีโต๊ะกลมหินอ่อนแบบอิตาลีไว้เป็น 2 แถวๆ 6 ตัว ระหว่าง 2 แถวมีทางเดินผ่านกลาง

⁹ ยวดี ต้นสกุลรุ่งเรือง , จากอาสำถึงหย่าน่า ตำนานคนกวางตุ้งคนสยาม , 171 – 180.

โต๊ะแต่ละตัวจะมีเก้าอี้ 4 ตัว รวมทั้งร้านสามารถรับลูกค้าได้ 48 ที่นั่ง และตลอดเวลาเปิดร้าน ตั้งแต่ตี 4 ถึงตี 1 ของวันรุ่งขึ้น ทั้ง 48 ที่นั่งไม่เคยว่าง ในแต่ละวันลูกค้าหนึ่งคนจะเข้ามาในร้าน มากกว่าหนึ่งครั้ง รวมทั้งวันแล้วจะมีลูกค้าจำนวนมาก ที่กินกาแฟของเอี้ยแซ มากกว่า 10 แก้ว ซึ่งถือเป็นที่พักพิงพูดคุยไถ่ถามทุกข์ สุขกันได้อย่างดีทำให้ร้านกาแฟนั้นได้รับความนิยม ขยายไปทั่วชุมชน หรือ ปากซอยต่าง ๆ จนปัจจุบัน เมื่อการขายตัวของชุมชนถึงจุดหนาแน่นที่สุด แล้วมักเกิดเหตุการณ์ไฟไหม้อยู่เป็นประจำจนต้องมีการตัดถนนเส้นต่าง ๆ ขึ้นใหม่ เพื่อกันไฟ ลาม และสามารถนำน้ำเข้าไปดับไฟได้ ในบรรดาถนนหลายเส้นในชุมชน ¹⁰

มีเรื่องราวมากมายทั้งที่ได้รับพระราชทาน หรือเกิดขึ้นเองตามรูปแบบผังเมืองที่ชาว ชุมชนเป็นผู้กำหนด บรรดาตรอก ซอก ซอยสายสั้นๆ ที่เชื่อมระหว่างถนนสองสายหลัก ของ ย่านไชน่าทาวน์เมืองไทยอันได้แก่ ถนนเยาวราช และ ถนนเจริญกรุงนั้น มีอยู่หลายเส้นด้วยกัน อาทิ ถนนมังกร ซอย อิสราณุภาพ ถนนผดุงด้าว และ ถนนแปลงนาม ที่แม้จะมีระยะทางเพียง น้อยนิด แต่หลาย ๆ สิ่งบนเส้นทางนั้นมีเรื่องราวมากมายด้วยความที่เป็นเส้นทางสัญจรในชุมชน ที่มีผู้คนเดินย่ำหลักล้าน การค้าขายจึงเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ตลอดทาง แต่ละช่วงถนนก็มีเอกลักษณ์ และเสน่ห์เฉพาะตัว เช่นซอยอิสราณุภาพ ตรอกเล่งบ้วยเอี้ย หรือ ตลาดใหม่ ก็มี อาหารสด อาหารแห้งต่าง ๆ ขาย อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งของศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ย ขณะที่ถนนแปลงนาม จะเป็นที่ คู่กันเคยกันดีในสมัยที่ผู้คนนิยมใช้ตะเกียง และ เตาน้ำมันก๊าดกันอยู่ ไม่ไกลกันนักเป็นร้านขาย เครื่องดนตรีจีนนา ๆ ชนิด ¹¹ ทำให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ หรือ สถานที่แสดงงานด้านวัฒนธรรมที่ เกิดขึ้นเอง และอาศัยการเล่าบอกต่อกัน ทำให้ชุมชนมีการเชื่อมต่อกันทั้งทางกายภาพ และ ทางความรู้สึก สิ่งที่ขาดไม่ได้ในชุมชนคือเรื่องความเชื่อที่ติดตามมากับชาวจีนที่อพยพมาอยู่ใน ไทย เมื่อมาอยู่กันอย่างหลากหลายรูปแบบของความเชื่อจึงมีการผสมผสานกันมากมาย

มีการปรับประยุกต์ใช้ให้เข้ากับความถนัด ความพอใจของตนเอง เกิดการรวบรวม สิ่งของด้านสิริมงคลต่าง ๆ มาขาย หรือให้เข้าบูชากลายเป็นสิ่งที่ทำตามๆ กันติดตั้ง หรือ ติด แปะ วางไปทั่วกลายเป็นความเชื่อที่แสดงถึงเอกลักษณ์ การผสมผสานความสัมพันธ์ เช่น ยันต์ ฐั uly หรือในช่วงเทศกาลต่าง ๆ นิยมหาจิ้งจอกมาเล่น ในสมัยก่อนจึงมีโรงจิ้งจอกอยู่ควบคู่กับศาลเจ้าใน ชุมชน จิ้งจอกส่วนมาก นิยมเล่นเป็นภาษาจีนกลาง พระเอกนางเอกบางตัวจะใช้ผู้แสดงเป็นผู้หญิง นอกนั้นใช้ผู้เล่นตามจริงถือเป็นการแสดงชั้นสูงใช้เล่นถวายเจ้าเท่านั้น คิวการแสดงจิ้งจอกนั้นต้องจัด กันล่วงหน้าปีต่อปี โดยมีเทศกาลให้แสดงมากมาย เช่น ตรุษจีน , ไหว้พระจันทร์, กินเจ , วัน เกิดเจ้าพ่อแป๊ะกง , วันเกิดเทพเจ้ากวนอู , สารทจีน ฯลฯ โดยทางศาลเจ้ามักจะมีการว่าจ้างจิ้ง จอกมาแสดงเพื่อถวายต่อเจ้า คิวการแสดงจิ้งจอกจึงมีกันตลอดทั้งปี

¹⁰ ธนาทิพ ฉัตรภูติ, เสน่ห์ร้านเก่า (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เวลาคี , 2546) , 159 - 171.

¹¹ เรื่องเดียวกัน , 174 – 175.

กล่าวได้ว่าทุกแห่งที่มีชาวจีนจะต้องมีศาลเจ้า ศาลเจ้าแต่ละแห่งเป็นที่สถิตของเทพเจ้าต่าง ๆ ซึ่งจะมียอดไม้ไผ่ตามแต่ความเชื่อถือ ศาลเจ้าบางแห่งไม่ได้เป็นที่นับถือเพียงเฉพาะชาวจีน ยังมีชาติอื่นๆให้ความเคารพนับถือด้วย¹² ซึ่งศาลเจ้าเองก็อยู่ร่วมกับชุมชนมาตั้งแต่แรก เพียงปรับเปลี่ยนรูปแบบที่เป็นอยู่ไปตามกำลังทรัพย์ของผู้สนับสนุนศาลในยุคนั้นๆ อีกทั้งก็ยังมีศาลเจ้าเกิดขึ้นใหม่อยู่บ้างตามกำลังศรัทธา ที่เห็นอยู่ในพื้นที่ที่มีศาลเจ้า และวัดจำนวนมาก สร้างให้เกิดการขับเคลื่อนด้านวัฒนธรรมตามความเชื่อแบบจีนมากมาย ตลอดจนขยายรับเอาความเชื่ออื่นๆที่ใกล้เคียง หรือ เกี่ยวข้องไปผสมจนปัจจุบัน

จากที่ได้ลงทำการสำรวจในพื้นที่ปัจจุบัน ก็ยังคงมีส่วนกิจกรรมอื่นๆเกิดขึ้นปรับเปลี่ยนกันมาตามแต่ละยุคสมัย เช่น ห้างสรรพสินค้าร้านขายของเล่น ร้านขายผ้า ฯลฯ แต่โดยรวมแล้วพื้นฐานโครงสร้างของชุมชนเกิดจาก องค์ประกอบที่ได้เรียงมาตั้งแต่ต้นทั้งสี่ องค์ประกอบในพื้นที่ในปัจจุบัน ตามการลงสำรวจพื้นที่ แบ่งเป็น 3 ส่วนตามเส้นทางที่ขนานกับแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อให้เกิดการแบ่งพื้นที่ง่ายต่อการเก็บข้อมูลเพื่อนำไปใช้

1.1 การแบ่งพื้นที่ชุมชนเพื่อทำการสำรวจ

1.1.1 พื้นที่ส่วนแรก จากสำเพ็งเดิม ไปตามถนนทรงวาด จนถึง ย่านตลาดน้อย รวมถึงพื้นที่ถนนพาดสาย

ภาพที่ 12 ภาพแสดงผังองค์ประกอบในส่วนพื้นที่ ทรงวาด – ตลาดน้อย

ที่มา : Image@ 2008 Digital Globe. Google Earth ภาพถ่ายจากดาวเทียม .24 มีนาคม 2551.

¹²เนตรดาว พลสมบัติ, “ ศาลเจ้าชาวจีนในเมืองไทย,” ใน คนจีน 200 ปีภายใต้พระบรมโพธิสมภาร ภาค 2 , วิทยา วิทยานวยคุณ , บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : เส้นทางเศรษฐกิจจำกัด, ม.ป.ป.) , 224.

ในส่วนพื้นที่นี้ประกอบด้วยท่าเรือรับส่งสินค้า และโกดังที่มีความสำคัญกับวิถีชีวิตของคน ในพื้นที่สมัยก่อนเป็นอย่างมากสมัยก่อนเล่าขานกันว่า ยุคที่โรงสีข้าวตั้งเรียงรายริมแม่น้ำส่วนใหญ่เป็นบริษัทของฝรั่ง แต่ในฐานะลูกมือชาวจีนที่มีความขยัน อดทนเพียงไม่นาน ลูกมือชาวจีนก็ได้ขยับขยายฐานะเป็นเจ้าของโรงสีเอง จนกลายเป็นมหาเศรษฐี เจ้าสัวใหญ่ในรุ่นต่อๆมามากมาย

ในปัจจุบันเหลือเพียงท่าเรือ สำหรับขนส่งคนเท่านั้น นอกจากนั้นยังมีส่วนของตึกแถวที่มีลักษณะการก่อสร้างที่ผสมผสานศิลปะในหลากหลายรูปแบบทั้งนำลดลอยแบบตะวันตกมาใช้ บริบทการใช้งานแบบจีน วิถีชีวิตความเชื่อ การแปะ ดิด แขนว สิ่งสิริมงคล นอกจากนั้นยังประกอบด้วยศาสนสถานหลายแห่ง เช่น มัสยิดหลวงโกชาอิศหาก เป็นมัสยิดที่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ประกอบกิจทางศาสนา สำหรับชาวมุสลิมที่เข้ามาทำการค้าขายในสมัยก่อน นอกจากนั้นยังมี โรงเจบุญสมาคม ,วัดในพุทธศาสนาเช่น วัดจักรวรรดิราชาวาส ,วัดสัมพันธวงศ์ ,วัดปทุมคงคา ,วัดอุภัยราชบำรุง ,ศาลเจ้าของชาวจีน ประกอบด้วย ศาลเจ้าอาเนี้ยเก็ง , ศาลเจ้าเล่าปุนถ้ำกง ,ศาลเจ้าฮกเลี่ยนต้ง,ศาลเจ้าสินปุนถ้ำกง, ศาลเจ้าเซี่ยอึ้งกง และในส่วนของศาลเจ้าเล่าปุนถ้ำกงนี้ยังมีโรงเรียนอยู่ภายในสังกัด โดยเปิดสอนทั้งภาษาไทย และภาษาจีนด้วย¹³ ส่วนที่ขนานกันอีกส่วนคือถนนพาดสายซึ่งปัจจุบันกลายเป็นซอยสำหรับเดินทาง และจอดรถของคนเข้ามาทำกิจกรรมในส่วนนี้ยังมีร้านค้าแพอยู่ถึง 2 ร้านที่ได้รับความนิยมมานาน และยังมีสมาคมฮากกาของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนด้านปลายสุดของพื้นที่เป็นย่านตลาดน้อย ประกอบด้วยชุมชนค้าขายอะไหล่บริเวณตึกแถวเชียงกงซึ่งปัจจุบันก็ยังประกอบกิจการเหล่านี้อยู่ โดยจากที่สมัยก่อนในบริเวณแถบนี้จะมีบ้านเจ้าสัว และ โกดังสำหรับเก็บสินค้าที่ทำการค้าขายทั้งในประเทศ และ จากต่างประเทศ

ภาพที่ 13 ตึกแถวในพื้นที่ ทรงวาด

¹³ประวิทย์ พันธุ์โรจน์ , “ จิตวิญญาณของคนสู้ชีวิต,” ใน เสน่ห์เมืองจ้าวท่าเลมั่งกรทอง , พิมพ์ครั้งที่สอง(กรุงเทพฯ : สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์ , 2545) , 75 .

ภาพที่ 14 ตึกแถว และ ศาลเจ้าในพื้นที่ตลาดน้อย

ในบริเวณนี้ยังเป็นแหล่ง ศาสนสถานจำนวนมากทั้งที่เป็นวัดญวน หรือ วัดอุทัยราช บำรุงศาลเจ้าโจวซือกง ศาลเจ้าโรงเกือก ศาลเจ้าลิเซียงซื่อ ศาลเจ้าเซียงกง ศาลเจ้าแม่ไ้ทัว ศาลเจ้าฟอ-ศาลเจ้าแม่ โบสถ์คริสต์วัดกัลวาร์ จนสุดเขตพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ขอบนอก บริเวณคลองผดุงกรุงเกษม

ภาพที่ 15 ภาพทางเข้าบ้านเก่าในพื้นที่ตลาดน้อย

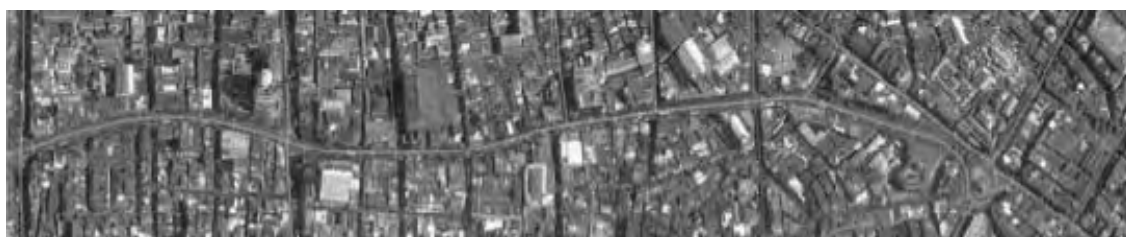
ภาพที่ 16 ภาพหลังคาบ้านเก่าในพื้นที่ตลาดน้อย

ภาพที่ 17 ภาพบ้านเก่าในพื้นที่ตลาดน้อย

ที่มา : “บ้านโชวเฮงไถ่,” บ้านและสวน 28 , 335 (กันยายน 2550) : 60

1.2 พื้นที่ส่วนที่สอง จากสะพานเหล็ก ย้อนไปตามถนนเยาวราช ที่ถือเป็นถนนท่าเลมังกร โดยมีเส้นถนนคดโค้งไปเป็นลักษณะลำตัวมังกรโดย สองข้างทางประกอบด้วยร้านค้าขายทองคำมากมาย โดยในช่วงกลางคืนมีการขายอาหารการกินที่เป็นอาหารของชาวจีนในกลุ่มภาษาต่างๆให้เลือกรับประทานมากมาย ในเวลากลางวันก็มีภัตตาคารอาหารแบบจีน ทั้ง หูฉลาม และ อาหารทะเล เนื้อสัตว์แบบต่างๆตามความเชื่อที่ปรุงในลักษณะยาแบบจีน เพื่อให้ผู้ทานมีสุขภาพที่ดี นอกจากนี้ยังมีศาสนสถานที่เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญหลายส่วน เช่น วัด โลกานุเคราะห์ สี่แยกปทุมมาศยุตต์เซ็น วัดบำเพ็ญจีนพรต (วัดย่งฮกยี่) ศาลเจ้ากวนอู ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ย โรงพยาบาลเทียนฟ้ามูลนิธิ ภายในประดิษฐานองค์เจ้าแม่กวนอิม วัดไตรมิตร (วัดสามจีน) ประดิษฐานพระพุทธรูปทองคำสุโขทัยไตรมิตร และ มหามณฑลที่ชาวชุมชนร่วมกันสร้างเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วโรกาสทรงเจริญพระชนมายุครบ 6 รอบพระชนมพรรษามีสัญลักษณ์เป็นมังกรซึ่งหมายถึงตัวแทนของจักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่ ผสมผสานกับความจงรักภักดี โดยการสร้างซุ้มประตูเฉลิมพระเกียรติลงบนวงเวียนโอเดียนเดิมนั้นถือเป็นสิ่งสิริมงคลที่เติมลงบนหัวมังกรกับคนในพื้นที่¹⁴ ซุ้มประตูจีนนี้คือการสวมมงกุฎให้แก่หัวมังกรทอง เป็นการเพิ่มพลังอำนาจแก่ท่าเลอย่างที่สุด ถนนเยาวราชเป็นเส้นทางเดินรถทางเดียว โดยเดินทางจากหัวมังกรไปทางหาง รถราที่วิ่งอยู่ทั้งวันทั้งคืน จึงดูคล้ายมังกรที่มีชีวิตแหวกว่ายไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดนิ่ง ซึ่งตามตำราเรียก “ ท่าเลเป็น ” หรือท่าเลที่มีชีวิต (หัวเตี๋ยหรือ ฮะตี้)¹⁵

ภาพที่ 18 ภาพแสดงผังองค์ประกอบในส่วนพื้นที่ถนนเยาวราช ที่มา : Image@ 2008 Digital Globe.Google Earth ภาพถ่ายจากดาวเทียม .24 มีนาคม 2551.

¹⁴วัชรินทร์ จิตตอดิตัย, “ ซุ้มประตูเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบพระชนมพรรษา,” ใน สำเพ็ง ประวัติศาสตร์ชุมชนชาวจีนในกรุงเทพฯ , พิมพ์ครั้งที่สอง (กรุงเทพฯ : ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2549) , 166-192.

¹⁵ประวิทย์ พันธุวิโรจน์ , เสน่ห์เมืองจ้าว ท่าเลมังกรทอง (กรุงเทพฯ : สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์ , 2545) , 26 – 28.

ภาพที่ 19 ภาพแสดงผังองค์ประกอบความเชื่อถนนมังกรในส่วนพื้นที่ถนนเยาวราช
ที่มา : “ เขตสัมพันธวงศ์ , ” (ม.ป.ท. , ม.ป.ป.) . (แผ่นพับ)

ในส่วนพื้นที่ส่วนที่สองนั้น นับเป็นพื้นที่ๆ สามารถกระจายกิจกรรมต่างๆ ของการเข้ามาในพื้นที่ไปยัง ส่วนต่างๆ ได้ตลอดทั้งเส้นด้วยตรอกซอก ซอย ถนนย่อยต่างๆ ที่มีการตัดเพิ่ม หรือเกิดขึ้นตามที่คนในชุมชนมีการใช้งานมาตั้งแต่รุ่นก่อนๆ ทำให้พื้นที่บางส่วนของกิจกรรมมีส่วนคาบเกี่ยวกันทางด้านการเข้า-ออก หรือ เนื้อหาการขยายตัวของกิจกรรม เช่นในส่วนของ ตลาดเก่า สามารถเข้าได้จากทั้งสองทาง หรือ แม้แต่ส่วนพื้นที่สำเพ็งเองก็ขนานอยู่ตรงกลางระหว่างทั้งสองพื้นที่ส่วนด้านที่ติดกับส่วนถนนเจริญกรุงก็มี ¹⁶ ตลาดใหม่ที่คนโดยทั่วไปเรียกรวม ตลาดเล่งบ้วยเอี้ยะ ของเจ้สัวเนียม กับ ตลาดกรมภูเรศ เข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งเป็นแหล่งจับจ่ายซื้อของ มีตั้งแต่อาหารสด อาหารแห้ง เครื่องมือประกอบอาหาร เครื่องปรุงอาหารจากเมืองจีน ฯลฯ โดยสินค้าในตลาด จะหมุนเวียนมาขายแตกต่างกันตามหน้าเทศกาลสำคัญ เมื่อมีเทศกาลขนมไหว้พระจันทร์ ก็มีขนมไหว้พระจันทร์ทุกชนิดวางขาย พอถึงเทศกาลบ๊ะจ่าง จะมีบ๊ะจ่าง และ กี้-จ่าง หรือเมื่อถึงเทศกาล กินเจมาบรรจบ ก็จะมีร้านรวงต่างๆ เปลี่ยนมาขายอาหารเจ ไม่ว่ากับข้าวหรือขนมต่างๆ ก็จะเปลี่ยนมาทำเป็นเจ เพื่อรองรับความต้องการของลูกค้า

¹⁶ สมพร คารัมย์ , “ วิถีตลาดในเยาวราช , ” ครีว 14 , 159(กันยายน 2550) : 74

ภาพที่ 20 ภาพแสดงพื้นที่ขายของในตลาดเล่งบัวเอี้ยะ
ที่มา : สมพร คารัมย์, “ วิถีตลาดในเยาวราช,” ครั้ว 14 , 159(กันยายน 2550) :
78 -79

ภาพที่ 21 ภาพแสดงพื้นที่ขายของในตลาดเล่งบัวเอี้ยะ
ที่มา : สมพร คารัมย์, “ วิถีตลาดในเยาวราช,” ครั้ว 14 , 159(กันยายน 2550) :
78 -79

ภาพที่ 22 ภาพแสดงพื้นที่ร้านขายของในตลาดกรมภูเรศ
ที่มา : สมพร คารัมย์ ,“ วิถีตลาดในเขาวราช ,” ครัว 14 , 159
(กันยายน 2550) : 77.

ภาพที่ 23 ภาพตลาดกรมภูเรศกับพื้นที่ขายของที่มีการสร้างขึ้นใหม่
ที่มา : สมพร คารัมย์ ,“ วิถีตลาดในเขาวราช ,” ครัว 14 , 159
(กันยายน 2550) : 77.

ภาพที่ 24 ภาพแสดงการสัญจรของผู้คน และการจราจรในตอนกลางวัน

ภาพที่ 25 ภาพแสดงการสัญจรทั้งผู้คนบริเวณทางเท้าในตอนกลางวัน

ภาพที่ 26 ภาพแสดงวิถีชีวิต การค้าขาย ในช่วงเวลากลางคืน

1.3 พื้นที่ส่วนที่สาม ถนนเจริญกรุง จาก ถนนเสือป่า ไปจนถึงถนนตรีมิตร

ภาพที่ 27 ภาพแสดงผังองค์ประกอบในส่วนพื้นที่ถนนเจริญกรุง

ที่มา : Image@ 2008 Digital Globe.Google Earth ภาพถ่ายจากดาวเทียม .24 มีนาคม 2551.

ส่วนที่สามเป็นถนนเจริญกรุงที่ตัดขึ้นเป็นส่วนแรกของพื้นที่ ซึ่งเกิดจากความเจริญในการเข้ามาของชาวต่างประเทศ และ ต้องการถนนสำหรับการใช้รถม้า และ รถยนต์ จนกลายมาเป็นกิจการรถรางขึ้น ความเจริญรุ่งเรืองที่เกิดขึ้นนี้ทำให้เศรษฐกิจในแถบนี้

เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วราคาที่ดินมีราคาสูงขึ้น ตลอดจนกรมพระคลังข้างที่ได้สร้างตึกแถวชั้นเดียว และ สองชั้นขึ้นเป็นระยะๆ โดยเลียนแบบมาจาก สิงคโปร์ ซึ่งในปัจจุบันก็ยังพอมีรูปแบบของ สถาปัตยกรรมหลงเหลือให้เห็นอยู่บ้าง พื้นที่ในส่วนบริเวณนี้มักเป็นลักษณะการค้าขาย ยาสมุนไพรมะขาม ยาหม้อ ตลอดจนเครื่องไหว้ เครื่องมงคลตาม ของอุปการณ์ แต่งงานต่างๆตามความเชื่อแบบจีน และ อีกส่วนคือ รูปแบบอาหารการกินที่ยังคงรูปแบบลักษณะอาหารแบบดั้งเดิมของชาวจีนที่เป็นชาวบ้านไว้ เช่น ลักษณะของการกินข้าวต้ม บะหมี่ ก๋วยเตี๋ยวหลอด กวยจั๊บ กุนเชียง ซึ่งแต่ละร้านยังแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตการกินอยู่ในแบบสมัยก่อนที่รุ่นปู่ รุ่นพ่อได้กิน หรือ แม้แต่กิจกรรมการค้าขาย การให้บริการที่เกิดขึ้นตามริมถนน ฟูตบาททางเดินเท้าทั่วไป ส่งผลให้ในย่านนี้มีกิจกรรมต่างๆทำกันเกือบตลอดทั้งวัน

ภาพที่ 28 ภาพแสดงด้านหน้าศาลเจ้ากวางตุ้ง และ มูลนิธิกว๋องสิ่ว

ภาพที่ 29 ภาพแสดงรูปแบบอาคารสถาปัตยกรรมสมัยก่อนของพื้นที่

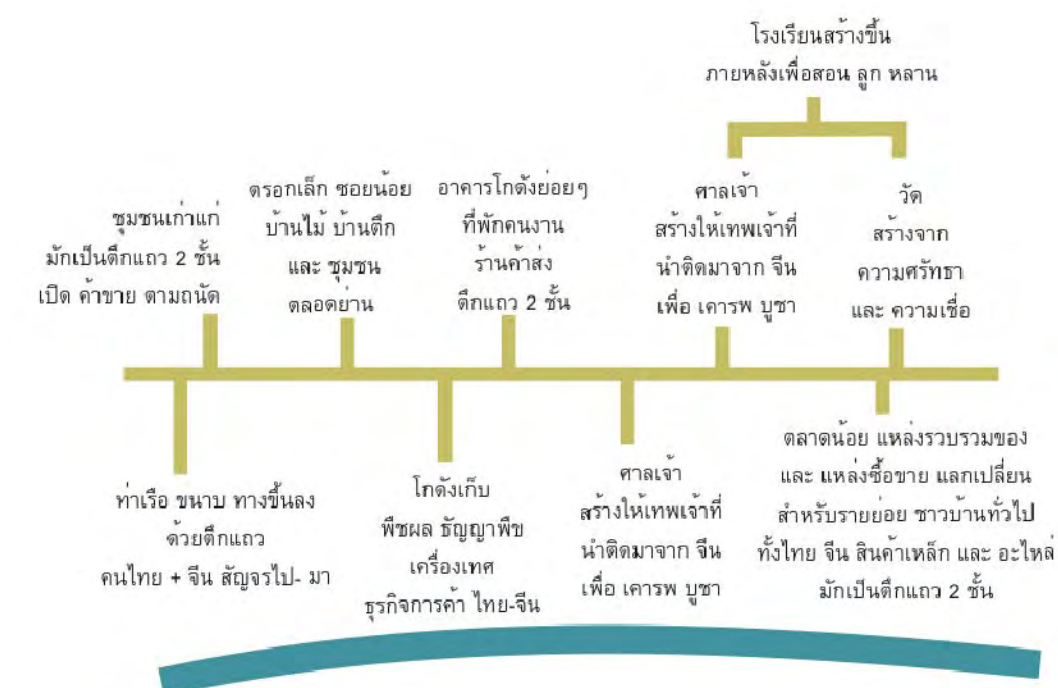
ภาพที่ 30 ภาพแสดงกิจกรรมวิถีชีวิต การค้าขาย

ภาพที่ 31 ภาพแสดงกิจกรรมร้านขายบะหมี่

สรุปแนวทางในการลงพื้นที่ศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชน

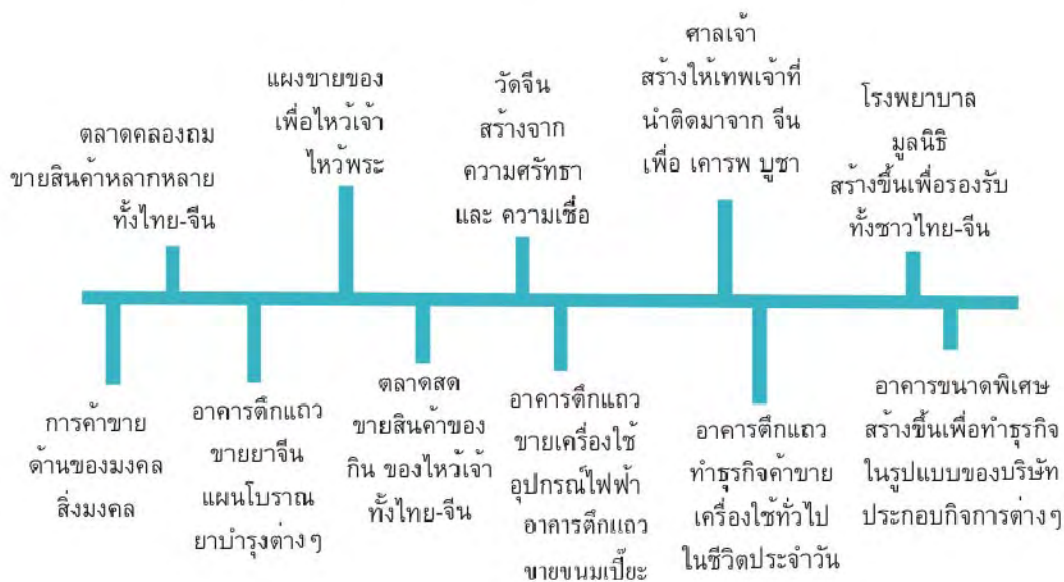
ชุมชนทั้งสามเส้นทางเพื่อหาแนวทางความเชื่อ วิถีชีวิต วัฒนธรรม การค้าขาย ที่ยังคงพบเห็นรายละเอียดต่าง ๆ อยู่ในพื้นที่ตั้งของโครงการเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการเลือกพื้นที่ แนวทางในการออกแบบ หรือ กำหนดพื้นที่อาคารเพื่อทำการเสนอแนะเป็นศูนย์วัฒนธรรมไทยจีน จึงได้สรุปรวบรวมเป็นแนวทาง เพื่อนำไปใช้ในส่วนต่อไปดังนี้

แผนภูมิที่ 3 แสดงรายละเอียดองค์ประกอบในส่วนพื้นที่ส่วนแรก ถนนทรงวาด

แผนภูมิที่ 4 แสดงรายละเอียดองค์ประกอบในส่วนพื้นที่ส่วนที่สอง ถนนเยาวราช

แผนภูมิที่ 5 แสดงรายละเอียดองค์ประกอบในพื้นที่ส่วนที่สาม ถนนเจริญกรุง

กรณีศึกษาศูนย์วัฒนธรรม

กรณีศึกษาศูนย์วัฒนธรรมนั้นมุ่งประเด็นไปยังลักษณะศูนย์วัฒนธรรมที่มีการผสมผสาน หรือ เผยแพร่วัฒนธรรมที่มีพื้นฐานการแตกต่างของวัฒนธรรม และ ส่วนการสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมกันระหว่างคนในชุมชนหรือ ผู้ที่สนใจกับส่วนศูนย์วัฒนธรรม ซึ่งเมื่อสามารถสร้างองค์ประกอบในการดำเนินกิจกรรมภายในศูนย์ได้แล้วจะสามารถทำให้ศูนย์วัฒนธรรมสามารถดำเนินตามวัตถุประสงค์ ที่ก่อให้เกิดความร่วมมือกันและ สามารถอยู่ได้โดยพึ่งตนเองจากกิจกรรมนั้นๆ

1. ศูนย์วัฒนธรรมเกาหลี นครลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา เป็นศูนย์วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นโดยการสนับสนุนของทางรัฐบาล โดยกระทรวงวัฒนธรรม และ การท่องเที่ยวของเกาหลี จัดตั้งขึ้นเพื่อเผยแพร่ ส่งเสริม ให้ข้อมูล และ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมโดยผ่านกิจกรรมต่างๆเป็น ตัวส่งข้อมูลให้กับผู้เข้ามาใช้งาน โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายที่คนท้องถิ่น เช่นการจัดพาเด็ก และ เยาวชน จากโรงเรียนต่างๆมาเยี่ยมชม และ ฟังบรรยาย และ ยังมีส่วนส่งเสริมด้านการเผยแพร่ ภาษา เช่นการจัดให้มีห้องเรียน ภาษาเกาหลีสำหรับผู้สนใจ หรือ ลูกหลานชาวเกาหลีที่อพยพย้ายถิ่นฐานมา

ภาพที่ 32 แสดงกิจกรรมภายในศูนย์วัฒนธรรมเกาหลี นครลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา

ที่มา : Activity of Culture Center [Online], Accessed 18 January 2007. Available from <http://www.kccla.org/>

และ ยังเปิดสอนด้านหัตถกรรม งานฝีมือ อีกหลายอย่าง อีกทั้งยังมีส่วนของห้องสมุดที่เปิดให้สมาชิกได้มีโอกาสเข้าใช้งานเพื่อศึกษาค้นคว้า หาข้อมูลด้วยตนเอง และยังมีพื้นที่ๆให้ศิลปินนำงานด้านวัฒนธรรมมาจัดแสดงในส่วน ห้องนิทรรศการด้วย นอกจากนี้ยังมีส่วนพื้นที่สำหรับการให้ความรู้การบรรยาย การสัมมนา เกิดเป็นกิจกรรมพิเศษในแต่ละเดือน ตามโปรแกรมที่กำหนด เช่น การแสดงละครเวที การบรรยายด้านวัฒนธรรม โดยกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นภายในศูนย์วัฒนธรรมเกาหลีนั้น ใช้กำลังความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ และ อาสาสมัครต่างๆที่เข้ามาช่วยเหลืองานเผยแพร่วัฒนธรรม

2. ศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น ประเทศแคนาดา

ก่อตั้งขึ้นจากการรวมตัวกันของคนในชุมชนที่เป็นชาวญี่ปุ่นที่อพยพมาอยู่แคนาดา เป็นแถบที่อยู่ร่วมกับคนแคนาดามากกว่า 5 ช่วงอายุคน และ มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน จึงเกิดแนวคิดในการส่งเสริม และ เกื้อหนุนความสัมพันธ์ โดยการส่งเสริมวัฒนธรรมวิถีชีวิต ของทั้งชาวแคนาดา และ ชาวญี่ปุ่นที่อาศัย และ เติบโตในแคนาดา จากคนที่อยู่ในชุมชนเป็นผู้ร่วมมือกัน เผยแพร่ อนุรักษ์ รักษาวัฒนธรรม และ วิถีชีวิต ชาวญี่ปุ่นในแคนาดา กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น - แคนาดาในแต่ละปีจะเป็นกิจกรรมที่เป็นพิเศษที่คนในชุมชนร่วมมือกันจัดงาน และเป็นที่รอคอยของชาวแคนาดา และ นักท่องเที่ยวทั่วไป เช่นการเฉลิมฉลอง ในเทศกาลต่างๆ การจัดถนนสายวัฒนธรรม การจัดงานด้านหัตถกรรมงานช่าง ฯลฯ และ ยังมีส่วนจัดแสดงวัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่างๆ โดยมีโปรแกรมที่เปิดสอนในศูนย์วัฒนธรรมมากมายเช่นการจัดดอกไม้ ศิลปะป้องกันตัว การสอนวาดภาพเครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ

ภาพที่ 33 แสดงกิจกรรมภายในศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น

ที่มา : Festival [Online], Accessed 19 January 2007. Available from [http:// www.jccc.on.ca /](http://www.jccc.on.ca/)

นอกจากนั้นยังมีส่วนที่เป็น หอศิลป์ แสดงงานด้านวัฒนธรรมต่างๆที่หลากหลายจากทั่วโลก ทั้งการออกแบบ ทัศนศิลป์ จิตรกรรม วรรณกรรม ฯลฯ อีกทั้งการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรม ส่งเสริมให้เยาวชน และ ผู้สนใจเกิดความเข้าใจ และ ทักะที่ดีโดยมีคณะกรรมการและ กลุ่มคนในชุมชนเป็นอาสาสมัคร และร่วมพัฒนา ทำงานต่างๆทำให้สามารถดำเนินกิจกรรมในศูนย์วัฒนธรรมอยู่ได้โดยไม่ต้องแสวงหาผลประโยชน์ต่างๆจากผู้เข้าใช้เลย

ภาพที่ 34 แสดงกิจกรรมภายในศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น

ที่มา : Function in Culture [Online], Accessed 19 January 2007. Available from [http:// www.jccc.on.ca /](http://www.jccc.on.ca/)

3. ศูนย์วัฒนธรรม ญี่ปุ่น – อเมริกา

เป็นโครงการที่ร่วมกันก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริม และ สนับสนุนด้านการมีส่วนร่วม และการเผยแพร่วัฒนธรรมของทั้ง ญี่ปุ่น และ อเมริกา ส่วนหลักของศูนย์ประกอบด้วยโรงภาพยนตร์ ส่วนจัดแสดงละครเวที พื้นที่แสดงงานนิทรรศการ โดยพื้นที่ส่วนด้านนอกของศูนย์วัฒนธรรมได้รับการออกแบบให้มีลักษณะเปิดเพื่อสามารถ ทำกิจกรรมในเทศกาล หรือใช้ในการชุมนุม ร่วมทำกิจกรรมต่างๆได้ และ ยังเปิดให้บุคคลภายนอกทั่วไปสามารถเข้าพื้นที่จัดกิจกรรม เพื่อนำรายได้เข้าศูนย์ ส่วนอีกมุมหนึ่ง ออกแบบสวนให้เป็นลักษณะญี่ปุ่นเพื่อสะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ และรูปแบบวัฒนธรรมเพื่อเผยแพร่ และมอบให้แก่ทุกคนในเมืองเข้ามาใช้งานอีกส่วนเป็นอนุสาวรีย์รำลึกถึงทหารอเมริกันเชื้อสายญี่ปุ่นจากสงครามต่างๆ

สรุปจากการศึกษาโครงการเปรียบเทียบ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในระดับชุมชน โดยที่เกิดขึ้นตามการปรับเข้าหากันอย่างอบอุ่น และ ค่อยๆเผยแพร่วัฒนธรรมของกลุ่มตนให้ผู้อื่นรับรู้ อาจจากการทดลองทำจริง หรือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัด ทั้งยังเกิดประโยชน์ในด้านการรักษาวัฒนธรรมให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้รากเหง้าของตนจึงจัดเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ที่มีการสอดประสานกันจนเกิดเป็นศูนย์วัฒนธรรมที่มีส่วนร่วมกันทั้งชุมชน

ภาพที่ 35 แสดงกิจกรรมภายนอก และรูปแบบสถาปัตยกรรม ศูนย์วัฒนธรรม ญี่ปุ่น – อเมริกา ที่มา :Japanese American Culture & Community Center [Online], Accessed 19 January 2007.Available from <http://www.jaccc.org>

การวิเคราะห์ความเหมาะสมของพื้นที่ในการออกแบบศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีน

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมบริเวณสามแยก ผู้วิจัยพบว่า จุดบรรจบของเส้นขอบการตั้งชุมชนในสมัยแรกเริ่มอยู่ในบริเวณนี้ อีกทั้งเป็นส่วนที่มีรูปแบบของถนนที่เป็นทางการ ความเจริญรุ่งเรืองที่ส่งย้อนกลับไปยัง ถนนเยาวราช และ ถนนทรงวาด ตลอดจนอาคารตึกแถวตลอดเส้นทาง ที่ยังคงเป็นกระฉกเงาสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาในสมัยอดีตของชุมชน และเป็นจุดที่ถนนสายต่างๆที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมมาบรรจบและเชื่อมต่อกันได้ รวมถึงเป็นจุดที่นำไปสู่เส้นทางของถนนสายต่างๆได้ อีกทั้งยังอยู่ใกล้กับบริเวณของห้วมังกร และ เขามังกร ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าบริเวณสามแยกมีความเหมาะสมกับการสร้างเป็นศูนย์วัฒนธรรมทั้งสภาพแวดล้อมของพื้นที่เอง และเป็นจุดรวมวัฒนธรรมของชาวจีนในไทยที่เข้าสู่การผสมผสานกับชาวไทยได้เป็นอย่างดี การลงพื้นที่เพื่อทำการศึกษา หาดอาคาร หรือสถานที่ๆ

ภาพที่ 36 ภาพแสดงผังการเชื่อมต่อขององค์กรประกอบต่างๆเข้าสู่โครงการ

ภาพที่ 37 ภาพแสดงผังอาคารโครงการ

ภาพที่ 38 ภาพแสดงรูปด้านหน้า และภายในของโครงการ

1.พื้นที่สภาพแวดล้อมบริเวณโครงการ

บริเวณสามแยกที่เป็นพื้นที่ของโครงการมีอาณาเขตที่เป็นจุดบรรจบกันของถนนหลายสาย ที่สามารถเชื่อมต่อไปยังสถานที่ต่างๆ ได้หลายแห่ง ดังนี้

1.1 ทางด้านทิศเหนือ : ติดต่อกับถนนมิตรสัมพันธ์ ตัดถนนเจริญกรุง ซึ่งเป็น
เส้นทางที่มุ่งสู่วงเวียน 22

1.2 ทางด้านทิศใต้ : ติดต่อกับถนนเยาวราช มิตรสัมพันธ์ ซึ่งย้อนกลับไปสู่บริเวณหลักที่ก่อตั้งชุมชน และ ประกอบด้วยองค์ประกอบทางด้านศิลปวัฒนธรรมและ ความเชื่อมากมาย

1.3 ทางด้านทิศตะวันออก : ติดต่อกับถนนเจริญกรุง ซึ่งเป็นเส้นทางที่มุ่งสู่ถนน
สาทร โดยตลอดเส้นทางจะเป็นย่านธุรกิจ และสมาคมร้านค้า ชาวไทยและชาวไทยเชื้อสายจีน
และจากการศึกษา พบวัดและโบสถ์ในเส้นทางนี้เป็นส่วนใหญ่ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของ
ชุมชนในบริเวณนี้ได้อย่างชัดเจน

1.4 ทางด้านทิศตะวันตก : เป็นส่วนต้นของถนนเจริญกรุงซึ่งการเดินทางมุ่งหน้าเข้าสู่โครงการ ซึ่งประกอบด้วยร้านค้าขายยา ของมงคลต่างๆ อีกทั้งยังเป็นที่ตั้ง ของวัด สุมทุม และศาลเจ้า มากมาย

ภาพที่ 39 ภาพแสดงรูปภาพพื้นที่ใกล้เคียงของโครงการ

ภาพที่ 40 แสดงเส้นทางจากแยกเฉลิมบุรี มุ่งหน้าสู่โครงการ

ภาพที่ 41 แสดงพื้นที่ด้านข้างฝั่งร้านขายยาน้ำเต้าทอง

ภาพที่ 42 แสดงพื้นที่ด้านข้างเมื่อมองจากฝั่งร้านขายลอตช่องสิงคโปร์

ภาพที่ 43 ภาพแสดงพื้นที่ด้านข้าง และ ด้านหน้าโครงการ

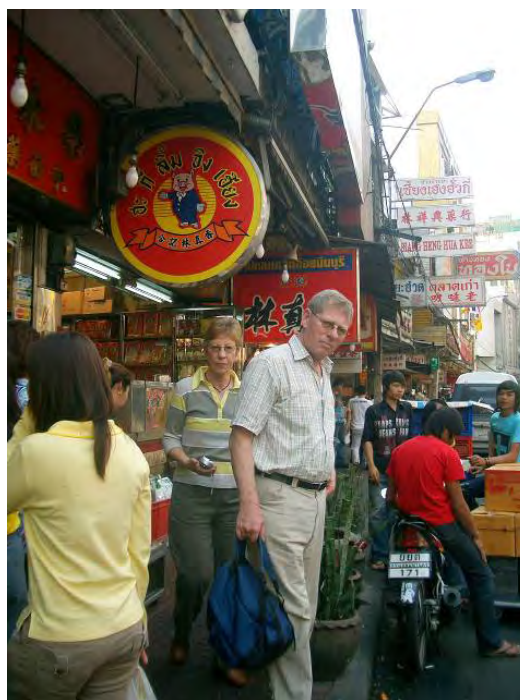
ภาพที่ 44 แสดงบริเวณสามแยกพื้นที่เมื่อมองจาก ด้านหน้าโครงการ

การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้ในแต่ละประเภท

เนื่องจากการออกแบบศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีน นี้ เป็นโครงการในลักษณะเสนอแนะ จึงต้องใช้การเก็บข้อมูลของกลุ่มผู้ใช้จากกรณีศึกษา และ จากการลงสำรวจในพื้นที่ มาเป็นการ กำหนดพฤติกรรมกลุ่มผู้ใช้ในแต่ละประเภท โดยแบ่งกลุ่มผู้ใช้ออกเป็น 3 กลุ่มหลักๆ ประกอบด้วย

1.กลุ่มผู้สนใจ จากข้อมูล และการเก็บข้อมูลในพื้นที่ กลุ่มผู้สนใจนี้ประกอบด้วย รายละเอียดดังนี้

1.1 กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย และ ชาวต่างชาติ ถือเป็นกลุ่มที่เข้ามาใช้บริการ กิจกรรมต่างๆในพื้นที่อยู่แล้วเนื่องจากโดยพื้นฐานของชุมชน ในปัจจุบันเป็นลักษณะชุมชนการ ให้บริการด้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยมีทั้งบริการรถรางของกรุงเทพมหานครตามเส้นทาง ถนนเยาวราช หรือทางเดินสำหรับการเดินเท้าท่องเที่ยว (Walking street) หรือการไหว้พระ 9 วัด หรือพระทองคำ วัดมังกร ศาลเจ้าต่างๆ ชุมประตุนเฉลิมพระเกียรติก็เป็นที่ได้รับคามนิยม ตลอดจนช่วงเย็นถึงค่ำก็ยังมีถนนสายอาหาร มีร้านค้าขายผู้คนเข้ามามากมาย หรือในส่วน ของย่านคลองถม เชียงกง สะพานเหล็ก สำเพ็ง ก็มีแหล่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสนในตลอดทั้งวัน ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวนี้จัดเป็นกลุ่มที่จะให้ความสนใจในการศึกษาวัฒนธรรมไทย-จีนที่เป็น พื้นฐานความรู้ในการเดินเที่ยวชมส่วนต่างๆของชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องได้ต่อไป กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในศูนย์วัฒนธรรมจึงเป็นไปในลักษณะการแสดงรายละเอียดในกิจกรรม ภายนอกของชุมชนเพื่อให้สอดคล้องส่งเสริมกัน อาจเป็นในลักษณะร้านขายของที่ระลึก, ส่วน พื้นที่นิทรรศการต่างๆ

ภาพที่ 45 ภาพแสดงกลุ่มนักท่องเที่ยวในชุมชน

ภาพที่ 46 ภาพแสดงกลุ่มนักท่องเที่ยวในชุมชน

1.2กลุ่มนักเรียนนักศึกษาเป็นกลุ่มที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้โดยง่าย และ สามารถช่วยกระจายข่าวสารไปยังสื่อต่างๆให้กับศูนย์ได้ ตลอดจนเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้ อนุรักษ์รักษาประเพณีวัฒนธรรมไทย-จีน ในแนวทางที่ถูกต้องเพื่อไม่ให้สูญหายไป

ดังนั้นกิจกรรมที่รองรับกลุ่มๆนี้จึงเป็นกิจกรรมที่มีการทดลองทำ หรือ ให้ข้อมูลในเชิงลักษณะด้านวิชาการที่สามารถเข้าใจและ นำไปใช้ได้โดยง่าย

2.กลุ่มชาวชุมชนที่เข้ามาใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรมต่างๆในที่นี้สามารถแบ่งได้ออกเป็นช่วงอายุได้ดังนี้

2.1กลุ่มผู้สูงอายุ จัดเป็นกลุ่มที่สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ บอกเล่าเรื่องราวต่างๆของพื้นที่ หรือ ประเพณีวัฒนธรรมที่มีการปรับเปลี่ยนแปรไป ตามระยะเวลาที่ผ่านมาได้ ตลอดจนสถานที่ๆเป็นส่วนรวม และมีการเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนพูดคุยกันในลักษณะร้านกาแฟสมัยก่อนๆนั้นก็ลดน้อยลงตามกาลเวลา ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงพื้นที่ๆสามารถนั่งพักผ่อน รวมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรื่องราวได้

2.2 กลุ่มวัยกลางคน กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เริ่มพูดภาษาจีนหรือรู้ ขนบธรรมเนียมจีน บางอย่างน้อยลงไปมากแล้วที่ทำอยู่ก็เพียงเป็นหน้าที่หรือ เคยเรียนโรงเรียนจีนในประเทศไทยสมัยก่อนมา แต่กิจการงานหรือสภาพแวดล้อมที่ดำเนินอยู่ทุกวันกลายเป็นไทยไปมากกว่ารุ่นพ่อแม่ของตนแล้ว ดังนั้นกลุ่มนี้ก็จะมีความทรงจำในสมัยก่อนเป็นพื้นฐานอยู่บ้างจึงอาจมีลักษณะกิจกรรมในเชิงนิทรรศการเพื่อให้ยังคงดำเนินวิถีชีวิตในลักษณะผสมผสานไม่กลายเป็นไทยแท้ไปจนหมด

2.3 กลุ่มวัยรุ่น และ เด็ก กลุ่มสุดท้ายเกิดขึ้นในยุคที่ไม่มีการแบ่งแยกในทางการรับรู้แล้วว่าใครเป็นไทย ใครเป็นจีน จึงทำให้กิจกรรมที่ดำเนินอยู่นั้นจะมีในทางไทย-จีนก็เฉพาะในส่วนที่อยู่ที่บ้านเท่านั้น กลุ่มนี้จึงควรสอดแทรกกิจกรรมในเชิงนั้นหนาแน่นแต่มีลักษณะที่ให้ความรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรมไทย-จีนเข้าไปด้วย เช่น ทางวิทยุชุมชน เคเบิลท้องถิ่น หรือ ทางอินเทอร์เน็ต โดยอาจมีการสอนภาษา หรือ กิจกรรมท่องเที่ยวที่ช่วยอนุรักษ์รักษาชุมชน เพื่อให้มีการร่วมกิจกรรมต่างๆของเยาวชนในชุมชน

3.เจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร

ในกลุ่มนี้อาจเป็นการควบคุม บริหารจัดการจากหน่วยงานทางราชการ หรือ มูลนิธิที่ให้การสนับสนุนทางด้านสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีน เช่น หอการค้าไทย หรือ กลุ่มสมาคมตระกูลต่างๆ โดยอาจจัดตั้งเป็นคณะทำงานร่วมมี ส่วนบริหาร และ ส่วนปฏิบัติหน้าที่ ในส่วนของกิจกรรมต่างๆอาจมีการใช้อาสาสมัครภายในชุมชน เป็นผู้ดำเนินการ

บทที่ 5

กระบวนการพัฒนาและแปรรูปความคิดสู่งานออกแบบ

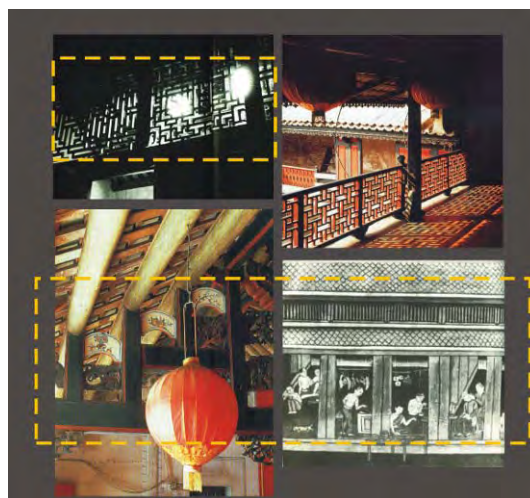
จากการศึกษาและวิเคราะห์ภายใต้กรอบการศึกษาความสัมพันธ์ไทย-จีนภายใต้ปรัชญาความเชื่อทางศาสนา โดยการรวบรวมองค์ประกอบ เก็บข้อมูล สอบถาม ลงพื้นที่ศึกษารายละเอียดต่างๆ ทบทวนวรรณกรรมจากอดีตจนถึง ปัจจุบัน สามารถสรุปและนำมาใช้เป็นแนวทางเพื่อแปรรูปไปใช้ในงานออกแบบได้ดังนี้

คำสำคัญ (Key word) ในการออกแบบ

จากการศึกษาและวิเคราะห์ภายใต้กรอบการศึกษาองค์ประกอบของความสัมพันธ์ไทย-จีนที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนั้นสามารถก่อให้เกิด คำสำคัญ (Key word) ในการออกแบบ ที่เป็นส่วนสำคัญในการศึกษาเพื่อ ออกแบบศูนย์วัฒนธรรมนั้น มีดังนี้

1. ประเพณีวัฒนธรรม การค้าขาย

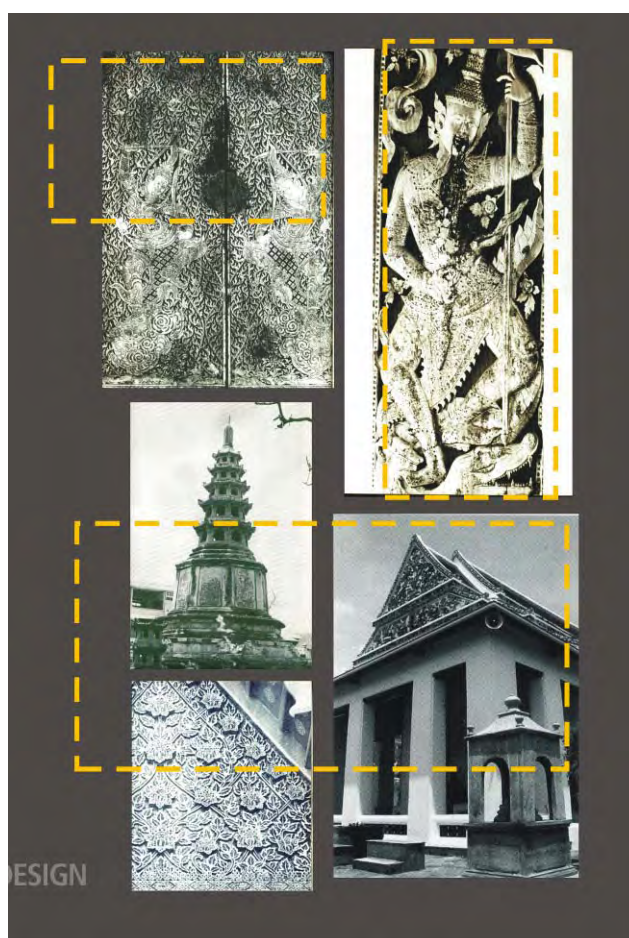
การเริ่มต้นเข้ามายังสยามในสมัยแรกเริ่มนั้นชาวจีนที่เข้ามายังคงเป็นลักษณะพ่อค้าที่เข้ามาทำการค้าขายในกิจการต่างๆ จนต่อมาภายหลังเมื่อได้แต่งงานกับ ผู้หญิงชาวสยามแล้วจึงจะมีการก่อร่างสร้างตัว ดังนั้นรูปแบบประเพณีวัฒนธรรมในลักษณะจีนที่เข้ามายังสยามตั้งแต่ในสมัยแรกๆนั้น จึงเป็นรากฐานที่สร้างให้การผสมผสานเป็นไปโดยลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ทั้งรูปแบบของลวดลาย องค์ประกอบของภาพเขียน เทคนิคการเขียนภาพ ลักษณะองค์ประกอบทางความเชื่อสัญลักษณ์ต่างๆที่สร้างขึ้นในงานของกรอบทางประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนบ้านเรือน ดึกแถว โรงจั่ว สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นลักษณะแบบจีน

แผนภาพที่ 1 แผนภาพแสดงความหมายด้านประเพณีวัฒนธรรม

2. ความเจริญรุ่งเรือง

การขยายตัว และ ได้รับการยอมรับในเชิงสังคมซึ่งเข้าถึงทุกๆชนชั้นของชาวจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทย และเป็นราชการระดับสูง ตลอดจนขยับฐานะเป็นพ่อค้าที่ควบคุมกิจการต่างๆในสยามประเทศไว้ ทำให้ส่วนต่างๆของสยามในขณะนั้นถูกแทรกซึมโดยวัฒนธรรมจีนที่เจริญถึงขีดสุด ทั้งด้านอาคารทางสถาปัตยกรรมทาง ศาสนา หรือ แม้กระทั่งในวัง ยังมีองค์ประกอบรายละเอียดต่างๆ ทั้งโครงสร้าง หรือ วัสดุ ของตึกแต่ง ที่เป็นไปในลักษณะจีนมากมายอยู่มาจนถึงปัจจุบัน

แผนภาพที่ 2 แผนภาพแสดงความหมายด้านประเพณีวัฒนธรรม

3. วิถีชุมชน

การเข้ามาก่อร่างสร้างตัวโดยมีลักษณะการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในเชิงกลุ่มภาษาเดียวกัน หรือแม้กระทั่งกับชาวไทยที่เป็นคนพื้นเมืองดั้งเดิม ก่อเกิดการสร้างชุมชนขยายออกไปในลักษณะเกาะกลุ่มกับ ชาวจีนกลุ่มแรกๆที่ย้ายมาจากพื้นที่บริเวณท่าเตียน และ พื้นที่บริเวณพระบรมมหาราชวัง ทำให้เกิดเป็นชุมชนที่มีการพัฒนาเป็นองค์ประกอบต่างๆขึ้น ทั้งสถานที่ทางด้านศาสนา สถานที่ทางด้านการกินอยู่ หลับนอน สถานที่ให้การรักษาพยาบาล สถานที่ประกอบอาชีพทั้งที่เป็นอาชีพอิสระ หรือ อาชีพที่เป็นกรรมกร ลูกจ้าง จนเป็นนายจ้างเจ้าแ่กลายเป็นชุมชนที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติจนถึงปัจจุบัน

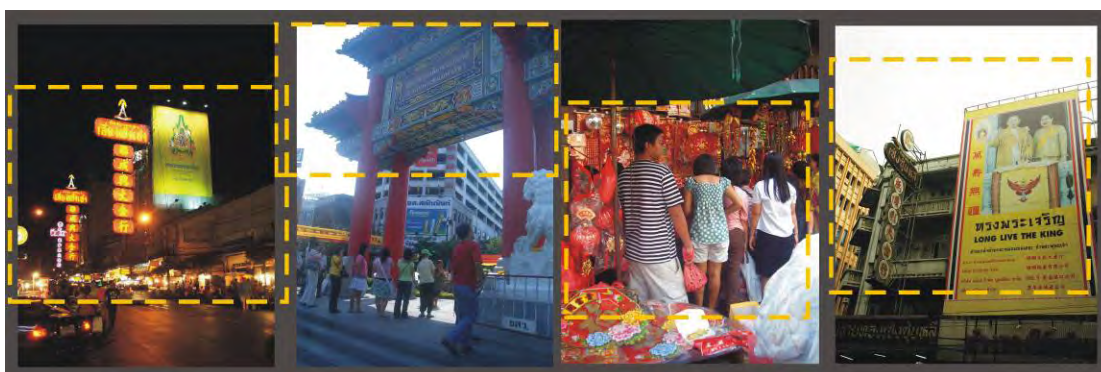
แผนภาพที่ 3 แผนภาพความหมายด้านวิถีชีวิตชุมชน

4. ความเชื่อ สิริมงคล

สิ่งที่เป็นเครื่องผสมผสานที่สำคัญที่สุดของความสัมพันธ์ไทย-จีน และ ปรากฏอยู่จนถึงปัจจุบันก็ยังมีอิทธิพลต่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจน กิจกรรมต่างๆภายในชุมชน ทั้ง ส่วนประกอบของอาคารบ้านเรือน อาหารการกิน ตรอกซอย ถนนทำเลมังกร ชุมประตูลิ้มพระ เกียรติ ถนนทองคำ ฯลฯ ซึ่งองค์ประกอบต่างๆเหล่านี้มักมีพื้นฐานมาจากความเชื่อในเรื่องสิริมงคล ของทั้งไทยและจีนทั้งสิ้นไม่มากนักน้อย

แผนภาพที่ 4 แผนภาพแสดงความเชื่อถนนทำเลมังกรพระราชทาน

แผนภาพที่ 5 แผนภาพแสดงความเชื่อในส่วนต่างๆ

จากการศึกษาคำสำคัญเหล่านี้ จึงนำข้อมูลต่างๆมาเพื่อแยกเป็นตัวแปรสำคัญในการออกแบบได้ตามแผนภาพ เพื่อตอบสนองผู้ใช้ตามให้เหมาะสม

องค์ประกอบที่เป็นตัวแปรผสมผสาน

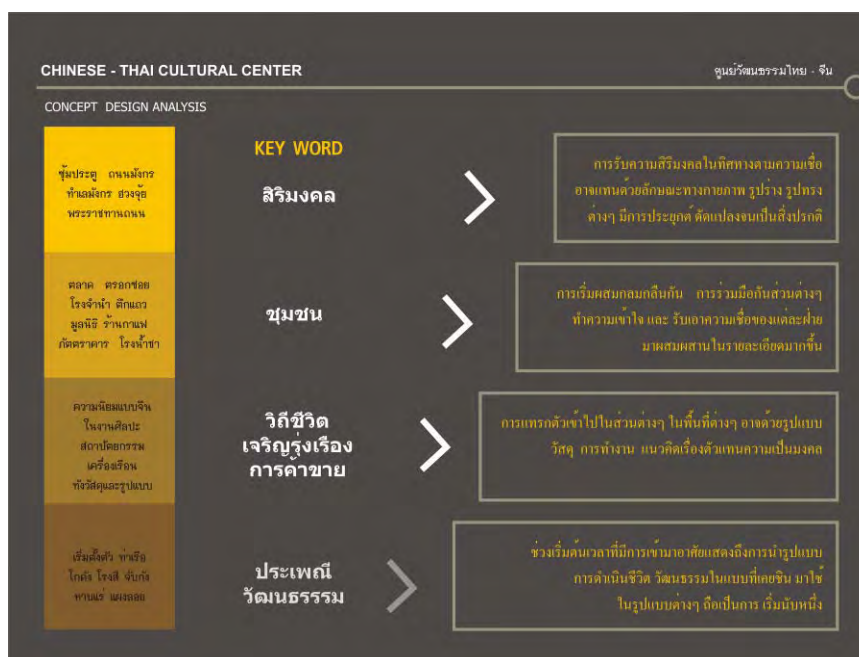

แผนภูมิที่ 6 แสดงกระบวนการนำข้อมูลแปรสู่งานออกแบบ

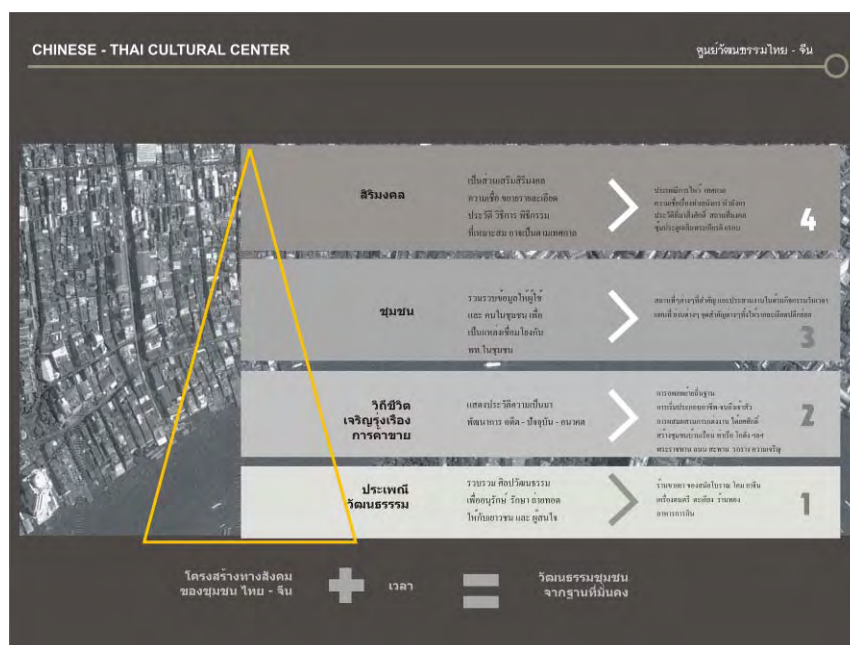
การออกแบบโปรแกรม

แนวความคิดในการออกแบบโปรแกรมของศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีนนั้น สร้างให้เกิดแนวทางในการอนุรักษ์ เห็นถึงคุณค่า การเข้าใจเข้าถึง คำนึงถึงรูปแบบทางวัฒนธรรมตามความเชื่อที่ควรเก็บไว้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อลูกหลาน คนในชุมชน หรือผู้สนใจ กำหนดโปรแกรมของโครงการ จากการกำหนดกลุ่มเป้าหมายและ กรอบแนวความคิด ในการออกแบบโปรแกรม ได้วิเคราะห์และสรุป โปรแกรมของโครงการได้ดังนี้

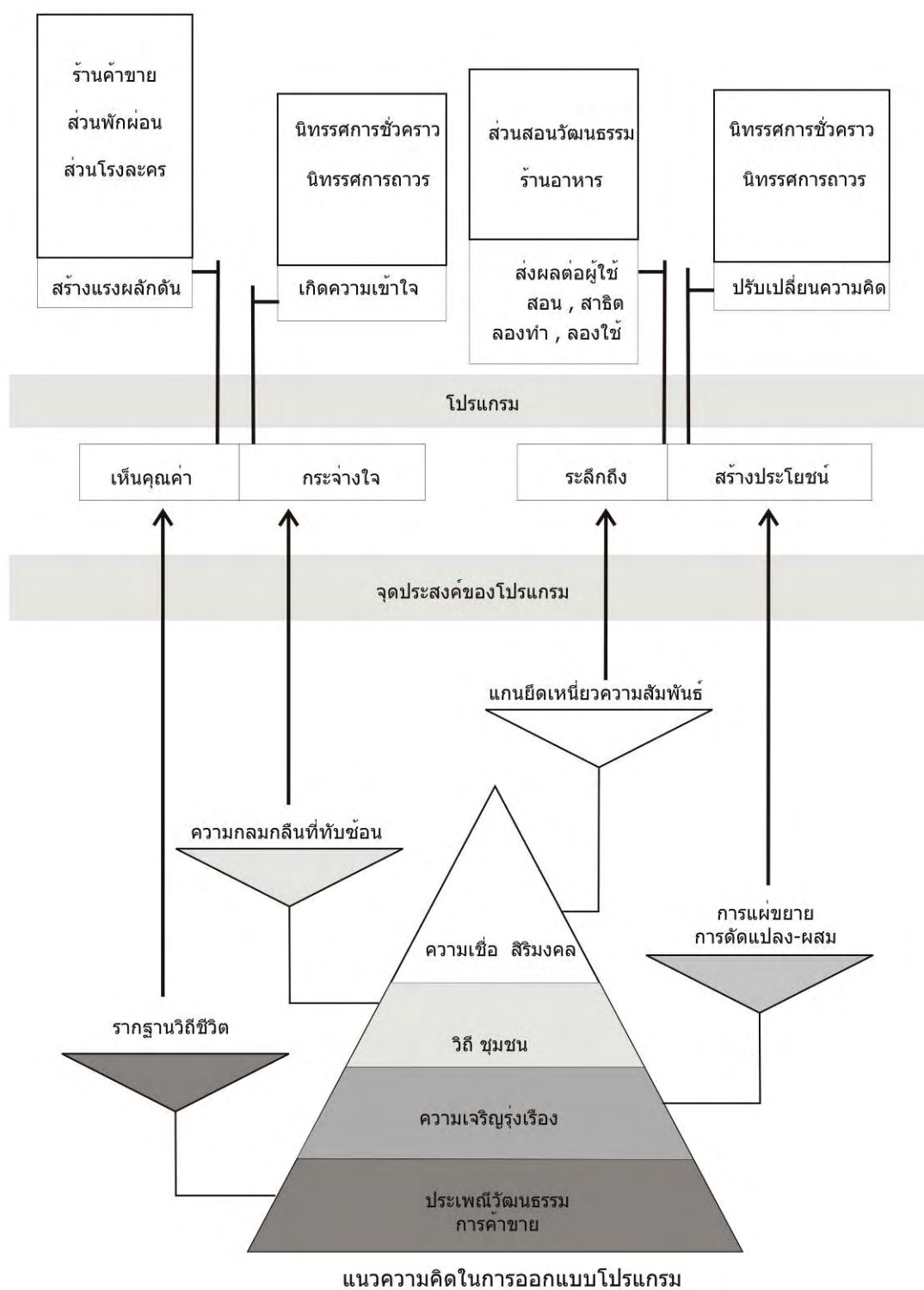
1. โรงละคร (Theater)
2. นิทรรศการถาวร (Permanent Exhibition)
3. นิทรรศการหมุนเวียน (Temporary Exhibition)
4. อบรมเชิงปฏิบัติการ (workshop)
5. ร้านอาหาร (Restaurant)
6. ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (Cultural Shop)

แผนภูมิที่ 7 แผนภูมิแสดงกระบวนการนำข้อมูลแปรสู่งานออกแบบ

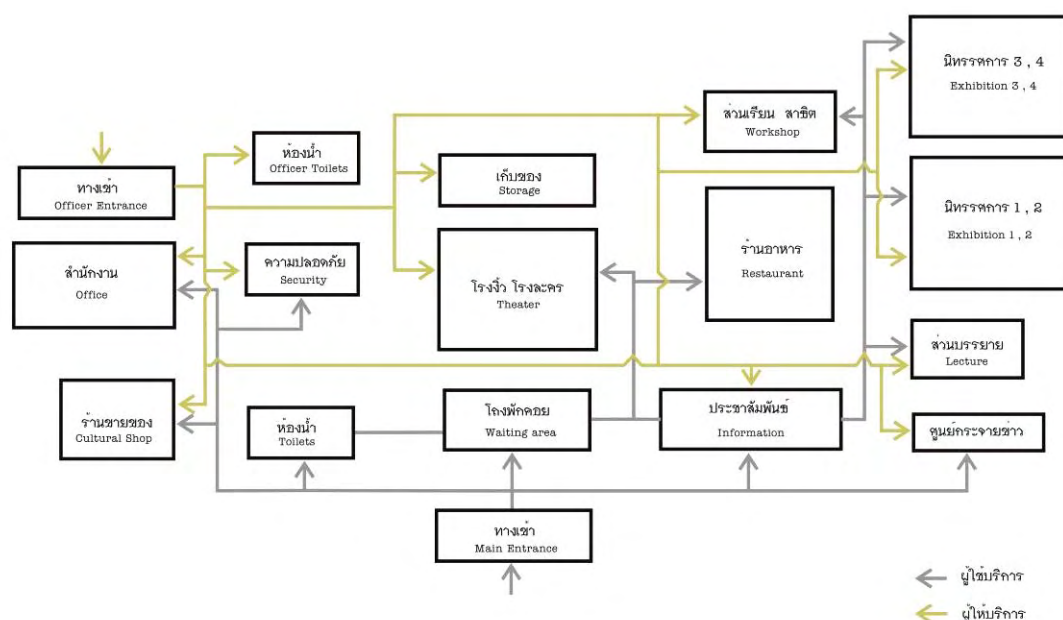
แผนภาพที่ 6 แผนภาพแสดงโครงสร้างทางสังคม + ระยะเวลา
ก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมไทย-จีน

แผนภูมิที่ 8 สรุปแผนแสดงกระบวนการนำตัวแปรสู่งานออกแบบ

การออกแบบพื้นที่ใช้สอย

1. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของทางสัญจร

แผนภูมิที่ 9 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเส้นทางสัญจรของโครงการ

ชั้น 1 ประกอบไปด้วยพื้นที่โถงต้อนรับ ติดต่อสอบถาม พื้นที่พักคอย พื้นที่บรรยาย โรงละคร (Theater) ร้านขายของด้านที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม (Cultural Shop) โดยต้องการให้พื้นที่ร้านขายของ และโรงละคร เป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์มีชีวิต เพื่อดึงดูด ผู้ที่เข้ามาใช้โครงการให้เกิดความสนใจ ในการเข้ามาศึกษาหาความรู้ หรือ เป็นจุดผ่านของนักท่องเที่ยว ที่ต้องการเข้ามาชมสินค้าภายในโครงการ

ชั้น 2 ออกแบบเป็นพื้นที่เป็นส่วนนิทรรศการ (Exhibition) และได้ฟังบรรยายสรุป เก็บข้อมูลในนิทรรศการก่อน หรือ หลัง ในการเดินชมวิถีชีวิตในชุมชน โดยนิทรรศการส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการผสมผสานด้านศิลปวัฒนธรรม และ แผนที่ส่วนต่างๆของชุมชนเพื่อนำไปใช้ หรือ นำไปดูในส่วนต่อไป

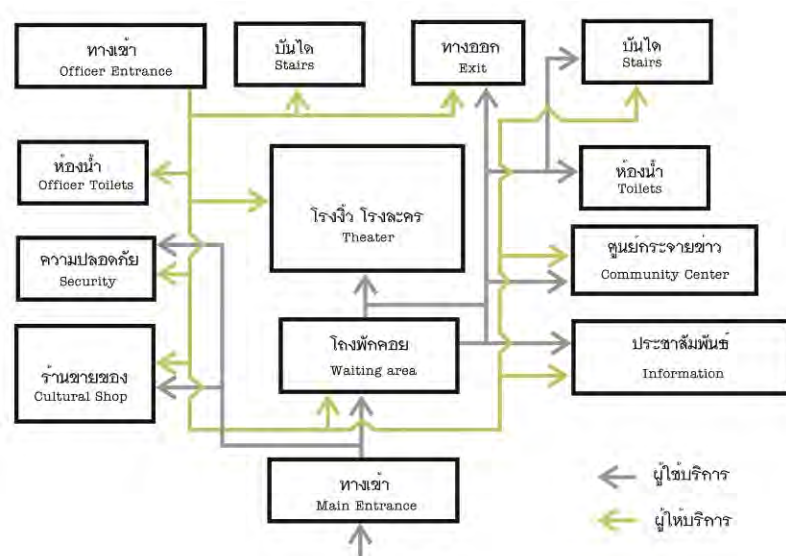
ชั้น 3 ออกแบบเป็นส่วนนิทรรศการที่รวบรวมวิถีชีวิตคนในชุมชนด้านต่างๆ ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อให้ผู้สนใจและชาวชุมชนได้เรียนรู้จากรากฐานของการผสมผสาน

ชั้น 4 เป็นส่วนสาธิต(Work shop) และ ส่วนร้านอาหาร (Restaurant) ที่จะแสดงถึง วัฒนธรรมการกินอยู่ของชาวจีนในไทยอีกทั้งแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองทางการผสมผสาน ตลอดจนได้ชมทัศนียภาพบนชั้นสูงสุดของตัวศูนย์วัฒนธรรม

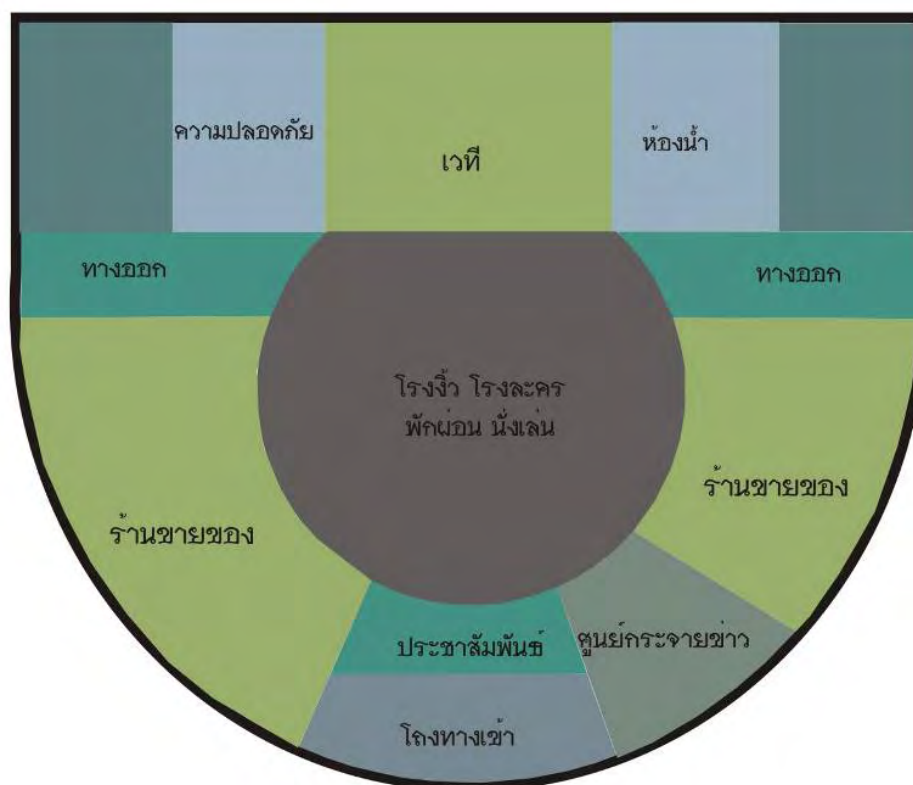
2. การออกแบบภายในชั้นที่ 1

ทำการออกแบบภายใน พื้นที่ชั้นที่ 1 ให้ทำหน้าที่ต่างๆดังนี้

2.1 หน้าที่ของพื้นที่ชั้นที่ 1 เป็นโถงต้อนรับ ติดต่อสอบถาม ไปยังจุดต่างๆภายใน โครงการ และ จุดพัก-คอย ตลอดจนพื้นที่กระจายข่าวสำหรับคนในชุมชน อีกทั้งยังมีส่วนแสดง อุปรากร ละคร ทางด้านวัฒนธรรมอีกด้วย

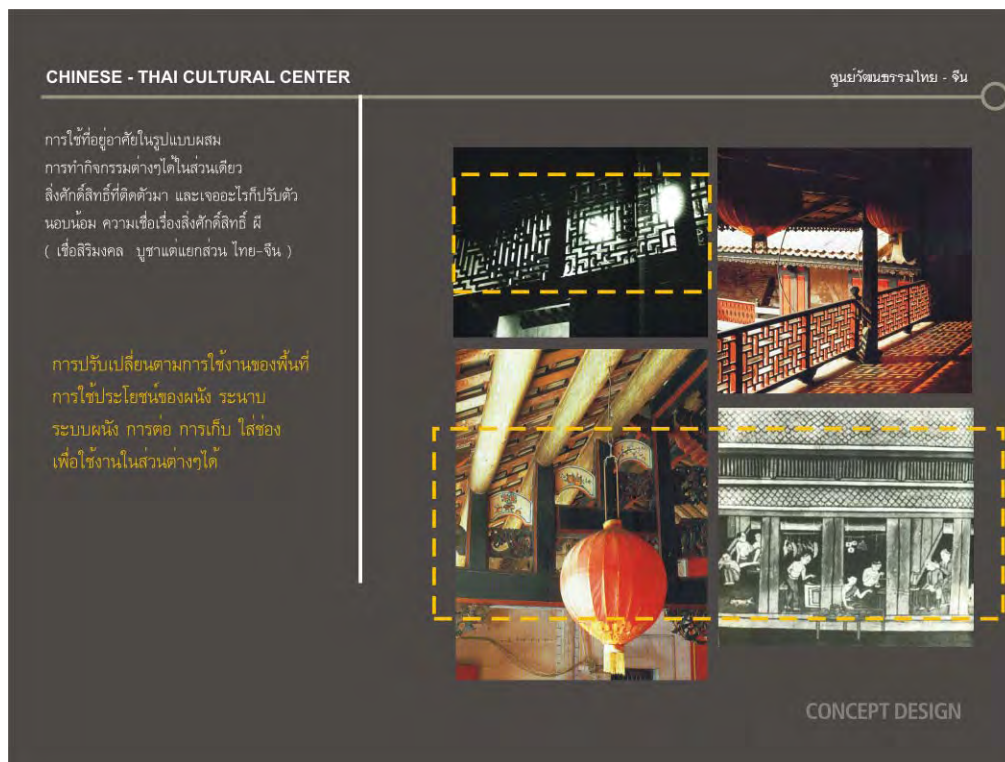
แผนภูมิที่ 10 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเส้นทางสัญจรของชั้น 1

แผนภาพที่ 7 การกำหนดพื้นที่ใช้งานภายในชั้น 1

2.2 แนวความคิดในการออกแบบพื้นที่ส่วนที่ 1

ตามกรอบแนวคิดเป็นการนำเอาการใช้ที่อยู่อาศัยในรูปแบบผสม การทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ในพื้นที่ส่วนเดียว การปรับเปลี่ยนตามการใช้งานของพื้นที่ อาจเป็นบรรยากาศร้านค้าขายแบบต่างๆ ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามผู้ครอบครอง การใช้ประโยชน์ของผนังระนาบ ระบบผนัง การต่อ การเติม การเก็บของ ใส่ของ ช่องต่างๆ รูปแบบสถาปัตยกรรมความเชื่อในเรื่องการอยู่อาศัย โดยส่งเสริมให้ผู้ใช้งานเห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม

แผนภาพที่ 8 แนวความคิดในการออกแบบชั้น 1

2.2.1 แนวความคิดในการจัดวางแปลนเฟอร์นิเจอร์ (Furniture lay-out plan)

การออกแบบพื้นที่สำหรับชั้นที่ 1 กำหนดให้มีรูปแบบที่สะดวกในการเข้าถึงพื้นที่และ สามารถมองเห็นจากภายนอกเพื่อเป็นการโชว์สินค้าของร้านค้า และ มีส่วนติดต่อสอบถามสำหรับกิจกรรมในส่วนอื่นๆ โดยมีส่วนโรงละครอยู่ตรงส่วนกลาง

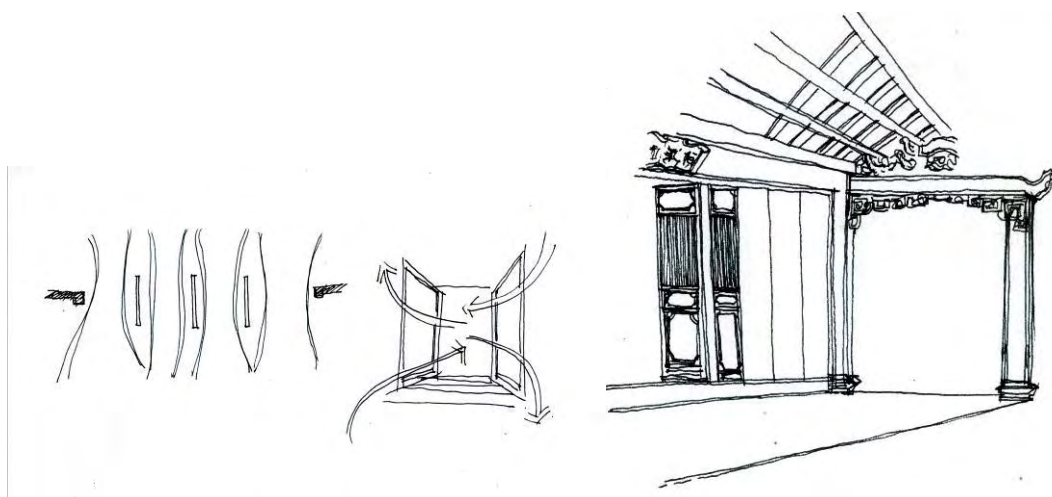
2.2.2 แนวความคิดในการเลือกใช้วัสดุ

พื้นที่ภายในของโครงการบริเวณชั้นที่ 1 เป็นส่วนที่สามารถเชื่อมต่อกับพื้นที่ได้เกือบรอบด้าน และสามารถมองเห็นกิจกรรมภายในได้ในบางส่วน ทำให้มีแสงเข้ามาในพื้นที่บริเวณรอบ และ ได้แสงจากส่วนช่องเปิดด้านบน จึงสามารถใช้ประโยชน์จากแสงตามธรรมชาติได้ทำให้วัสดุในบางส่วนเปิดรับแสงได้ในบางช่วงเวลา อีกทั้งกิจกรรมต่างๆยังเปิดโอกาสในการใช้งานให้กับคนหลากหลายกลุ่มทำให้อาคารที่ใช้นอกจากต้องสอดคล้องกับแนวความคิดในเชิงวัฒนธรรมแล้ว ยังต้องคำนึงถึงความคงทน และ การทำความสะอาดได้โดยง่าย

2.3 แนวความคิดในการออกแบบเครื่องเรือน

2.3.1 ส่วนประชาสัมพันธ์

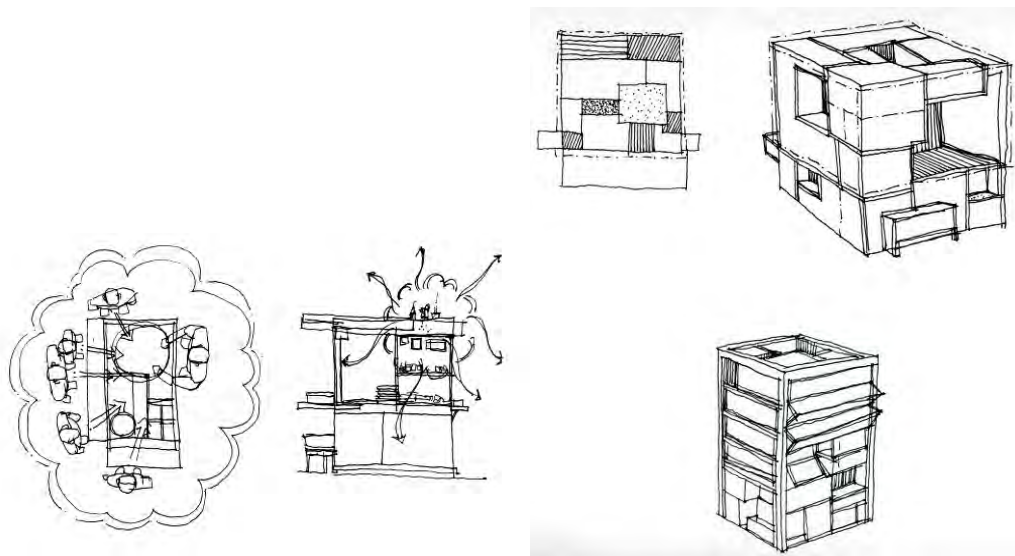
ส่วนประชาสัมพันธ์ เป็นส่วนที่จัดให้อยู่ด้านหน้าของทางเข้า ถือเป็นส่วนที่รองรับกลุ่มผู้ใช้กลุ่มต่างๆ ถือเป็นหน้าตาของศูนย์ ก่อนที่จะไปยังพื้นที่ต่างๆ ในโครงการจึงนำรูปแบบของสัญลักษณ์ของชุมชนจีนทั้งใน ประเทศไทย และทั่วโลก สื่อถึงสัมพันธ์ภาพทางวัฒนธรรมระหว่างสองชนชาติ แฝงความหมายในเชิงสัญลักษณ์ที่บ่งบอกความสัมพันธ์ไทย-จีน สรุปลงเป็นความหมายในเชิงสัญลักษณ์ จากด้านบนเชื่อมต่อลงมาสู่ด้านล่างและส่วนโถงทางเข้า หลักมาเป็นแนวคิดในการออกแบบเพื่อสื่อถึงความมงคลที่อยู่ในการยินดีต้อนรับผู้ที่เข้ามา ภายในศูนย์วัฒนธรรม

ภาพที่ 47 แนวคิดการออกแบบส่วนประชาสัมพันธ์

2.3.2 ส่วนกระจายข่าวสาร

ส่วนกระจายข่าวสารถือเป็นส่วนที่มีมาตั้งแต่สมัยเริ่มก่อตั้งชุมชนแล้วโดยใช้หลักการพูดคุยบอกต่อ ซึ่งมักจะเกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนการพูดคุยการประชุมในกลุ่มตามร้านอาหาร ร้านน้ำชา-กาแฟ จนกลายเป็นวัฒนธรรมของคนจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย และกลายเป็นเรื่องธรรมดาที่สามารถกลมกลืนเข้ากันได้โดยง่าย จึงนำหลักการของการค้าขายในเชิงอาหารที่ต้องมีพฤติกรรมในลักษณะการมองดูการทำ การมุงหรือ สร้างลำดับการซื้อกันเองตามธรรมชาติ เช่นการขายข้าวต้ม ก๋วยเตี๋ยว พื้นที่การขาย การกิน การวางของการยืนต่อตามความต้องการ มาสร้างเป็นลักษณะรูปแบบศูนย์กลางการให้ข่าวสาร

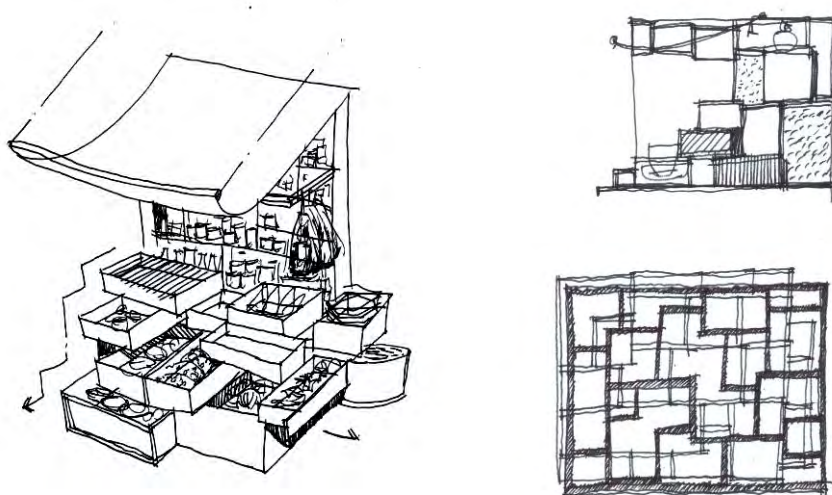
ภาพที่ 48 แนวคิดการออกแบบส่วนกระจายข่าว

ภาพที่ 49 ทศนียภาพ แนวคิดการออกแบบส่วนกระจายข่าว

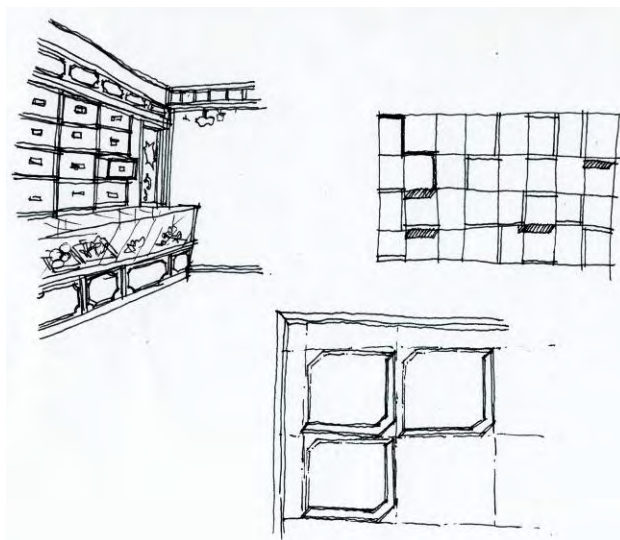
2.3.3 ส่วนตู้โชว์สินค้า

ส่วนตู้โชว์สินค้าเป็นส่วนที่สามารถแสดงวัฒนธรรมวิถีชีวิต การดำเนินกิจกรรมการค้าต่างๆของชาวจีนที่มีอยู่มากมาย ในสังคมทั่วไปในชุมชนโดยลักษณะการใช้งานของพื้นที่ในการค้าขายของชาวจีนนั้นเป็นการใช้งานแบบครอบคลุม(Multi Function) และคุ้มค่า สามารถ เก็บ แขนว วาง ตั้ง ย้ายที่ แต่เป็นระบบของผู้ใช้เอง ซึ่งสามารถนำมาใช้กับองค์ประกอบต่างๆของงานออกแบบ และ ยังแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่เป็นวิถีของชาวจีนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังแฝงไปด้วยความเชื่อในรูปแบบต่างๆ ทั้งเรื่อง สี รูปทรง ทิศทาง สิริมงคล สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ที่ติด แขนว ห้อย อยู่ตามส่วนต่างๆ และยังสามารถปรับเปลี่ยนตามความเชื่อ หรือ กิจกรรมที่เป็นวาระตามประเพณี โดยทั่วไปอยู่แล้ว จึงนำมาเป็นแนวความคิดในการออกแบบ บริเวณส่วนประกอบต่างๆของพื้นที่การใช้งาน ให้สามารถ ดึงดูด และ เป็นจุดเด่นน่าสนใจ อาจมาจากการปรับเปลี่ยนโยกย้ายได้

ภาพที่ 50 แนวคิดการออกแบบส่วนโชว์ขายของ

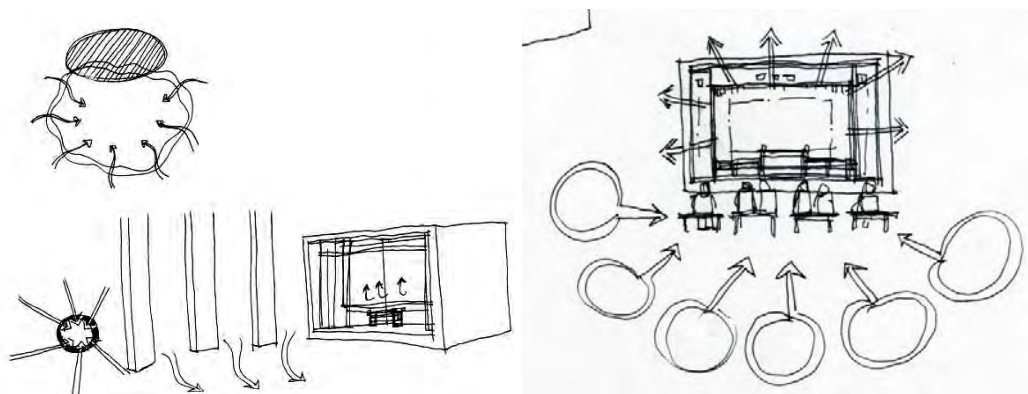
ส่วนตู้โชว์สินค้าส่วนที่สองเป็นลักษณะการใช้รูปแบบของร้านขายยาจีนที่เป็นวัฒนธรรมที่ผสมผสานอยู่ในประเทศไทยมานานแล้วจนกลายเป็น เรื่องปกติธรรมดาที่ชินตากับรูปแบบการจัดร้านในการขาย และลักษณะเฉพาะของเครื่องเรือน หรือตู้ใส่ยาที่กลายเป็นต้นแบบในการพัฒนามาเป็นร้านขายยาในปัจจุบัน ลักษณะการเก็บยาในกล่อง ช่อง หรือการวางโชว์ให้เห็นถึงองค์ประกอบ หรือ วัตถุประสงค์ยาที่เป็นของหายากราคาแพง เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในแนวความคิดในการออกแบบพื้นที่การวางของโชว์ในส่วนนี้ การใช้สัญลักษณ์ที่เกิดจากพื้นที่ของลิ้นชักยา หรือ การวางวัตถุดิบซ้อนต่อกันในลักษณะการโชว์

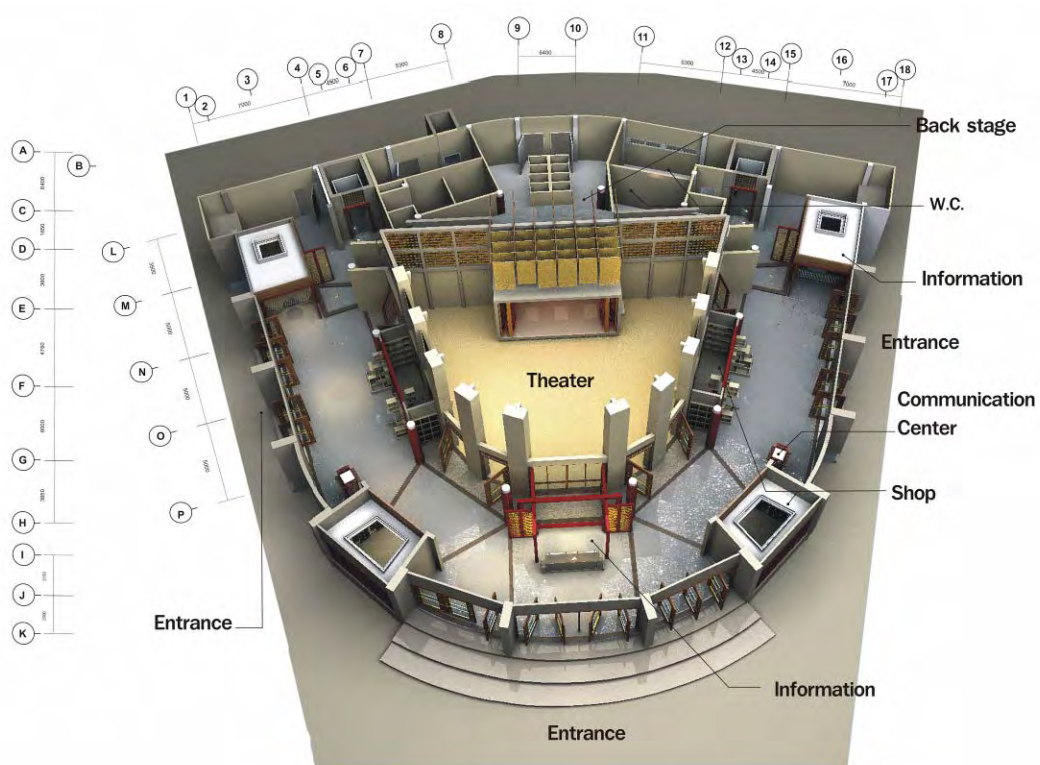
ภาพที่ 51 แนวคิดการออกแบบส่วนโชว์ขายของ

2.3.4 ส่วนโรงละคร

ส่วนโรงละครนั้น เป็นส่วนที่สามารถสะท้อนการออกแบบตามกิจกรรมภายในของตนได้เองตามธรรมชาติ คือกิจกรรมการร้อง เล่น นันทนาการในแบบไทย-จีน ตามลักษณะโรงงิ้วในสมัยก่อนที่เป็นความเคยชินของผู้คนทั่วไปเมื่อมีงานเทศกาลในช่วงเวลาต่างๆ ก็จะมีการแสดงงิ้วขึ้นในชุมชน มีองค์ประกอบมากมายเกิดขึ้นตามมาทั้งบรรยากาศ ขนบของกิน แสงสี เสียงที่ทำให้ครึกครื้นเร็นเริง โดยทั่วไปนั้นตามลักษณะของโรงงิ้วที่เกิดขึ้นนั้นมักมีลักษณะเฉพาะขององค์ประกอบ เช่น การยกพื้นเวทีขึ้นเพื่อเก็บข่าวของเครื่องใช้ ด้านล่าง การปรับม้วนขึ้นลงของฉากที่แสดงตามเนื้อเรื่องฉากต่างๆ อีกทั้งยังแฝงไปด้วยรูปภาพ สัญลักษณ์ สิริมงคลมากมาย ที่ทำการรวบรวม ย่อส่วนลงบนกรอบขนาดต่างๆ ที่มักสมดุลงัน โดยมีผู้เล่นงิ้วที่แต่งทรงเครื่องต่างๆ ทั้งตัวโก่ง และตัวตีมาเป็นตัวดำเนินเรื่อง ทำให้สามารถนำแนวคิดขององค์ประกอบของโรงงิ้วมาเป็นส่วนหลักในการออกแบบ เพื่อสะท้อนเนื้อหาทางวัฒนธรรมที่กำลังจะเลือนหายไปจากสังคมไทย-จีน

ภาพที่ 52 แนวคิดการออกแบบส่วนโรงละคร

ภาพที่ 53 รายละเอียดการจัดวางแปลนเครื่องเรือนพื้นที่ ชั้น 1

ภาพที่ 54 ทศนียภาพภายในพื้นที่บริเวณโถงทางเข้า และ ประชาสัมพันธ์

ภาพที่ 55 ทศนียภาพภายในพื้นที่บริเวณร้านค้า

ภาพที่ 56 ทศนียภาพภายในพื้นที่บริเวณร้านค้า

ภาพที่ 57 รูปด้านที่1 ภายในส่วนโรงละคร

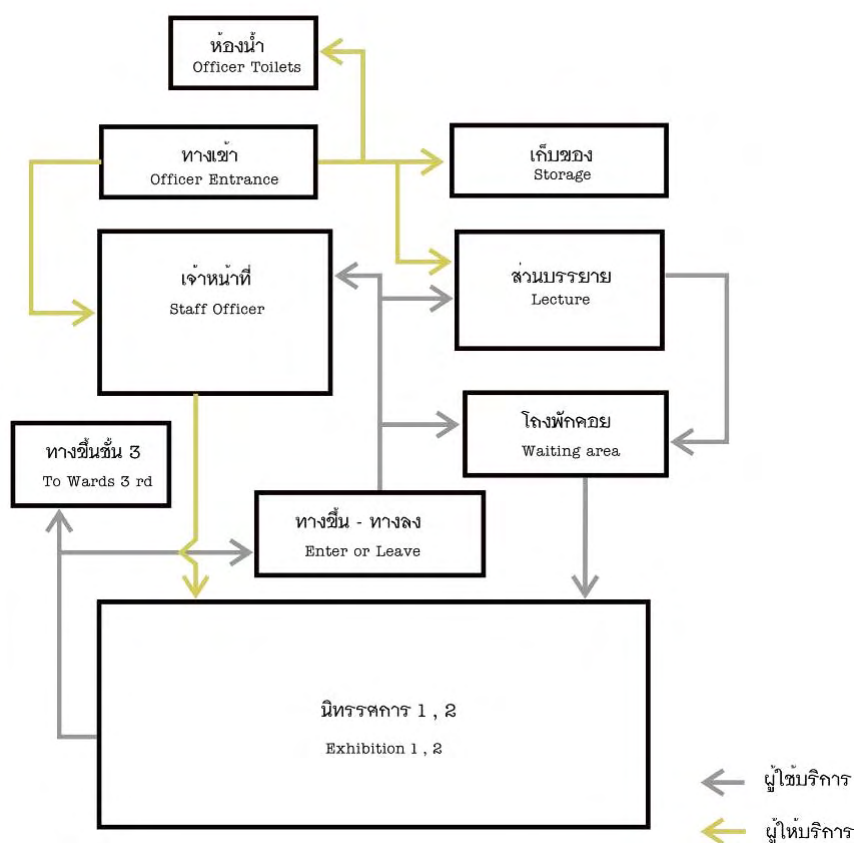

ภาพที่ 58 รูปด้านที่2 ภายในส่วนโรงละคร

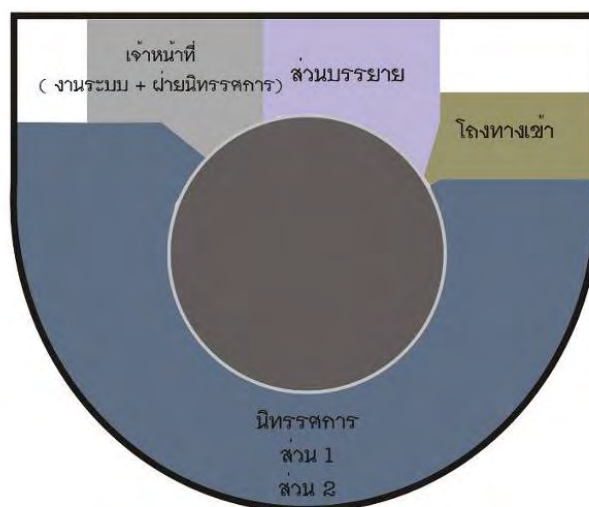

ภาพที่ 59 ทศนียภาพภายในส่วนโรงละคร

3. การออกแบบพื้นที่ชั้นที่ 2 เป็นส่วนบรรยาย และ ส่วนนิทรรศการให้ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาทางศิลปวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานขึ้นเพื่อให้ผู้ที่เข้ามาในศูนย์วัฒนธรรมได้เข้าใจองค์ประกอบในชุมชน หรือพื้นที่อื่น ๆ ที่มีการผสมกันของศิลปวัฒนธรรมไทย-จีนก่อนที่จะออกไปหรือ เพิ่มความเข้าใจให้กระจ่างขึ้นเมื่อไปยังสถานที่ต่างๆ ภายนอกศูนย์วัฒนธรรม สร้างประโยชน์ทั้งต่อชาวชุมชน และกลุ่มผู้ใช้บริการกลุ่มอื่นๆ

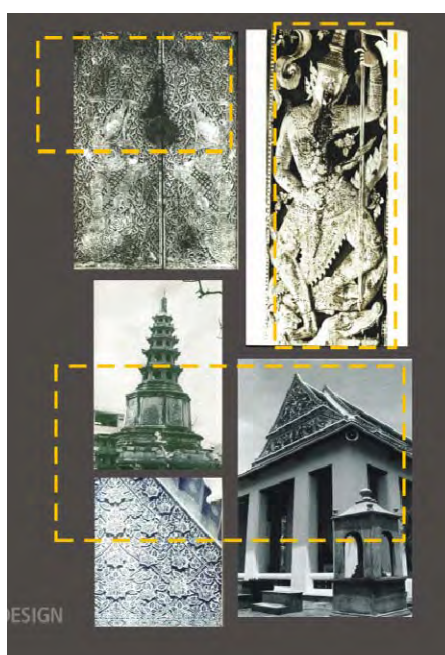
แผนภูมิที่ 11 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเส้นทางสัญจรของชั้น 2

แผนภาพที่ 9 การกำหนดพื้นที่ใช้งานภายในชั้น 2

3.1 แนวความคิดในการออกแบบพื้นที่ส่วนนิทรรศการ 1, 2

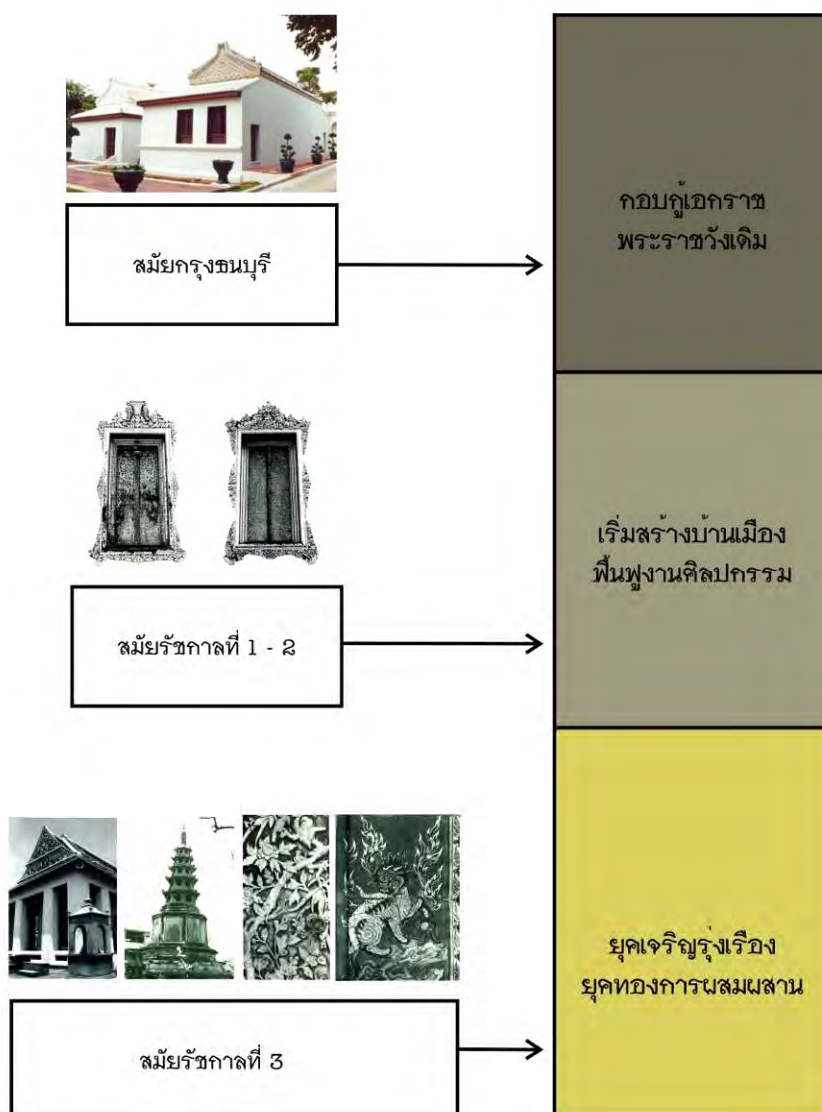
ตามกรอบแนวคิดเป็นการนำเอารูปแบบวัฒนธรรมด้านศิลปกรรมแบบต่างๆ ของจีนมาปรับประยุกต์ ย่อ ขยาย ผสมใช้ตามระบบของงานลักษณะไทยจนสร้างลักษณะเฉพาะตนขึ้น ในส่วนของโครงสร้าง และ องค์ประกอบ วัสดุ สัญลักษณ์ ต่างๆกลายเป็นการผสมผสานระหว่างไทย และ จีนที่เป็นรูปธรรม ที่มีให้เห็นอยู่จนปัจจุบัน

แผนภาพที่ 10 แนวความคิดในการออกแบบส่วนนิทรรศการ 1, 2

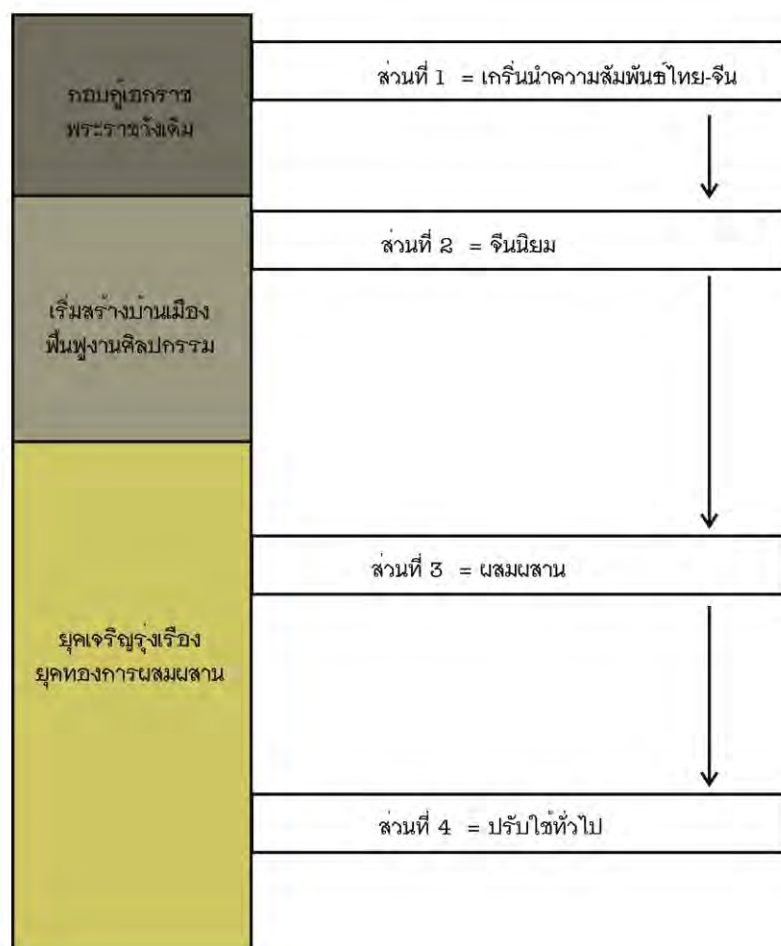
3.2 แนวความคิดในการออกแบบเนื้อหาการจัดแสดง 1, 2

นำกระบวนการพัฒนาการผสมผสานทางศิลปกรรม มาศึกษาหาแนวทางในการออกแบบเนื้อหาการจัดแสดง ดังแผนภูมิภาพนี้

แผนภาพที่ 11 กระบวนการในการหาแนวคิดในการออกแบบเนื้อหาการจัดแสดง 1, 2

จากแนวคิดการผสมผสานทางศิลปกรรมในช่วงเวลาต่างๆของยุคสมัยตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์ที่ชาวจีนเริ่มอพยพเข้ามาแบ่งเป็นนิทรรศการส่วนต่างๆโดยแยกเป็นเนื้อหาจัดแสดงในแต่ละส่วนได้ตามตารางนี้

แผนภูมิที่ 12 การแปรรูปแนวความคิดในการกำหนดเนื้อหาการจัดแสดงภายใน

3.3 การกำหนดเนื้อหาการจัดแสดงแบ่งหมวดหมู่ตามระยะเวลาการเริ่มผสมผสานความสัมพันธ์ทางด้านศิลปกรรม จากการเริ่มสร้างกรุง จนถึงงานทางด้านศาสน์ สถานที่ได้รับการอุปถัมภ์จากเจ้านายชั้นสูงสามารถสรุปเป็นประเด็นสาระสำคัญ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในแต่ละส่วน ดังนี้

3.3.1 ส่วนที่ 1 คำสำคัญ (Key Word) เกริ่นนำความสัมพันธ์ไทย-จีน ได้นำแนวคิดในการรวมกันเพื่อกอบกู้เอกราชของไทย โดยชาวไทยและชาวจีนในไทยเป็น วิธีชีวิต

3.3.2 ส่วนที่ 2 คำสำคัญ (Key Word) จินนิยม ได้แนวคิดจากรูปแบบสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นใหม่ในพระบรมมหาราชวัง (สมัยรัตนโกสินทร์) ที่มีการนำเอากำแพง และ สวนแบบจีนเข้ามาจัดเป็นสถานที่พักผ่อน หรือ เขามอ เพื่อกเขาจำลอง ทำให้ธรรมเนียมเหล่านี้แผ่ขยายไปยังบ้านเจ้าขุนมูลนาย

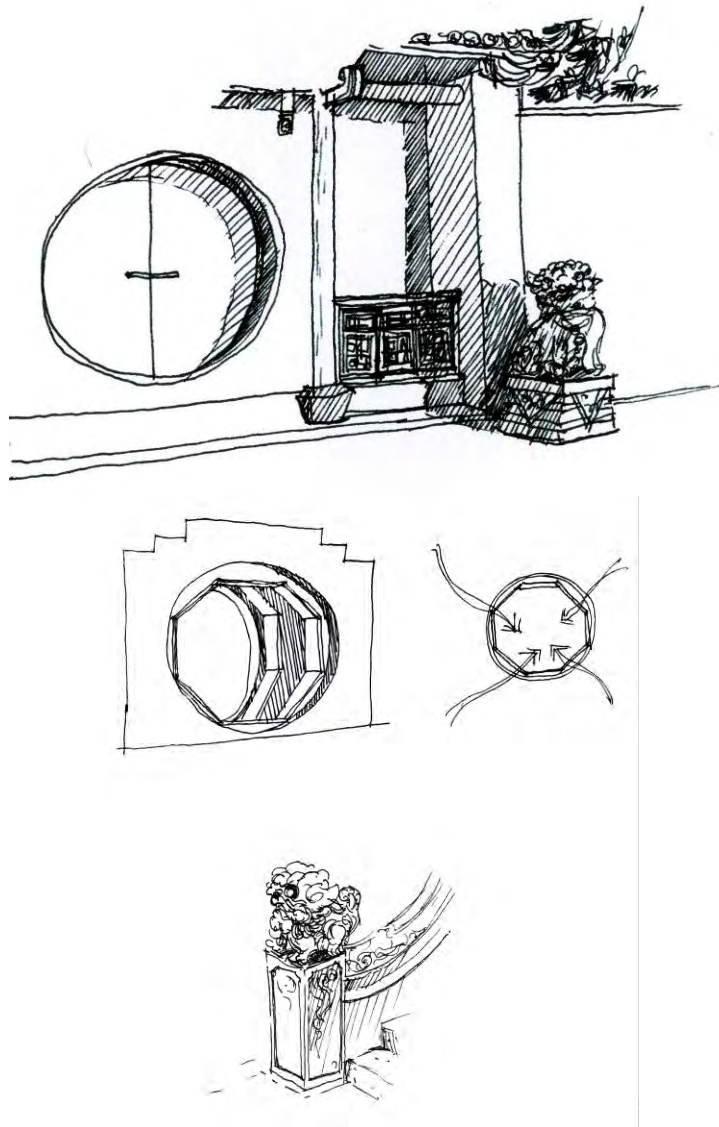
3.3.3 ส่วนที่ 3 คำสำคัญ (Key Word) ผสมผสาน ได้แนวคิดจากงานศิลปกรรมด้านต่างๆที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น (รัชกาลที่ 3) ทั้งรูปแบบสถาปัตยกรรมภายในวังที่มีการก่ออิฐถือปูน เปลี่ยนรูปทรงหลังคาไทย แบบมีใบรา ประดับด้วยไม้ป่านลมเป็นก่ออิฐฉาบปูนประดับด้วยกระเบื้องเคลือบทั้งแบบเต็มใบ และ ตัดเป็นชั้นนำมาประดับตกแต่ง ตลอดจนตุ๊กตาหินหรือสิงโตหน้าโบสถ์(ไช)ที่ประดับประดาอยู่ตามวัดหลวงที่เรียงรายอยู่รอบพระบรมมหาราชวัง

3.3.4 ส่วนที่ 4 คำสำคัญ (Key Word) ปรับใช้ทั่วไป ได้แนวคิดจากการขยายรูปแบบงานศิลปกรรมที่ผสมผสานรูปแบบจีน แต่คงหลักความเป็นไทยไว้ ได้แพร่ขยายไปยังส่วนต่างๆของกรุง (ทั้งรัตนโกสินทร์ และ ธนบุรี) ในด้านที่พระมหากษัตริย์ หรือ เจ้านายชั้นสูงได้นำรูปแบบสถาปัตยกรรมตลอดจน ศิลปกรรม ที่มีลักษณะผสมจีนนี้เข้าไปปะทะนุบำรุงศาสนสถาน ทั้งที่บูรณปฏิสังขรณ์ หรือ ทรงโปรดเกล้าสร้างขึ้นใหม่ตามวาระต่างๆ อยู่ทั่วไป ทำให้ประชาชนทั่วไปมีโอกาสได้เห็นและ เข้าถึงรูปแบบงานในลักษณะผสมผสานโดยง่าย

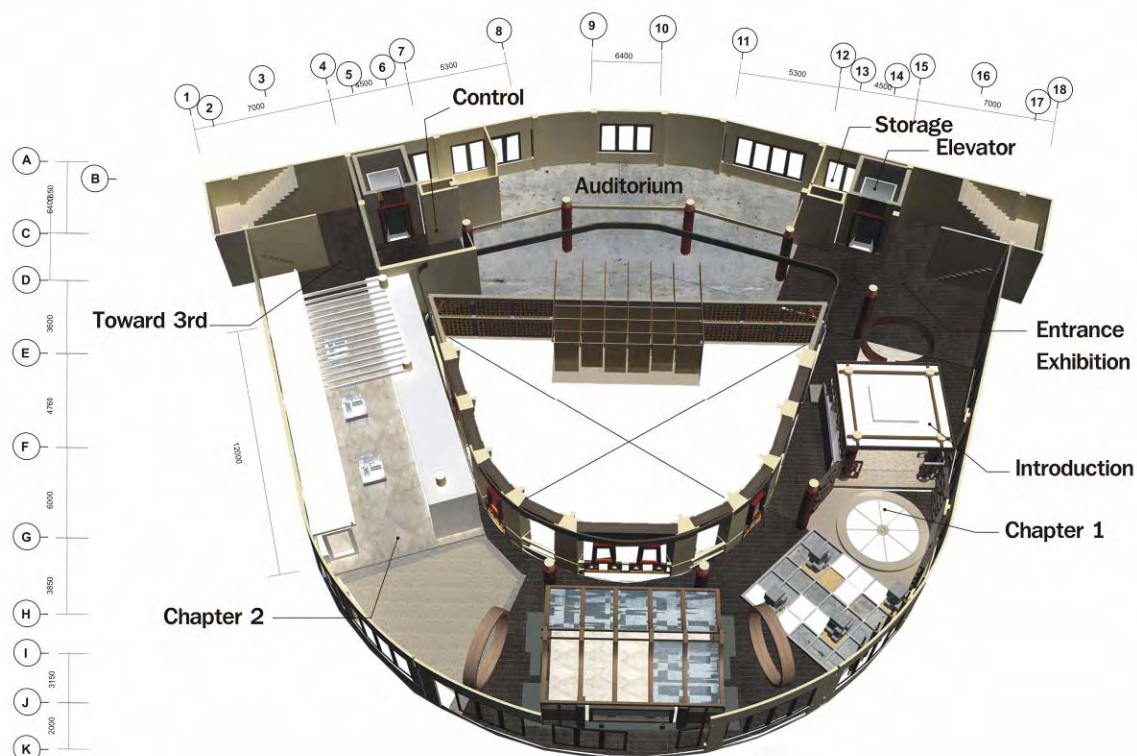
3.4 การจัดวางแปลนภายในพื้นที่นิทรรศการ 1 , 2

พื้นที่ในแต่ละส่วนของนิทรรศการ 1 , 2 นั้นเป็นเนื้อหาที่มีความต่อเนื่อง และ เชื่อมโยงกันการดำเนินเรื่องนั้นจึงต้องอาศัยการดูในทิศทางเดียว จึงทำให้เป็นลักษณะบังคับเดินไปยังส่วนปลายเพื่อขึ้นไปยังชั้นที่ 3 ดูนิทรรศการในส่วนต่อไป แต่จะมีส่วนที่เป็นจุดนั่งพักเพื่อไม่ให้ผู้ชมรู้สึกเครียดจนเกินไป และ แบ่งเนื้อหาเพื่อสรุปทำความเข้าใจ ในแต่ละส่วนชัดเจน

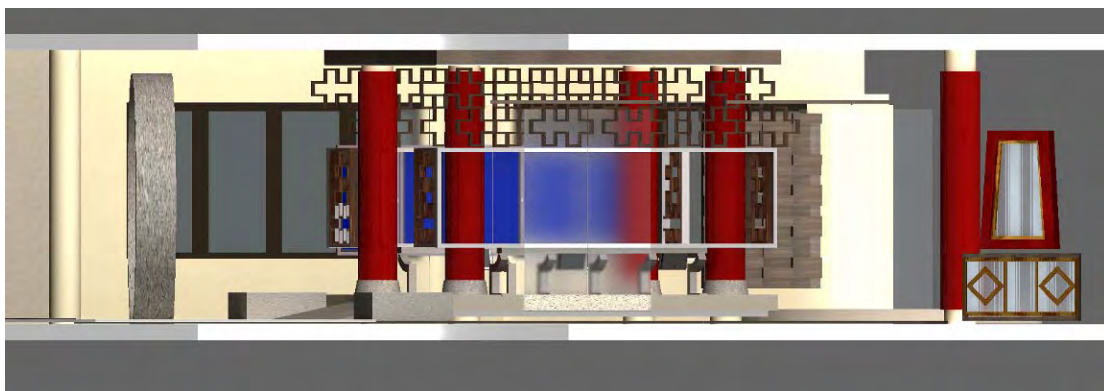
3.5 แนวความคิดในการออกแบบพื้นที่นันทนาการ 1

ภาพที่ 60 แนวความคิดในการออกแบบภายในพื้นที่นันทนาการ 1

ภาพที่ 61 รายละเอียดการจัดวางแปลนเฟอร์นิเจอร์ส่วนนิทรรศการ ชั้น2

ภาพที่ 62 รูปด้านที่1 ภายในส่วนนิทรรศการ 1

ภาพที่ 63 รูปด้านที่ 2 ภายในส่วนนิทรรศการ 1

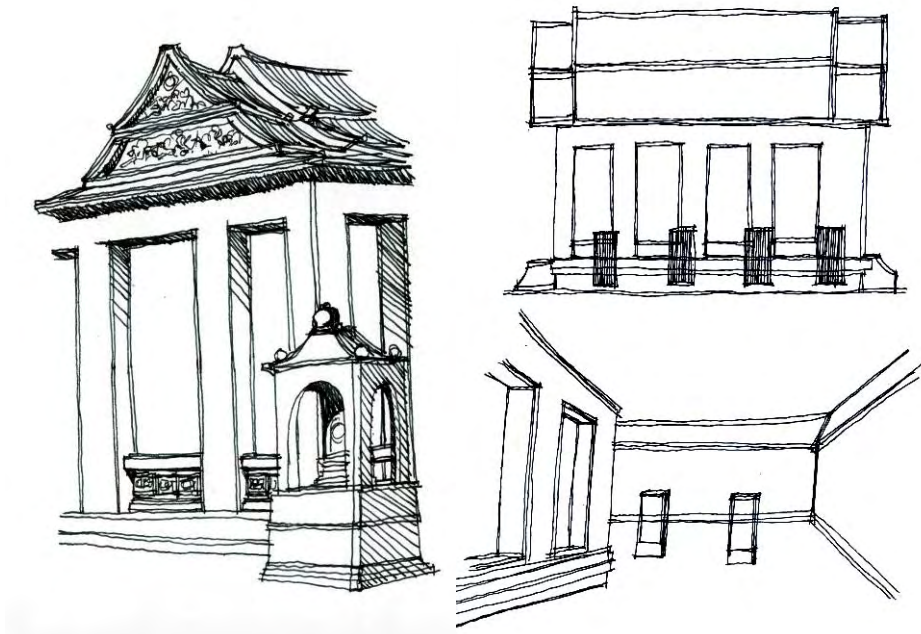

ภาพที่ 64 ทศนียภาพภายในส่วนนิทรรศการ 1

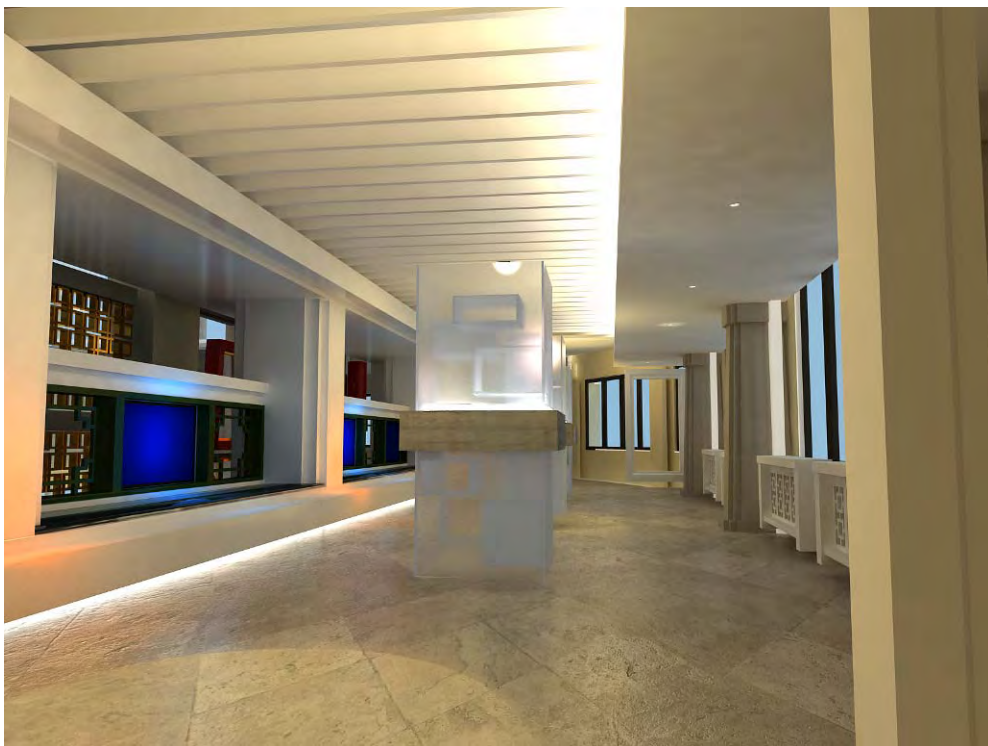

ภาพที่ 65 ทศนียภาพภายในส่วนนิทรรศการ 1

3.6 แนวความคิดในการออกแบบพื้นที่นิทรรศการ 2

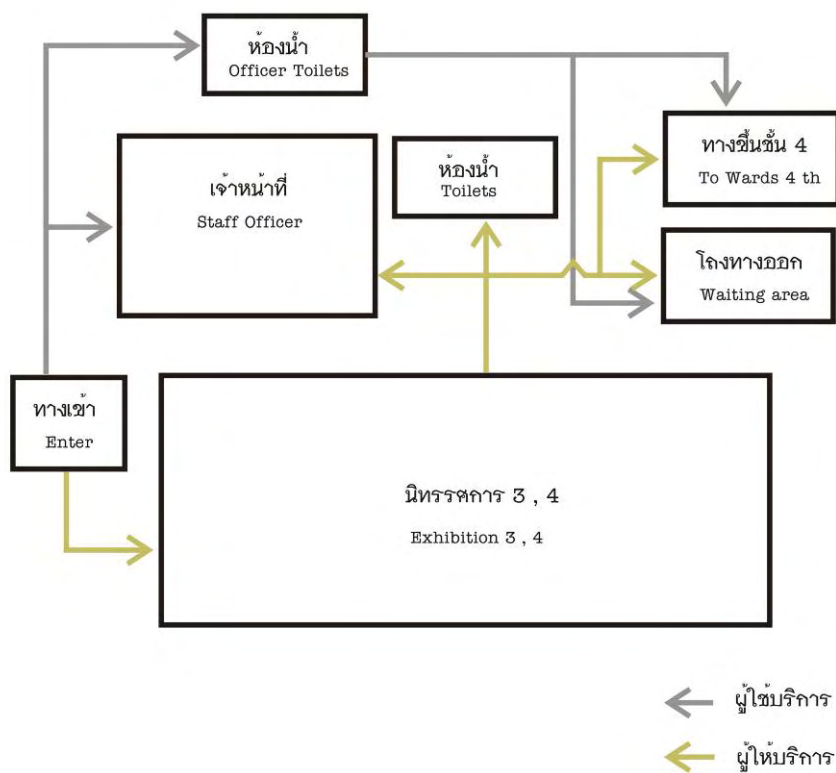

ภาพที่ 66 แนวความคิดในการออกแบบภายในพื้นที่นิทรรศการ 2

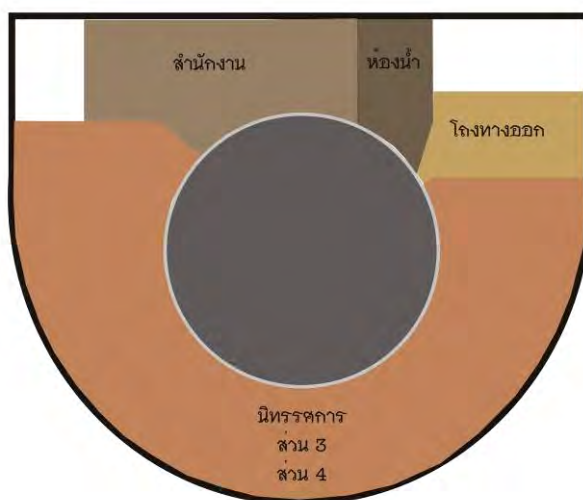

ภาพที่ 67 ทศนียภาพภายในส่วนนิทรรศการ 2

4. การออกแบบพื้นที่ชั้นที่ 3 เป็นส่วนนิทรรศการให้ผู้เข้าชม มีความรู้ความเข้าใจ กระจำงในเนื้อหาทางความเจริญรุ่งเรือง การเปลี่ยนแปลง การผสมผสานสอดคล้องกันในชีวิต จากอดีตเริ่มต้น จนถึงปัจจุบันเพื่อสร้างให้เกิด ความถูกต้องและเป็นประโยชน์ในด้าน ประวัติศาสตร์ และการพัฒนาชุมชนสนับสนุนความสัมพันธ์อันดีต่อไปในอนาคต

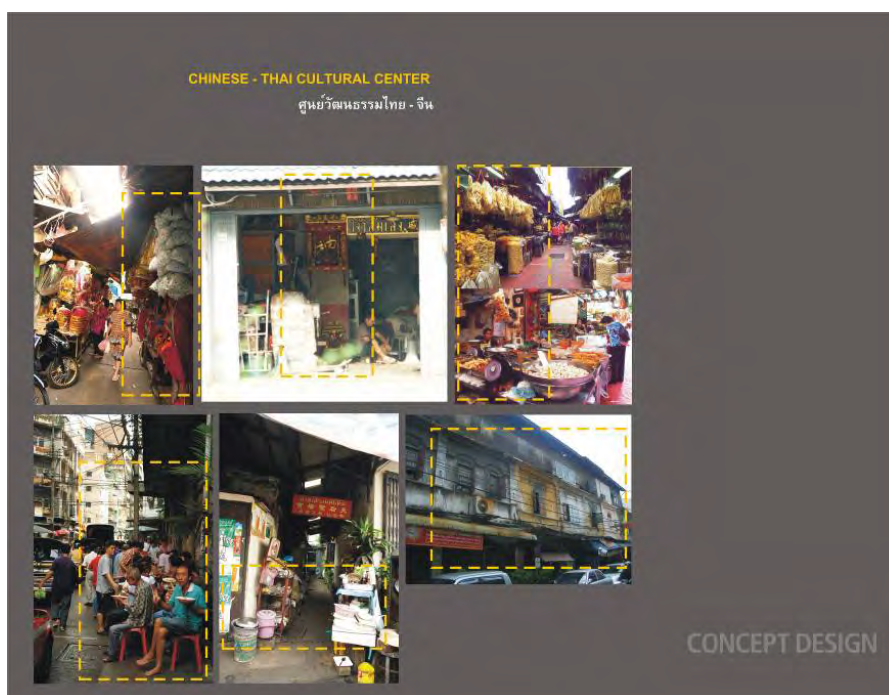
แผนภูมิที่ 13 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเส้นทางสัญจรของชั้น 3

แผนภาพที่ 12 การกำหนดพื้นที่ใช้งานภายในชั้น 3

4.1 แนวความคิดในการออกแบบพื้นที่ส่วนนิทรรศการ 3, 4

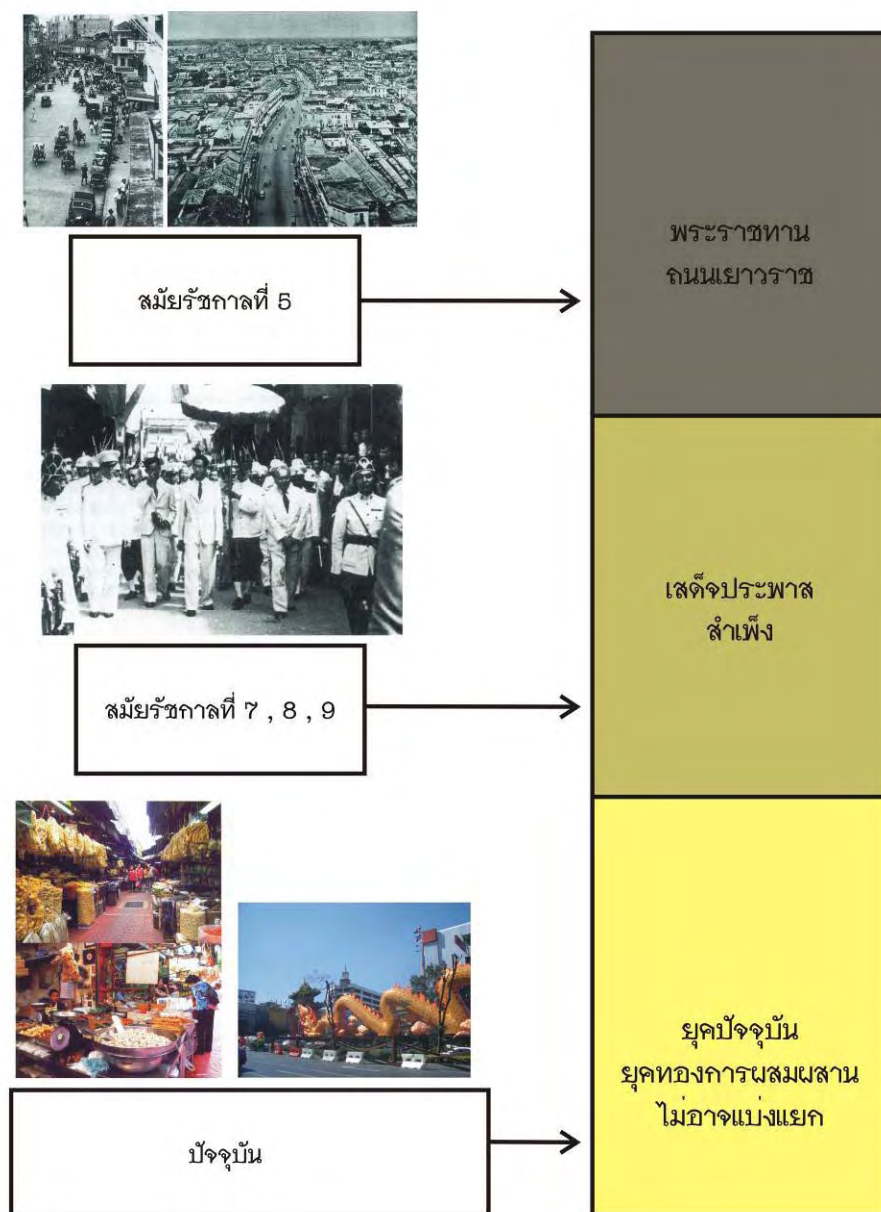
ตามกรอบแนวคิดเป็นการนำเอารูปแบบวิถีชีวิตวัฒนธรรม บริบทสภาพแวดล้อม ในชุมชนตั้งแต่อดีต จน ถึงปัจจุบัน ทั้งเหตุการณ์ที่ดี ไม่ดี ตลอดจนพระมหากษัตริย์ และ พระบรมวงศ์สาธุวงศ์ทุกพระองค์ที่มีพระเมตตาแผ่ไพศาลมายังชุมชน และ คนไทยเชื้อสายจีน ก่อเกิดเป็นชุมชนที่มีความสุข และ สัมผัสความสามัคคี กันทั้งไทยและ จีน

แผนภาพที่ 13 แนวความคิดในการออกแบบส่วนนิทรรศการ 3 , 4

4.2 แนวความคิดในการออกแบบเนื้อหาการจัดแสดง 3 , 4

นำกระบวนการพัฒนาการผสมผสานทางวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชนการพัฒนา เจริญก้าวหน้า มาศึกษาหาแนวทางในการออกแบบเนื้อหาการจัดแสดง ดังแผนภูมิภาพนี้

แผนภาพที่ 14 กระบวนการในการหาแนวคิดในการออกแบบเนื้อหา
การจัดแสดง 3 , 4

แผนภูมิที่ 14 การแปรรูปแนวความคิดในการกำหนดเนื้อหาการจัดแสดงภายใน

4.3 การกำหนดเนื้อหาการจัดแสดงแบ่งหมวดหมู่ตามระยะเวลาการผสมผสานความสัมพันธ์ทางด้านวิถีชีวิต ชุมชน การพัฒนาวิถีชีวิตในองค์ประกอบต่างๆในชุมชนนั้นเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมีพื้นที่กิจกรรมต่างๆเกิดขึ้นอย่างมากมายทั้งที่ดี และ ไม่ดี ที่ดีก็สร้างประโยชน์ต่างๆประการให้กับชาวชุมชน ที่ไม่ดีก็ก่อปัญหาจนทำให้กลายเป็นความบาดหมางระหว่างชาวไทย และ ชาวจีน สามารถสรุปเป็นประเด็นสาระสำคัญ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในแต่ละส่วน เพื่อเป็นบทเรียนและเป็นแนวทางต่อไปในอนาคต ดังนี้

4.3.1 ส่วนที่ 1 คำสำคัญ (Key Word) พระราชทานทำเลม้งกร ได้นำแนวคิดในการพระราชทานตัดถนนเยาวราชที่มีการตัดที่คดโค้งไปตามแนวอาคารเดิมเพื่อไม่ให้ชาวชุมชนเดือดร้อน ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าขึ้นในชุมชนอย่างมากมาย ทั้งตรราง ตลาด ตลอดจน อาคาร ตึกแถวทำการค้าขายตามแบบสิงคโปร์ ตลอดจนช่องทางทำให้ชุมชนมีการพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างมาก ส่งผลให้กิจการการค้าขาย ตลอดจนวิถีชีวิตมีการปรับตัวดีขึ้นส่งผลมาถึงปัจจุบัน

4.3.2 ส่วนที่ 2 คำสำคัญ (Key Word) เกิดความขัดแย้ง ได้แนวคิดจากความเจริญในทางที่เสื่อมเสีย แง่มุมต่างๆด้านลบของชุมชนในสมัยอดีต ทั้งโรงบ่อน โรงฝิ่น หวย โรงน้ำชา ตลอดจน การทำร้ายร่างกายคนไทยที่หลงเข้าไปในชุมชน เพื่อเป็นแนวคิดในการพัฒนาสิ่งต่างๆ หรือ กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ให้เป็นข้อเตือนใจที่ดี

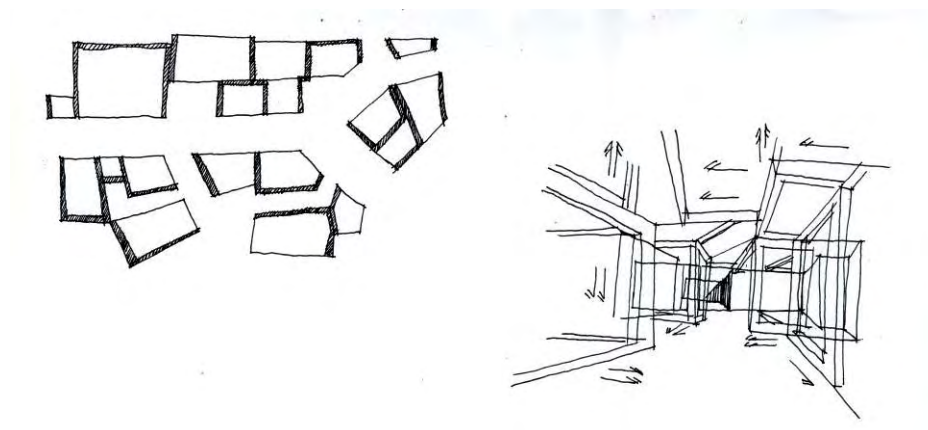
4.3.3 ส่วนที่ 3 คำสำคัญ (Key Word) ประสานรอยร้าว ได้นำแนวคิดของส่วนนี้มากจากการเสด็จพระราชดำเนินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลและพระอนุชา (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ) ซึ่งเปรียบเหมือนน้ำทิพย์ชโลมใจ ชาวไทยเชื้อสายจีนในสำเพ็งต่างได้แสดงความจงรักภักดี และ ชื่นชมพระบารมีโดยใกล้ชิด ปากทางเข้าสำเพ็งมีที่สร้างซุ้มประตูรูปมังกรดอกไม้สดกรุ่นกลิ่นหอมไปทั่ว พระองค์ทรงเป็นที่พึงทางใจของคนไทยเชื้อสายจีนในสถานการณ์ครั้งนั้น และ เรียกความรู้สึกสมานฉันท์ระหว่างพี่น้องไทย-จีนกลับคืนมา¹

4.3.4 ส่วนที่ 4 คำสำคัญ (Key Word) เป็นหนึ่งเดียวกัน ในส่วนสุดท้ายนี้ นำความประสานสามัคคี ภายใต้พระบรมโพธิสมภารที่แผ่ไพศาลไปยังคนไทยทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนเชื้อชาติใด ซึ่งก็แสดงความจงรักภักดีออกมาในรูปแบบต่างๆตามกิจกรรมที่ทำอยู่ หรือ ส่วนประกอบของการดำเนินชีวิต และยังแสดงให้เห็นว่าคนไทยเชื้อสายจีน และ คนไทยทุกคน มีความสมัครสมานสามัคคีกัน

5. การจัดวางแปลนภายในพื้นที่นิทรรศการ 3 , 4

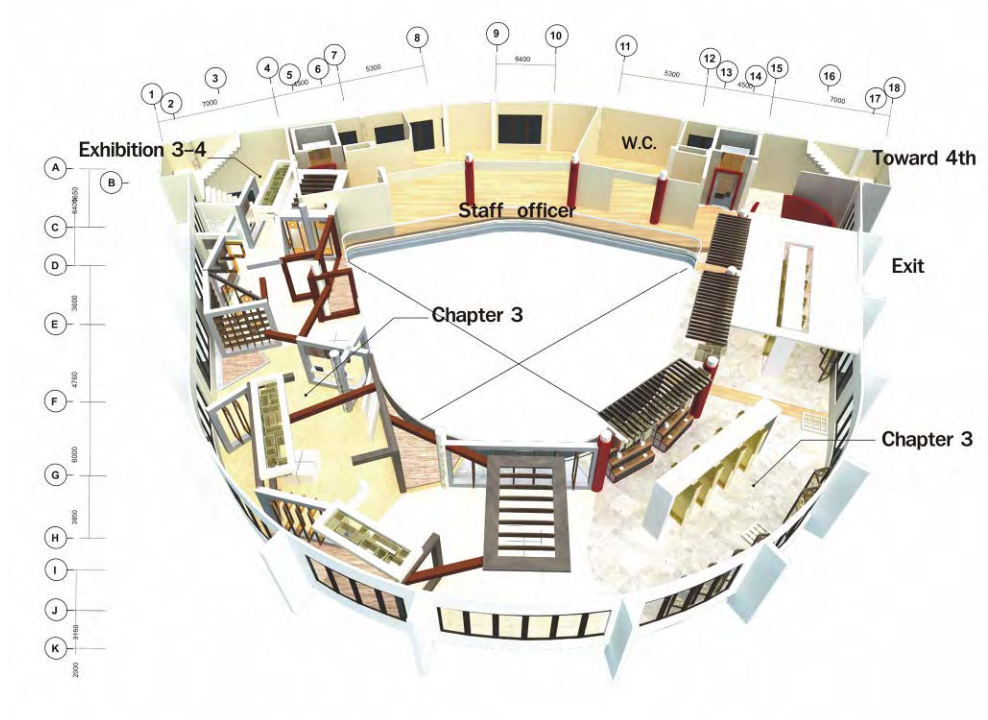
พื้นที่ในแต่ละส่วนของนิทรรศการ 3 , 4 นั้นเป็นเนื้อหาที่ต่อเนื่องมาจากส่วนแรก ทำให้การดำเนินเรื่องนั้นจึงต้องอาศัยการดูในทิศทางเดียว จึงทำให้เป็นลักษณะบังคับเดินไปยังส่วนปลาย เพื่อขึ้นไปยังส่วนสรุป และ นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

5.1 แนวความคิดในการออกแบบพื้นที่นิทรรศการ 3

ภาพที่ 68 แสดงแนวคิดในการออกแบบส่วนนิทรรศการ 3

¹ หม่อมหลวง วลัยวิภา บุรุษรัตนพันธ์ และ สวณีย์ วิเศษสินธุ์, ใน สำเพ็ง ประวัติศาสตร์ชุมชนชาวจีนในกรุงเทพฯ, พิมพ์ครั้งที่สอง (กรุงเทพฯ : ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2549) , 138-148.

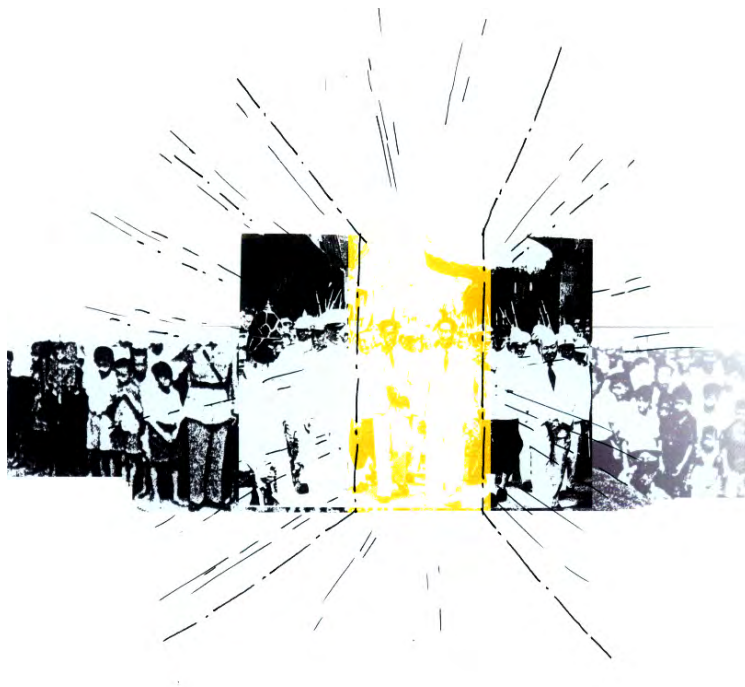

ภาพที่ 69 รายละเอียดการจัดวางแปลนเครื่องเรือนส่วนนิทรรศการชั้น 3

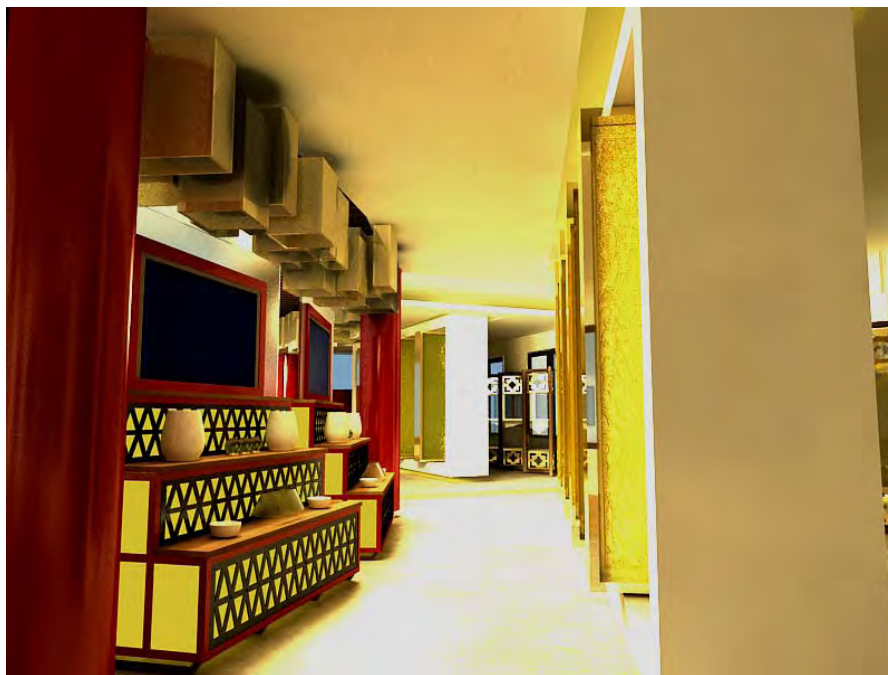

ภาพที่ 70 ทัดนียภาพภายในส่วนนิทรรศการ 3

5.2 แนวความคิดในการออกแบบพื้นที่นิทรรศการ 4

ภาพที่ 71 แนวความคิดในการออกแบบภายในพื้นที่นิทรรศการ 4

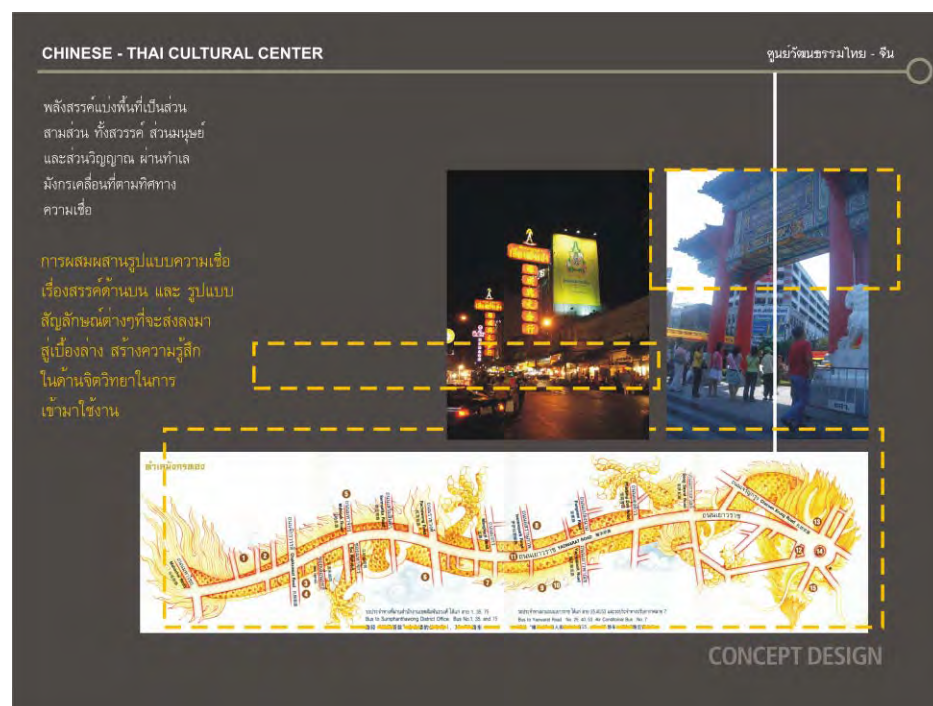

ภาพที่ 72 ทัดนียภาพภายในส่วนนิทรรศการ 4

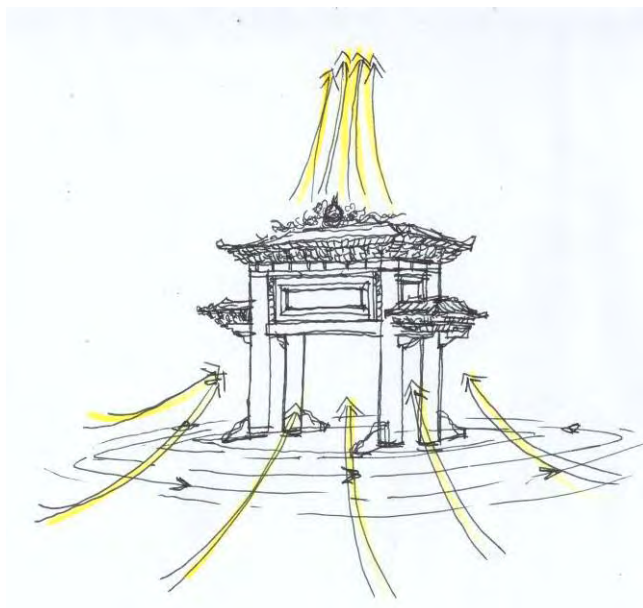
6. พื้นที่ชั้นที่ 4 การออกแบบพื้นที่ของชั้นที่4 นั้นเป็น พื้นที่ที่มีส่วนดำเนินวิถีชีวิตต่างๆของชุมชนให้เชื่อมต่อกับสังคมปัจจุบัน ในลักษณะที่มีกรอบความรู้ความเข้าใจทางวัฒนธรรมเป็นส่วนเชื่อมต่อ โดยได้เปิดโอกาสให้ผู้สนใจมาศึกษา เรียนรู้หรือ ชมการสาธิต จากวิทยากร หรือ อาสาสมัครในชุมชน ในด้านวัฒนธรรมอาหาร การกินอยู่ และได้ทดลองกินอาหารในแบบต่างๆของชุมชนที่เป็นอาหารแบบจีนตามกลุ่มภาษาหลักๆภาษาทั้ง 5 กลุ่ม

6.1 แนวความคิดในการออกแบบพื้นที่ส่วนสาธิต และ ร้านอาหาร

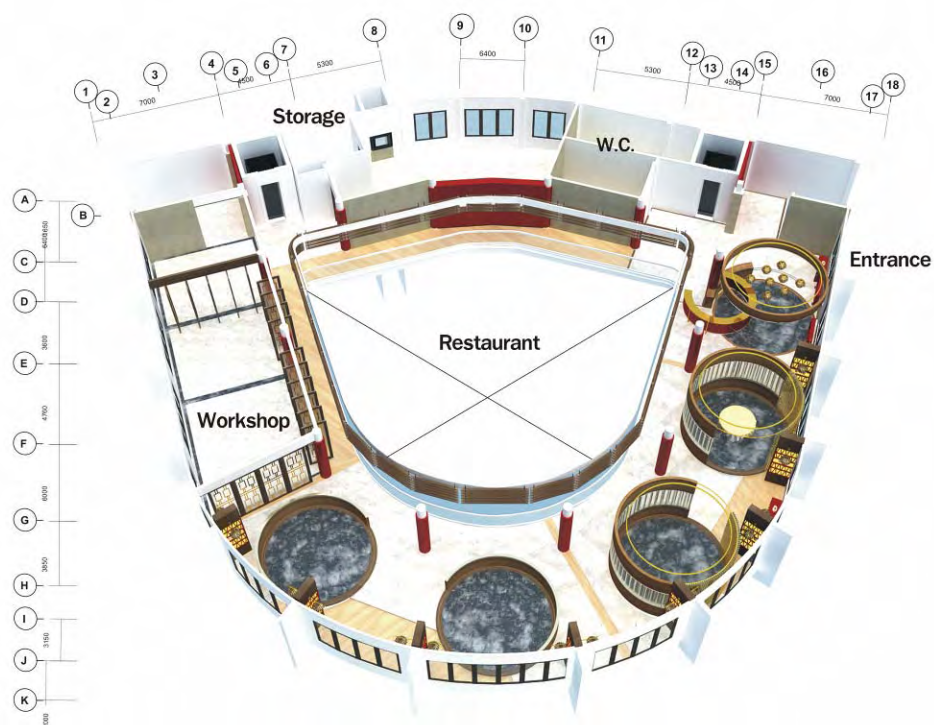
ตามกรอบแนวคิดนั้น ถือเป็นการสร้างความทรงจำ หรือ นำความทรงจำในการรับรู้เรื่องความเชื่อในด้านสิริมงคลที่แทรกอยู่ในวัฒนธรรมความเป็นอยู่ในสังคมของชุมชน ซึ่งเน้นทางด้านความเจริญรุ่งเรือง ในด้านโชคลาภ การค้าขาย อายุยืน สุขภาพแข็งแรง และ การได้ขึ้นสวรรค์เมื่อเสียชีวิต ซึ่งความเชื่อเหล่านี้อยู่ในบริบททั่วไปในชุมชน ตลอดจนได้สิริมงคลพระราชทาน ในด้านทำเลที่ตั้งของถนนสายมังกร และ หวังมังกรที่มีมณฑลของหนูนานำให้มีแต่ความเจริญก้าวหน้า นำมาใช้ในการออกแบบ ซึ่งอาจนำมาในลักษณะสัญลักษณ์ สี บรรยากาศ

แผนภาพที่ 15 แนวความคิดในการออกแบบชั้น 4

ภาพที่ 73 แนวความคิดในการออกแบบภายในพื้นที่ชั้น 4

ภาพที่ 74 รายละเอียดการจัดวางแปลนเครื่องเรือนส่วนสาธิต และ ร้านอาหาร

ภาพที่ 75 ทัดนียภาพภายในพื้นที่ส่วนสาธิต และ ร้านอาหาร

ภาพที่ 76 ทัดนียภาพภายในพื้นที่ส่วนสาธิต และ ร้านอาหาร

สรุปผลการปรับปรุงในงานออกแบบภายใน

แผนภาพที่ 16 สรุปผลการปรับปรุง สู่งานออกแบบศูนย์วัฒนธรรมไทยจีน

บทที่ 6

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

บทสรุปแนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ไทยจีนภายใต้ความเชื่อทางศาสนา

ทุกวันนี้ในวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่ในสังคมไทย มักมีรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตในลักษณะแบบใหม่ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงเข้ามาเป็นส่วนกำหนดกิจกรรมที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันอย่างครบถ้วน ตั้งแต่ตื่นนอน จนถึงเข้านอนอีกรอบ ทำให้ผู้ที่ดำเนินชีวิตโดยทั่วไปมักไม่ค่อยมีเวลาพิจารณา “ ตัวตน ” ของตนเองเท่าใดนัก ตัวตนของเรานั้นถ้าจะมองย้อนกลับไปในช่วงเริ่มต้นถ้านับตั้งแต่การสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นมา นั้น ถือว่าเป็นการสร้างบ้านเมืองที่มีลักษณะการผสมผสานวัฒนธรรมต่าง ๆ นำเข้ามาใช้ปรับปรุงประยุกต์ให้มีความร่วมสมัยตามสังคมทั่วโลกในสมัยนั้นรูปแบบวัฒนธรรมที่เข้ามาในส่วนหลักๆ ของสังคมไทยในยุคเริ่มกรุงรัตนโกสินทร์มีลักษณะ 2 ส่วนหลักๆ คือในส่วนตะวันตก และ ในส่วนแบบตะวันออกซึ่งผสมผสานอยู่มานานมากแล้วจนเกือบจะเป็นลักษณะที่ชินตา วัฒนธรรมที่เข้ามาสร้างให้เกิดการค้าขาย แลกเปลี่ยน การจ้างงาน การผลิตผลงานสินค้าต่าง ๆ นานา และเกิดเป็นชุมชนขึ้นโดยมีเอกลักษณ์ที่บ่งชี้ความเป็นตัวตนของชุมชนนั้น ๆ จากองค์ประกอบต่างๆ สร้างให้เป็นลักษณะที่เฉพาะพื้นที่เกิดเป็นการพัฒนาขยายออกไปในส่วนต่างๆ ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาอย่างเช่น การขยายตัวของชุมชนชาวจีนไปตามหัวเมืองต่างๆ โดยทั่วไป ซึ่งจากลักษณะเฉพาะตัวของชาวจีนที่มีเอกลักษณ์ และ ความขยันในการทำงานเก็บเงิน ตลอดจนการเข้ากับคนในพื้นที่ได้ง่ายทั้งเรื่องความเชื่อในเรื่อง ศาสนา ภูตผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ผสมผสานกับความเชื่อของชาวพื้นเมืองทำให้เกิดการถ้อยที่ถ้อยอาศัยขึ้น แบ่งปันผลประโยชน์ในด้านต่างๆ ทั้งการให้ การแลกเปลี่ยน และการรับซึ่งสิ่งต่างๆ จนกลายเป็นกลายพัฒนาไปสู่ความสัมพันธ์ทางความเชื่อที่มีการนำรูปแบบเอกลักษณ์ของแต่ละส่วนมาผสมกันสร้างรูปแบบเฉพาะพื้นที่นั้นๆ ขึ้นทั้งชาวไทย และ ชาวจีนต่างเข้าใจความหมายไปในทิศทางเดียวกัน เป็นบริบทเฉพาะของพื้นที่ ส่งผลให้ในปัจจุบันที่เทศกาล ประเพณีความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ นั้นจึงนำรูปแบบทั้งไทยและ จีนผสมผสานกันได้จนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาในสังคมไปทั้งไทยและจีน

สรุปแนวคิดในการออกแบบ

การออกแบบภายในพื้นที่ต่างๆ ของศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีนจากการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบในส่วนต่างๆ ของพื้นที่ชุมชน แล้วจึงทำการสรุปบริบทต่างๆ เพื่อสร้างเป็นแนวทางในการออกแบบ โดยใช้ลักษณะ 4 อย่างที่เห็นได้เด่นชัดในชุมชนประกอบด้วย

1. องค์ประกอบในงานสรุปการออกแบบ

1.1 ประเพณีวัฒนธรรม การค้าขาย

1.2 ความเจริญรุ่งเรือง

1.3 วิถีชีวิตชุมชน

1.4 ความเชื่อ สิริมงคล

โดยนำบริบทเหล่านี้ที่ได้มาจากรูปแบบทางกายภาพของเส้นทางของถนน ตรอก ซอย การพัฒนาขยายตัวของชุมชน เป็นแกนหลักในการออกแบบโปรแกรมเพื่อทำการออกแบบภายในศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีนเพื่อสะท้อนให้คนในชุมชนหรือผู้ที่เข้ามาใช้งานในศูนย์มีย้อนไปถึงตัวตนของพื้นที่ และความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยและคนจีน

1.1 ประเพณีวัฒนธรรม การค้าขาย ซึ่งถือเป็นรากฐานของชีวิตชาวจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ต้องมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารตั้งแต่สมัยเริ่มต้น ที่ยังมีลักษณะเสือผืนหมอนใบมาจนได้เป็นเจ้าแก้วมีร้านค้า โรงสี เงินทองมากมาย มาสร้างลักษณะที่ให้โอกาสคนในรุ่นหลังได้เห็นความลำบากของคนในสมัยก่อนในช่วงที่อพยพเข้ามาในเชิงรูปแบบสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นจากบริบททั่วไปในชุมชน แต่มีเรื่องราวในการสะท้อนให้เห็นคุณค่าของการขยันตั้งหน้าตั้งตาทำมาหากินเพื่อสร้างแรงผลักดันให้กับ เยาวชนและคนทั่วไปที่สนใจนำแง่คิด ความเชื่อ คติเตือนใจในลักษณะต่างๆไปปรับใช้ เช่นลักษณะในการค้าขาย การวางของในรูปแบบการซ้อนกันของพื้นที่เพื่อให้สามารถแสดงสินค้าให้ลูกค้าได้ดูมากที่สุดแสดงถึงความเชื่อใจกันของการซื้อขายสะท้อนเป็นการแสดงในเชิงสัญลักษณ์ของการวางที่แสดงให้เห็นถึง ความโปร่งใส การซ้อนกัน สามารถมองเห็นได้

1.2 ความเจริญรุ่งเรือง การพัฒนาไปในลักษณะที่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการจ้างงาน การนำลักษณะเด่นของบริบทรูปแบบอาคารสถาปัตยกรรมจีนที่ได้รับอิทธิพลเข้ามา นำข้อดีในส่วนต่างๆมาประยุกต์ปรับใช้งานให้เกิดคุณสมบัติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งได้ทั้งความสวยงาม และประโยชน์ใช้สอย ทำให้เกิดเป็นแนวทาง นวัตกรรมแบบใหม่ๆเกิดขึ้นในรูปแบบการออกแบบสร้างงานสถาปัตยกรรมในสถานที่ต่างๆเริ่มจากวัง และ วัด จนได้รับความนิยมไปจนทั่ว โดยอาจเป็นการใช้วัสดุ เนื้อแท้ของวัสดุที่มีความโดดเด่นในตัวผลงานในลักษณะแบบจีน หรือ รูปทรงรูปร่างที่สอดคล้องกับการเลือกใช้วัสดุ ตลอดจนการประดับตกแต่งที่แฝงไว้ด้วยลักษณะอันเป็นสิริมงคลตามความเชื่อ มาสื่อให้เห็นถึงการผสมผสานที่มีอยู่รอบๆตัว

1.3 วิถีชีวิตชุมชน ถือเป็นเอกลักษณ์ที่เกิดขึ้นเองตามหน้าที่ของตน การแสดงออกตามความเชื่อ การบูชา การสร้างลักษณะแนวทางการดำเนินชีวิตโดยปรับใช้ผสมผสานกันเองภายในชุมชนและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวไทย ทำให้เกิดการผสมผสานทางด้านการดำเนินชีวิตอย่างไม่รู้จักตัว กลายเป็นลักษณะเด่นของพื้นที่ๆเกิดขึ้นสร้างให้เกิดความเข้าใจซึ่งกัน และ กันทั้งชาวไทย และชาวจีน เป็นการผสมผสานจากลักษณะในพื้นที่ประกอบกัน

1.4 ความเชื่อ สิริมงคล เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการดำเนินชีวิต และการผสมผสานภายในชุมชน ลักษณะเด่นของ สัญลักษณ์ สี รูปทรง ประกอบกันในเชิงการส่งเสริมผู้ใช้งานทำเลมั่งกรพระราชทาน ชุ่มประตูลิขิตพระเกียรติ ลักษณะทางกายภาพขององค์ประกอบต่างๆส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดเป็นบริบทที่มีความสริมงคลต่อผู้ใช้งาน

2.การออกแบบพื้นที่ใช้สอย ลักษณะเฉพาะของอาคารมีลักษณะที่สามารถเชื่อมต่อกันได้เป็นวงกลมในด้านตั้ง ทำให้การออกแบบยึดแกนส่วนกลางซึ่งเป็นพื้นที่โล่ง สร้างให้เกิดเป็นสัญลักษณ์ในด้านความเชื่อ เชื่อมโยงกับบริบทในส่วนต่างๆในโครงการ ถือเป็นการสอดประสานความเชื่อที่ส่งผ่านลงมาจากพื้นที่ด้านบนช่องแสง(เปรียบเหมือนสวรรค์) ถ่ายทอดลงสู่พื้นที่ด้านล่าง(เปรียบเหมือนพื้นดิน) สร้างให้เกิดการผสมผสานตรงส่วนกลางเชื่อมโยงกันทางความรู้สึกตลอดทั้งโครงการ

ส่วนเสนอแนะ

จากการลงพื้นที่สำรวจส่วนต่างๆพบว่าลักษณะทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนกำลังหายไป กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นมักเป็นกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นตามเทศกาลหรือ เกิดตามช่วงประเพณีตามวงรอบปี ทำให้รูปแบบของวัฒนธรรมดั้งเดิมเลือนหายไปจากสังคมในชุมชน ดังนั้นการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทย-จีนซึ่งเป็นรากของชาวชุมชนในพื้นที่นั้นจะเป็นตัวส่งเสริม และกระตุ้นให้ภาคส่วนต่างๆตระหนักถึง การเสื่อมถอยของบริบทภายในชุมชน

ลักษณะของศูนย์วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นนี้ จะเป็นการสร้างศูนย์กลางทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นเพื่อกรอง คัดสรรส่วนที่คาดว่าจะทำให้วัฒนธรรมในพื้นที่เสียหาย โดยให้ชาวชุมชนเป็นผู้ตัดสิน และ จะเป็นส่วนดึงดูดผู้ที่สนใจและ กระจายไปยังส่วนต่างๆของชุมชนให้เป็นแบบแผนที่ถูกต้อง มีระบบระเบียบควบคุมได้ ตลอดจนเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจ ตลอดจนเยาวชนรุ่นหลังต่อไปในอนาคต เพื่อยังคง และรักษาวัฒนธรรมชาวจีนในไทยเอาไว้

บรรณานุกรม

- กมล จันทรสสร. อิทธิพลของชาวจีนโพ้นทะเล และ บทบาทของคนจีนในประเทศไทยสมัยปัจจุบัน
 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2506.
- กาญจนาคนพันธ์ [นามแฝง]. “ สามเพ็ง.” เมืองโบราณ 5 , 6 (สิงหาคม – กันยายน 2522) :
 63 – 78.
- ธนาทิพ จัตรภูติ. เสน่ห์ร้านเก่า. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เวลาคี, 2546.
- นิคม จารุณณิ. การท่องเที่ยว และการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กรุงเทพฯ :
 สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2544.
- ประยูร อรุณชาฎะ [น.ณ ปากน้ำ]. ศิลปะจีนและคนจีนในไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมือง
 โบราณ, 2530.
- ประวิทย์ พันธุ์โรจน์. “ จิตวิญญาณของคนสู้ชีวิต.” เสน่ห์เมืองจ้าว ทำเลมังกรทอง. พิมพ์ครั้งที่
 สอง. กรุงเทพฯ : สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์, 2545.
- พรพรรณ จันทโรนานนท์. “ สิ่งที่เป็นสิริมงคล ย่อมเป็นที่ปรารถนาของชนทุกหมู่เหล่า.” ใน ฮก
 ลก ชิว โชคลาภ อายุยืน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2549. 9.
- พิมพ์ประไพ พิศาลบุตร. นายแม่เรื่องดี ๆ ของนารีสยาม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : นามมีบุ๊คส์
 พับลิเคชั่น จำกัด, 2546.
- ยุวดี ต้นสกุลรุ่งเรือง. จากอาสาดึงหย่าฉ่า ดำเนินคนกวางตั้งคนสยาม. กรุงเทพฯ : ร้านนาย
 อินทร์, 2543.
- รุ่ง สุจินันท์กุล. “ ศาสนา และ ความเชื่อชาวจีนในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต
 ภาควิชา สถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- วรพงษ์ มหารัตน์โรจน์. ไหว้เจ้าอภิมหามงคล ตามหลักจีนโบราณ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
 Editor1999, 2537.
- วิมาลา ศิริพงษ์. “ จากสามเพ็ง ” สู่ ” วาณิช 1 : ประสบการณ์ (ส่วนตัว) ในการสัมภาษณ์ และ
 สัมผัสสามเพ็ง.” เมืองโบราณ 22 , 1 (มกราคม – มีนาคม 2539) : 43.
- ส.ธรรมวิริยะ [นามแฝง]. “ บ้านจีนในกรุงเทพมหานคร.” ใน คนจีน 200 ปีภายใต้พระบรมโพธิ
 สมภาร ภาค 2. วิทยา วิทยานวนคุณ, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : เส้นทาง
 เศรษฐกิจจำกัด, ม.ป.ป.
- สมคิด โชติกวนิชย์. สู่โฉมใหม่ของวัฒนธรรมกับการพัฒนา กรุงเทพฯ : สำนักคณะกรรมการ
 วัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2541.
- สมพร คารัมย์. “ วิถีตลาดในเยาวราช.” ควี 14 , 159 (กันยายน 2550) : 74 - 80.
- สุจิต บัวพิมพ์. “ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด: ภาพลักษณ์ในอนาคต.” วัฒนธรรมไทย 30 , 2
 (มิถุนายน – กรกฎาคม) : 40 – 44.

สุริยะ บุญศักดิ์, ผู้เรียบเรียง. ย้อนรอยตลาดเก่าแห่งเมืองสยาม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วันชนะ, 2547.

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. วิถีจีน – ไทยในสังคมสยาม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2550.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และ สังคมแห่งชาติ แผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดสินค้าทางการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : คอร์แพนนิ่ง แอนด์ ดีเวลลอป-เมนต์ จำกัด, 2547.

อมรา พงศาพิชญ์. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระบวนการทัศน์ และ บทบาทในประชาสังคม). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

อนุนานราชชน, พระยา. “ นวัตกรรมวัฒนธรรมไทย.” การประชุมประจำปีวิทยาลัยครู . ม.ป.ท., 2520.

Activity of Culture Center [Online]. Accessed 18 January 2007. Available from <http://www.kcccl.org/>

Festival [Online]. Accessed 19 January 2007. Available from [http:// www.jccc.on.ca/](http://www.jccc.on.ca/)
Japanese American Culture & Community Center [Online]. Accessed 19 January 2007. Available from <http://www.jaccc.org>

Image@ 2008 Digital Globe.Google Earth ภาพถ่ายจากดาวเทียม .24 มีนาคม 2551.

ประวัติผู้จัดทำวิทยานิพนธ์

ชื่อ - สกุล	นาย ฐาปนพงษ์ ฝริตาศักดา
ที่อยู่	2/9 ซอย วุฒากาศ43 ถนน วุฒากาศ แขวงบางค้อ เขต จอมทอง กรุงเทพฯ 10150 โทรศัพท์ 080-2226362
ที่อยู่ทำงาน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาลัย เทคโนโลยีอุตสาหกรรม ภาควิชาศิลปอุตสาหกรรม สาขา ออกแบบภายใน 1518 ถนน พิบูลสงคราม บางซื่อ กรุงเทพฯ 10800
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2546	สำเร็จการศึกษาปริญญาอุตสาหกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา เทคโนโลยีเครื่องเรือนและตกแต่งภายใน สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าพระนครเหนือ
พ.ศ. 2547	ศึกษาต่อปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ ภายใน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2544	บริษัท โมโนแปลน จำกัด
พ.ศ. 2546	บริษัท เจ แอนด์ บี ดีไซน์
พ.ศ. 2548 -ปัจจุบัน	อาจารย์ ภาควิชาศิลปอุตสาหกรรม สาขาออกแบบภายใน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ทุนการศึกษา	ทุน โครงการพัฒนาอาจารย์ จากสำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา